

Менични Закон и Чековни Закон: са објашњењима из Закона о таксама, 1929.

Садржај

Предговор

Менични Закон

Први део – Трасирана меница

Глава I: Облик и издање (§ 1–9)

Глава II: Индосамент (§ 10–19)

Глава III: Акцептирање (§ 20–28)

Глава IV: Авал (§ 29–31)

Глава V: Доспелост (§ 32–36)

Глава VI: Плаћање (§ 37–41)

Глава VII: Регрес због неакцептирања и због неисплате (§ 42–53)

Глава VIII: Интервенција (§ 54–62)

I Акцептирање за част (§ 55–57)

II Исплата за част (§ 58–62)

Глава IX: Умножавање и преписи

I Умножавање (§ 63–65)

II Преписи (§ 66–67)

Глава X: Лажне и преиначене менице (§ 68–69)

Глава XI: Протест (§ 70–77)

Глава XII: Застарелост (§ 78–84)

Глава XIII: Неоправдано обогаћење. Право залогe и придржаја

I Неоправдано обогаћење (§ 85)

II Залога и придржај (§ 86–89)

Глава XIV: Амортизација менице (§ 90–93)

Глава XV: Сукоби закона (§ 94–96)

Глава XVI: Општа наређења (менична способност, обвезе неписмених и слепих, празници, рачунање рокова, почек, где се и кад врше менична чињења § 98–102)

Други део: Сопствена меница (§ 103–106)

Трећи део: Прелазна и завршна наређења (§ 107–115)

Чековни Закон

Издање и облик чека (§ 1–6)

Индосамент (§ 7–8)

Одговорност и плаћање (§ 9–18)

Регрес због неисплате (§ 19)

Умножавање (§ 20)

Застарелост (§ 21)

Тужбе из основног посла (§ 22)

Прописи Меничног Закона који вреде за чек (§ 23)

Казнени прописи и прописи о судском поступању (§ 24–27)

Прелазна и завршна наређења (§ 28–31)

Регистар Меничног Закона

Регистар Чековног Закона

Такса као битни елемент менице и чека

8. Св.

ЗБИРКА ЗАКОНА

(коментари)

УРЕЂУЈЕ

Д-р МИХАИЛО ИЛИЋ

професор Университета у Београду

Св. 8.

~~1~~ јануара 1942 год.

Београд.

Каталог бр. 2404-11

МЕНИЧНИ ЗАКОН

И

ЧЕКОВНИ ЗАКОН

СА ОБЈАШЊЕЊИМА ИЗ ЗАКОНА О ТАКСАМА

ПРИРЕДИО

Д-р МИЛАН Ф. БАРТОШ

Министарство Правде
Београд
3817

БЕОГРАД

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА ГЕЦЕ КОНА

1, кнез михаилова улица 1.

1929.

ПРЕДГОВОР

Правни прописи о трговачким ефектима (меници и чеку) долазе свакако у ред оних норми чије се изједначење, са највећим оправдањем, очекује не само у једној држави, већ у читавом свету. То је материја, где правни послови најчешће прелазе државне границе, где се они, како је то уобичајено рећи, интернационализују.

Са тога разлога и Хашке Конференције за Међународно Приватно Право (у два маха — 1910. г. и 1912. г.*) и Међународна Трговачка Комора** стале су на гледиште да се о меници и чеку морају донети исцрпни правни прописи, који би били у ствари **Светско Право**, заједничко за све културне државе данашњег цивилизованог света. Ту су — противно обичају у Међународном Приватном Праву, израђени непосредни предлози о материјалним нормама, а не само колизионе норме, које пружају решења за сукоб закона материјалних одредаба појединих правних норми.

*О чему на нашем језику има детаљних обавештења у чланку поч. професора г. Спасоја Радојичића у „Архиву за правне и друштвене науке“ за 1913. год.

**Видети о томе врло исцрпан чланак професора Правног Факултета у Љубљани г. Др. Ивана Шкерља у „Архиву за Правне и друштвене науке“, јуни 1928. год.

Ипак нацрти и они Међународне Хашке Конференције за Међународно Приватно Право, и они други које је израдила Међународна Трговачка Комора, нису решили све проблеме. Остављена су поједина питања да их националне државе реше по своје схватању и саобразно својим потребама и унутрашњем уређењу. Због тога и ти изједначени закони о меници и чеку нису се могли свести на ратификовање међународних конвенција. Морало се приступити доношењу националних закона, који се инспиришу међународно утврђеним начелима за Менично и Чековно Право.

И док многе, и напредније од нас, државе културног света још потпунце нису стигле да своје Менично и Чековно Право прилагоде новим тенденцијама, дотле наш унутрашњи политички положај олакшао нам је да се код нас — у овом погледу — дође до брзог изједначења законодавства.

Наша држава још увек представља пет правних подручја са Меничним Правом. У погледу Чековног Права ствар стоји још горе. Србија и Црна Гора немају у опште закона о чеку.

Зато, у овој материји која императивно намеће изједначење законодавства, било је нужно донети ново изједначено право за целу земљу. Кад се већ приступило овом послу, онда је — сасвим природно — комисија за меницу и чек приватно-правне секције Сталног Законодавног Савета Министарства Правде и израдила још пре четири године пројекте закона о меници и о чеку, два закона инспирирана међународним схватањима о трговачким ефектима, који представљају недељиву целину, чинећи заједно строго, формално и ефикасно право које има да допринесе развоју наше народне привреде и омогући боље њене везе у међународној трговини.

Тако су — после многих перипетија — 17. октобра 1927. г. у духу чл. 133. Видовданског Устава, ова два пројекта изгласани од Народне Скупштине, а 29. новембра 1927. г. добили Краљеву санкцију и постали закони. Ови закони објављени су у „Службеним Новинама“ 19. децембра 1927. г., а своју обавезну снагу добијају после годину дана т. ј. 19. децембра 1929. год.

Јануара 1929. г.

Београд.

Др. Милан Ф. Бартош.

МЕНИЧНИ ЗАКОН

Од 29. новембра 1928. године,
обнародован у броју 295—XCIV „Службених Новина“
од 19. децембра 1928. године.

ПРВИ ДЕО: ТРАСИРАНА МЕНИЦА.

ГЛАВА ПРВА.

ИЗДАЊЕ И ОБЛИК ТРАСИРАНЕ МЕНИЦЕ.

§ 1.

Трасирана меница садржи: (1)

1.) означање да је меница, написано у самом слогу исправе и на језику, на коме је она састављена; (2)

2.) безусловни упут да се плати одређена свота новаца; (3)

3.) име онога који треба да плати (трасат); (4)

4.) означање доспелости; (5)

5.) место где треба платити; (6)

6.) име онога коме или по чијој наредби треба платити (ремитент); (9) (10)

7.) означање дана и места издања менице; (7)

8.) потпис онога који је издао меницу (трасант). (8), (11)

(1) — § 1 садржи елементе који чине једну исправу меницом. Зато он не предвиђа само облик трасиране менице већ њену садржину. Само и ако су сви ови побројани састојци битни, ипак има три састојака, који се у извесним случајевима не морају изречно навести (и ако су битни), јер се подразумевају по осталим означањима у меничном писмену. Такви су састојци:

а) — из тачке 4 = означање доспелости. Ако доспелост (рок) није означена, онда се према третицима има сматрати (необорљива законска претпоставка), да је то чиста меница по виђењу (— Види ст. II § 2.), ако сам ималац менице не означи дру-

гојачу доспелост користећи се овлашћењем из § 16. ст. II *in fine*.

б) — из тачке 5 = место где треба платити. Ако место плаћања није означено онда се има узети: „место назначено поред имена трасатовог, сматра се као место плаћања”. — Види ст. III § 2. — Али сад тек настаје тешкоћа. Ако меница није домициларна, т. ј. није означено место плаћања, онда се означање места плаћања (које је битни менични састојак) може сматрати да је прећутно означено, ако стоји какво место поред имена трасатова, јер се то место сматра за трасатово место становања, а опште је правило у Обичајном Меничном Праву да се меница — сем изречног изузетка — плаћа у месту трасатовог становања (боље домицила). Ако то место није означено, онда нема ни прећутног означања места плаћања и зато би се имало извести — с обзиром на то да је меница по својој природи формална исправа — да се јавља једна манљивост форме, која би собом имала да произведе ништавост овог формалног правног посла као своју природну последицу. — Ипак питање је треба ли остати при овој строгој процени правне вредности с обзиром на то да је у мотивима комисије за предлог овог закона наведено „да су састојци изложени у § 1. обични састојци за меницу, а који су од њих баш битни види се из § 2, јер је ту казано, да се неки од тих састојака могу изоставити, па да опет меница буде трасирана меница“. Наше је мишљење да мотиви не одговарају тексту § 2. По § 2 састојци из тач. 5. и 7. могу се изоставити само под условом да се до њих може доћи заобилазним путем преко претпоставки о значењу осталих означања на меници. Ако тих означања нема, онда услов није испуњен, те менична исправа нема све састојке које закон тражи и зато нема ни овог формалног правног посла, као што то каже ст. I § 2. Али чак и у томе случају ималац менице може то место слободно сам допунити и тиме дати меници у питању пуно-

важни облик и садржину, — што се тиче тог овлашћења видети ст. II § 16.

в) — из тачке 7 = означање места издања (али не и датума, који мора бити увек назначен на трасираној меници). Ако место издавања није назначено на трасираној меници, онда (као што је то и у Обичајном Меничном Праву), „сматра се да је издања у месту које је означено поред потписа трасантовог“, (Види ст. IV. § 2), јер је опште правило да се меница — сем изречног изузетка — издаје у месту трасантовог становања (боље домицила). Али како трасант није обвезан да уз свој потпис стави и ближу своју адресу то се поставља питање шта ће бити ако нема ни места издања трасиране менице ни назначења места поред трасантовог имена. То је питање једнако ономе под б) и сматрамо да му треба дати једнако решење. И ту важи ст. II. § 16.

б) и в) — Најзад се и за једну и за другу ову тачку (т. 5. и т. 7.) поставља питање шта ће бити ако се манљивост означања места плаћања односно издања менице попуни — путем законске претпоставке — прећутним означањем изведеним из означања места поред имена трасата односно трасанта. У томе је случају ван дискусије пуноважност форме правног посла. Али може се догодити да странке у питању добро знају да је намера меничних обвезника била плаћање у неком другом месту а не оном означеном поред трасатовог имена или да је место издања неко друго а не оно које је назначено поред трасантовог имена. Питање се поставља могу ли странке у томе случају средством других доказа утврђивати праве намере странака и побијати тачност законодавчевих претпоставки. Ово питање законодавац није расправљивао већ је оставио судској пракси да га реши. Нама изгледа да је у духу менице, као исправе о апстрактној обвези, забранити свако доказивање противно ономе што се да извести из саме исправе, тако да се — у интересу сигурности јавног

кредита — претпоставке из ст. II, III и IV § 2 имају сматрати као необорљиве правне претпоставке (*presumptio juris et de jure*). — Али ипак ималац менице има могућности да то стање по својој вољи промени, ако му то нарочито није било забрањено, јер он сме сам попунити место плаћања. Види § 16 који му даје то овлашћење.

(2) Значи да се менична исправа може написати било на коме језику. — Клаузула да је та исправа меница је битни састојак без одступања. Без те ознаке исправа може представљати основ за дуг у смислу Грађ. Суд. Поступка али не меницу.

(3) Менична обвеза не може бити условна ни уговорена уз интересе, сем интереса уговореног у виду конвенционалне казне код меница по виђењу (§ 5). То је чиста обвеза. — О своти види § 6.

(4) Закон тражи означење само имена и презимена (односно фирме) трасата, али је обичај — и врло корисно по трговачки саобраћај — да се стави и остала ближа његова адреса, нарочито место пребивања. То је корисно и по ст. III § 2. овог Закона. — Трасат може бити било сам трасант било које друго лице. Види § 3.

(5) Дospelост (односно рок плаћања) менице је битни састојак, али његов недостатак не представља и не повлачи собом ништавост правног посла. На против, ако доспелост није означена, онда се претпоставља да је то меница по виђењу — (Види ст. II § 2). — Ако је означена доспелост може бити: на одређен дан, на одређено време после издања, по виђењу, и на одређено време по виђењу (Види § 32). — Ако доспелост није означена ималац је може слободно означити по својој вољи, ако другојаче није уговорено. Види § 16 ст. II. *in fine*.

(6) Ако место где меницу треба платити није означено, онда се претпоставља да је то у месту означеном на меници поред имена трасатовог (Види ст. III § 2). Ближе види у примедби (1) уз

§ 1, нарочито под б) и под б) и в). — Ако није означено ово место, ималац менице може га означити по својој вољи, ако другојаче није уговорено. — Видети § 16 ст. II *in fine*.

(7) Означење дана издања менице мора бити учињено без икаквог изузетка, иначе нема свих битних меничних састојака, па ни менице (ст. I § 2); другојаче је са местом издања. Оно се не мора означити ако је означено какво место поред имена трасанта (издаваоца) менице. У том случају претпоставља се да је то место у ствари место издања. Види о томе ст. IV § 2. Ближе о овој законској претпоставци видети у примедби (1) уз § 1, а нарочито под б) и под б) и в).

(8) И ако закон тражи само потпис трасанта (издаваоца) ипак је и због сигурности меничног саобраћаја и због осигурања означења места издања (ст. IV § 2) врло корисно означити и ближу адресу трасанта (издаваоца), а нарочито његово место пребивања.

(9) Ремитент може бити било сам издавалац менице (трасант — меница по сопственој наредби) било неко друго лице (меница по туђој наредби). — Види ст. I § 3.

(10) Из стилизације ове тачке: „име онога коме или по чијој наредби треба платити“, — могло би се закључити да може бити две врсте меница оне које ремитент не може пустити у саобраћај (Име онога коме... треба платити), већ које се плаћају само ремитенту и оне које ремитент слободно може пустити у саобраћај (име онога... по чијој наредби треба платити). Овакав закључак се потврђује са § 10, који предвиђа у своме ст. I да „свака меница и онда кад није изрично трасирана по наредби, може се пренети индосаментом“ а у ст. II опет „кад трасант у меници стави речи не по наредби...“ онда је исправа преносива само у облику и са дејством обичног уступљења“ а не са обичним меничним преносом већ самим путем це-сије из Грађанског Права.

(11) Што се тиче таксе као меничног састојка, о томе видети у додатку, уз одредбе закона о таксама.

§ 2.

Исправа, у којој не би било ма којег од састојака побројаних у предњем параграфу, (1) неће се сматрати као трасирана меница. (2) (3) Од тога се изузимају случајеви који су одређени у ставовима што долазе.

Трасирана меница, у којој није означена доспелост, сматра се као меница по виђењу. (4)

Ако нема нарочитог означања, место назначено поред имена трасатовог, сматра се као место плаћања а уједно и као место пребивања трасатовог. (5)

Трасирана меница, на којој није назначено место издања, сматра се да је издата у месту које је означено поред потписа трасантовог. (6)

(1) Т. ј. у § 1.

(2) Али она може остати у снази као исправа по Грађ. Суд. Поступку, ако испуњава услове тамо прописане, нарочито као почетак писменог доказа у грађанском поступку за тражбине из зајма без меничног карактера.

(3) Из текста § 2 мора се закључити да су сви састојци побројани у § 1 битни, и да њихово одсуство представља не само манљивост форме, већ и недостатак појединих елемената — чинилаца меничног правног посла, тако да без њих нема ни менице. Изузетак је за т. 4. § 1, док је за т. 5. и 7. извињење одсуства само под условима набројаним у ст. III и IV § 2. Ипак ништавност менице због недостатака меничних састојака може се избећи користећи се овлашћењем имаоца менице, које му је дато у ст. II § 16.

(4) Доспелост (рок) остаје и даље битни састојак без кога је меница ништава. Овде се претпоставља да су менични обвезници изостављањем ознаке доспелости менице прихватили законску претпоставку, да је то чиста меница по виђењу,

те је зато ознака доспелости вољом законодавца задовољена, а меница је тако постала пуноважна, јер су сви битни састојци попуњени. — Интересантно је напоменути да је меница без ознаке доспелости пуноважна, док је меница са ознаком доспелости на један други начин (ван оних означених у § 32) ништава и да се ту не ништи само клаузула доспелости у корист законске претпоставке да је то чиста меница по виђењу, већ је и сам правни посао ништав (Види ст. II § 32). — Ако нема ознаке доспелости имаоца менице је овлашћен — сем споразума о противном — да је сам дода по својој вољи. — Види § 16 ст. II in fine.

(5) Без ознаке места плаћања, или без могућности за извођење места плаћања путем законске претпоставке да је место плаћања у месту назначеном поред имена трасатовог, јер то место није означено — менична исправа нема све елементе нужне за постојање менице и зато се не може ни сматрати да постоји меница као правни посао. — Ближе о томе у примедби (1) и (6) уз § 1.

(6) Без ознаке места издања менице или без могућности да се из места означеног поред имена трасантовог (издаваоачевог) путем законске претпоставке изведе где је меница издата — менична исправа нема све елементе нужне за постојање менице и зато се не може ни сматрати да постоји меница као правни посао. — Ближе о томе у примедби (1) и (7) уз § 1.

§ 3.

Трасирана меница може гласити по наредби самога трасанта. (1)

Трасат може бити и сам трасант. (2) (3)

Она се може трасирати за рачун трећег. (4)

(1) Али по себи се разуме да трасирана меница не мора гласити по наредби самога трасанта — издаваоца (меница по сопственој наредби), већ

може (као што је то редовни случај), гласити да ће се платити коме или по наредби неког другог лица а не трасанта — издаваоца (меница по туђој наредби). — Види т. 6 § 1.

(2) Па ипак да то не буде сопствена меница. — Види § 103. — Разлика је у главном у форми. Питање подношења овакве вучене менице на акцепт се не поставља, јер трасирана меница вучена на себе самог сматра се да је акцептирана самим фактом издавања.

(3) С обзиром да трасант (издавалац) може бити сам и издавалац и ремитент и трасат, то се вучена меница може свести на једног меничног обвезника, то што није хтела да прими за свој предлог Општег Закона за Светско Менично Право, Хашка Конференција за Међународно Приватно Право. Ту је наведено:

„Она се може трасирати на самог издаваоца. У томе последњем случају не вреди, ако је меница издата на наредбу издаваоца”. Међутим, у реглеману од 1912. године избрисана је ова последња тачка, што значи да трасирана меница вреди, ако је исто лице и трасат и трасант и ремитент. Наравно ова ће меница имати дејства само онда, ако је пренесена на друго лице. Ово је учињено на захтев изасланика неколико држава који су тврдили да се у пракси показала потреба и за такве менице. Наша комисија за израду пројекта овог закона у својим мотивима позвала се на ову одредбу међународног ауторитета, тежећи да сагласи наше Менично Право будућем Меничном Праву Универса.

(4) Реч је о комисионој трати.

§ 4.

Трасирана меница може бити платива код којег трећег лица (1), (2) било у месту пребивања трасатог (3) било у којем другом месту (домицилирана трасирана меница). (4)

(1) Место плаћања је један од битних услова за постојање менице, али он може бити не само из-

речно наведен (тач. 5 § 1) већ и **прећутно** (ст. III § 2). — Ближе о месту плаћања као битном састојку видети у примедбама (1) и (6) уз § 1 и (5) уз § 2. — Али поред тога што се на вученој меници мора назначити место плаћања у географском смислу (град, варошица, село, засеок), може се додати још један небитни састојак. Поред домицила меница може бити и са означеним домицилијатом. Домицилијат је једно треће лице (дакле ни трасант, ни трасат ни ремитент) код кога се исплата има извршити. То лице није у обвези. Али ако менични поверилац хоће да се осигура и омогући услугу домицилијата дужан је да добије његов пристанак да посредује између повериоца и дужника на тај начин што ће се исплата ту вршити. Поверилац мора пре рока осигурати сарадњу домицилијата и депоновати код њега меницу. Дужник опет са своје стране дужан је сам донети исплату дуга о року доспелости код домицилијата. Овде је важно подвући да се овим споредним меничним састојком поверилац повлашћује, јер је дужник обвезан да доноси исплату дуга, независно од ст. I § 37, по коме у редовном случају (кад нема овог састојка) ималац треба да поднесе меницу на исплату. Домицилијат овде врши улогу сличну заводима за обрачунавање. (Види ст. II § 37). Али дужник који би у време доспелости нудио исплату али не би могао да добије натраг меницу са потврдом на њој да је исплаћена (§ 38), или где поверилац не би дотле осигурао услугу домицилијата, па због тога не би о року плаћања менични дуг платио, не би се могао сматрати да је у доцњи.

(2) Поставља се питање може ли домицилијат бити једна од странака на меници (ремитент, трасант, трасат) јер закон вели „код којег трећег лица”, дакле лица у тренутку издавања меничне обвезе ван комбинације да буде у менично-правном односу. Требало би схватити да се под лицима која нису трећа сматрају само дужници, јер је врло чест случај да поверилац (ремитент) у

највећем броју меничних односа (нарочито код ситних дугова) не рачуна на евентуалност есконтовања и жели да себи осигура што удобнију и јефтинију наплату која ће се извршити код њега. Зато се као домицилиат означава оно исто лице које је ремитент. — Овоме разлогу противуоставља се примедба да ово кочи менични саобраћај и да се тиме онемогућује ремитенту да меницу пусти у циркулацију јер је невероватно да ће он моћи есконтовати једну меницу коју акцептант има да плати код њега.

(3) Дакле и код трасиране менице, која се плаћа у трасатовом месту прибивања може се наметнути трасату једна *privilegia operosa* да он не мора о року доспелости бити позван и тражен да исплати меницу, већ да он има сам да дође да је плати код лица означеног за то.

(4) Ако је меница домицилирана на неко друго место, а не оно у коме трасат живи, па је означен домицилиат, онда ће дужник морати да поступи онако како је речено у примедби (1) уз овај §. — Само одмах се овде мора приметити да: „Кад је трасант означио у меници за место плаћања друго место, различито од места пребивања трасатова, не именујући домицилијата, онда у акцепту ваља означити лице које треба исплату да врши” (§ 26), те је према томе код оваквих меница врло корисно да се учини употреба могућности означања домицилиата предвиђена овим §-ом, јер то помаже и дужнику и повериоцу, пошто се дужник ослобађа дужности да тражи кореспондента у месту плаћања (I реченица § 26) или да у време исплате сам тамо иде (II реченица § 26) то што му изазива трошкове, а повериоц је опет сигуран где се треба обратити за исплату менице.

§ 5.

У меници плативој по виђењу или на одређено време по виђењу, трасант може одредити да свота у

њој означена носи камату (1). У свакој другој ово одређивање камате сматра се као да није ни написано. (2), (3).

Каматна стопа треба да се назначи у меници; ако се то не учини, платиће се 6% камате. (4)

Камата тече од дана издања, ако није друкчије означено. (5).

(1) Један споредни састојак али само код чистих и рочних меница по виђењу.

(2) Дакле ни код оних прецизних (на одређен дан) ни код рочних (на одређено време после издања) — § 32.

(3) Ово је код тих меница недозвољен услов који је по себи ништав, али ирелевантан по важност самог главног правног посла (менице), код кога је уговор о интересу само један од модалитета (или правилније један акцесорни уговор).

(4) Али по себи је појмљиво да меница не може носити већи интерес од онога максималног, који допушта јавни поредак. — За Србију ни у ком случају то не може бити више од 12%. Види § 601 Срп. Грађ. Законика. — Иначе 6% је законски интерес и за ову врсту меница.

(5) Н. пр. по презентацији менице, по доспелости рочних меница по виђењу. Дакле један диспозитивни пропис, који се вољом странака може изменити.

§ 6.

Ако је менична свота написана словима и бројевима и то различито, онда вреди свота исписана словима. (1)

Кад је менична свота написана више пута словима, или више пута бројевима, онда вреди најмања свота. (2)

(1) Јер је законска претпоставка да се лакше погрешно и лакше може фалсификовати ознака бројевима, од ознаке своте дуга учињене словима.

(2) У случају сумње решава се у корист дужника. То старо правило се овде претпоставља нарочито због укорењене навике да се при отплатама означи нов износ дуга, што предвиђа и овај закон у § 38.

§ 7.

Ако се на меници налазе потписи лица неспособних за обавезивање, (1) то нема никаквог утицаја на обавезе осталих потписника. (2), (3)

(1) Која наравно нису менични обавезници.

(2) Последица начела да је код менице обвеза сваког потписника у исто време непосредна и солидарна. Непосредна, т. ј. независна од осталих обвеза на тој меници.

(3) Најзад интерес сигурности меничног саобраћаја претпоставља да су сви менични потписници пословно пасивно способни. Ако су неки од њих пак неспособни, то није разлог да се способни, који су обично знали за неспособност својих садужника, извуку од своје одговорности. Често поверилац зна само једног дужника и обично се само о његовој способности брине. Било би неморално да се он извлачи ослањајући се на скривену неспособност осталих потписника меничне обвезе. Зато законодавац умесно наређује да је неспособност појединих дужника без утицаја на обвезе осталих меничних потписника, само он томе даје најшири карактер — не води рачуна да ли је могуће из меничне исправе извући закључак о неспособности неких лица или не. Он генерализује своје решење.

§ 8.

Ко се на меници потпише као заступник другога, а није био на то овлашћен, (2) лично је по њој менично обавезан. (1), (3)

То исто важи и за заступника који је прешао границе свога овлашћења. (4), (5) Но и заступани је ме-

нично обавезан за своту, за коју је заступник имао овлашћење. (6), (7)

(1) Ово је деликтна одговорност псевдо-заступника, којом он има да плати своју злу вољу (превара) или немарност да се снабде уредним овлашћењем. Тако та немарност пада у будуће на псевдо-заступника а не на повериоца, који — ако је заступник сигуран — више не мора водити рачуна о вредности пуномоћја.

(2) И поверилац и заступник могу слободно доказивати да постоји овлашћење. То се доказује — према околностима — саобразно правилима Грађанског односно Трговачког Права, у колико то нису слепа или неписмена лица, где важе §§ 98 и 99 овог закона.

(3) Поставља се питање може ли и код меничних обвеза постојати овлашћење на основу непозваног деловодства (*negotium gestio*). По тексту овог §-а, који тражи овлашћење — изгледа да то не може бити, што је у осталом јасно јер тај квази-контракт ствара по правилу односе само између господара и непозваног заступника (§ 629 Срп. Грађ. Зак.) а не и непосредне односе и према трећим лицима, што је опет особина меничног уговора, где су све обавезе непосредног карактера. Непризнавање непозваног деловодства као основа за задужење господара посла најбоље је манифестовао законодавац у ставу II овога §-а, јер не узима у обзир никакве разлоге код прекорачених граница заступништва за менично обавезивање.

(4) Чак и за случај ако су повериоцу лично биле познате границе овлашћења. Поверилац који зна докле иде пуномоћје прима пуномоћника преко тих граница, јер рачуна да ће он било добити ратификацију свога поступка било сам узети на себе обавезу по прекораченом пуномоћју.

(5) Примена овога законског прописа у Меничном Праву биће врло ретка, јер се неће догодити често случај да овлашћење задужења гласи

до извесне суме, већ просто „и менично ме пуно-важно задуживати”.

(6) Претпоставка је да је ту увек у питању сума већа од оне прекорачене, али да и та друга представља посао који је ваљало обавити до висине суме у границама овлашћења, зато заступани је менично обвезан за своту, за коју је заступник имао овлашћење, јер га је до те своте заступник могао пуноважно задужити и то без сваке дискусије.

(7) Из мотива комисије за предлог меничног закона:

...може се још додати и то, да је свакако заступник који је прекорачио своје овлашћење радио на свој ризик ма да је то учинио бона фиде, услед чега треба да подноси последице свога чина он, а не поштени ималац менице, и без обзира на то што се заступник можда неће моћи наплатити од заступаног лица ни за онај износ за који је био овлашћен.

Јасности ради додано је изречно, да је и заступано лице менично обавезно за овај износ, за који је заступник смео да га обвеже.

§ 9.

Трасант одговара да ће меница бити акцептирана и исплаћена. (1)

Он себе може искључити од одговорности за акцепт. (2) На против, свака напомена којом би искључивао одговорност за исплату, сматра се као да није ни написана. (3)

(1) Другим речима да ће дуг исплатити неко друго лице или он сам.

(2) То што је врло често нужно јер се не зна хоће ли онај код кога је покриће или у чији се кредит нада бити у тренутку подношења менице на акцент кадар и вољан да учини своју дужност или услугу. У том случају трасирана меница је наредба трасату да је прими и исплати, али наредба у чије се ефикасно извршење не верује. Зато издавалац

(трасант) чини резерве о исходу резултата те наредбе и скида са себе одговорност за трошкове који би дошли због њеног неизвршења. С друге стране код оваквих меница неподношење на акцептирање није основ по коме би ималац менице могао бити лишен права да се регресира према осталим меничним дужницима, а не само трасату — ст. II § 52.

(3) То је забрањена клаузула. Трасирана меница је по ст. I овог §-а једновремено трасантова наредба трасату да меницу прими и исплати и обећање да ће меница бити исплаћена. И док је трасант властан да отклони одговорност за вршење његове наредбе од стране трасата, дотле меница, да би сачувала своје кредитно дејство, мора остати увек бар обећање да ће бити исплаћена па било то макар и само од трасанта. Он увек сноси одговорност за исплату.

Меница издата без тога обећања, издата у виду резерве о исплати, остаје и даље пуноважна. Само та се резерва сматра да у опште није ни написана. Резерва (напомена) је ништава, јер закон хоће да очува меници њену ефикасност а сваку појаву алеаторности (купите, можда ће вам се исплатити) сматра да није у складу са установом менице, и због тога — у интересу јавног кредита — и такву меницу оставља у пуној правној снази, а резерву о алеаторности сматра забрањеном и ништавом „као да није ни написана”.

ГЛАВА ДРУГА.

ИНДОСАМЕНТ.

§ 10.

Свака меница и онда кад није изрично трасирана по наредби, може се пренети индосаментом. (1)

Кад трасант у меници стави речи: „не по наредби“ или други израз, који значи то исто, онда је исправа преносива само у облику и са дејствима обичног уступљења. (2)

Меница се може индосирати и на самог трасата, било да ју је он акцептирао или не, на трасанта или на ма којег другог обавезника. Ова лица могу је поново индосирати. (3)

(1) Меница је средство кредита и као таква мора бити способна да лако циркулише. Она се може преносити од повериоца на новог, теориски у бесконачност. И у томе је њена разлика од обичне обвезе. Али индосамент не мора значити, у извесним случајевима пренос својине, већ само пуномоћје за остварење права из менице. О томе види ст. I § 17.

(2) Менице са оваквом ознаком т. зв. ректа-менице не могу се преносити простим индосаментом (ст. I овог §-а). Ова врста менице може се преносити једино „у облику и са дејством обичног уступања“ тражбине из Грађанског Права, путем т. з. цесије (начин и дејства прописани у § 864 и даље Срп. Грађ. Зак.). Види примедбу (10) уз § 1 и примедбу (5) уз § 14.

(3) Ту се одступа од начела гашења тражбине услед конфузије (т. ј. услед тога што су се у истој личности стекли дужник и поверилац), начела које је један од главних начина гашења тражбина у Грађанском Праву. — Види § 910 Срп. Грађ. Зак. — Зато се може сматрати да је наш законодавац усвојио теорију апстрактне меничне обвезе, где се дуг не гаси ако је поверилац у исто време и дужник.

§ 11.

**Индосамент мора бити безуслован. Сваки услов од кога би он зависео, сматра се као да није ни написан. (1)
Делимичини индосамент је ништаван. (2)**

Исто тако ништаван је индосамент „на доносиоца“. (3) †

(1) Али и поред тога што су услови стављени индосамент и даље остаје пуноважан, само постаје безуслован, а услови су — по закону — ни-

штави (сматрају се као да нису ни написани) сем оних чије постојање закон допушта својом одредбом у §-у 14. Ништавост је овде у интересу јавног кредита и кредитног саобраћаја, према томе има прохибитивни карактер и карактер одредбе јавног поредка. Дакле ништавост је апсолутног карактера. — Види § 13 Срп. Грађ. Зак. и § 14 овог Закона.

(2) Значи меница се може пренети само као таква и као целина. Не може се преносити за делове на једно лице, а за друге делове опет себи или другим лицима задржавати право. Али при индосирању меница више не мора гласити на првобитну целу своју суму (Види примедбу (2) уз § 6 и § 38).

Такво тумачење долази и из мотива комисије за предлог овог закона:

До сада спорно питање о делимичном индосаменту, нацрт Хашке Конференције решио је на тај начин, што је такав индосамент огласио за ништаван. Разлози против оваквог индосамента свде се на ово: што досадашњи менични закони и сами нису предвиђали овакве индосаменте; што би био отежан положај акцептанта и оних лица који су меницу потписали пре делимичног преноса; што је у таквом случају опасан положај имаоца појединих делова индосамента, јер акцептант не би морао да плати меницу, док му се не би вратио акцептирани примерак, и напослетку, што га не изискује ни потреба, о чему је доказ то, што се такав индосамент врло ретко појављује у пракси.

(3) Комисија ову забрану санкционисану ништавношћу, против које су се на међународним конференцијама бориле и Енглеска и Сједињене Северо-Америке Државе, образлажава овако: ... ми мислимо, да у нашој држави такве менице не требамо, и да би управо оне биле опасне јер су противне правној природи саме менице. Менице великих банака, које би гласиле по виђењу и на доносиоца, биле би сличне новчаницама, а њих смеју издавати само нарочито привилегисане банке.

Такво се образложење не сме примити јер су оба разлога нетачна и то:

а) бланко пренос, који је у ствари пренос на доносиоца, је пуноважан и довољан (видети ст. II in fine §-а 12 и тач. 3 ст. II § 13).

б) разлика између новчанице и менице на доносиоца се да довољно објаснити одсуством права законског течаја, који је битна особина новчанице, тако да монопол емисионе банке не би ни по чему био доведен у опасност толерирањем меница великих банака које би гласиле по виђењу и на доносиоца, као што то не би било ни путем таквих њихових чекова.

Али и поред своје неоправданости забрана индосамента на доносиоца је стварност, а ништавност таквога индосамента представља опасност по онога ко би до менице фактички на основу њега дошао, јер се може сматрати, ако се остане при формалистичком граматичком тумачењу овога текста и ст. II § 15, да би се такав ималац менице имао сматрати неовлашћен и да би индосант (преносилац) могао ту меницу тражити натраг јер није престао бити њен сопственик, остављајући имаоцу право да доказује начин на који је до ње дошао и тужбу за повраћај онога што је њеном сопственику за њу дато. То би врло много компликовало ствари не водећи ничему. Зато, с обзиром на пуноважност обичног бланко преноса, мислимо да би ништавност преноса на доносиоца требало схватити не као ништавност преноса у опште, већ као ништавност преноса на доносиоца као таквог сматрајући тај пренос за обичан бланко пренос.

§ 12.

Индосамент треба да се напише на меници или на листу који је за њу везан (алонж). (1) Њега треба да потпише индосант.

Индосамент вреди и онда, кад у њему није означен нови индосатар (2) или кад се индосант само потпише на полеђини менице или алонжа (бланко индосамент). (3).

(1) Алонж се причвршћује уз меницу, по Обичајном Меничном Праву лепљењем и потписом преко састављеног дела.

(2) Т. з. непотпун индосамент, који се сматра као нека врста бланко индосамента. У том случају ималац менице може попунити ознаку новог индосатора, или га сматрати просто као бланко пренос.

(3) Закон није тачно утврдио шта све мора да садржи пун индосамент. То остаје пракси да реши.

§ 13.

Индосаментом се преносе сва права која проистичу из менице. (1)

Кад је индосамент неиспуњен (бланко), онда ималац може:

1.) испунити бланко индосамент било својим именом било именом другог лица; (2)

2.) даље индосирати меницу бланко или на име другог лица; (3)

3.) просто предати меницу трећем лицу, не испуњујући бланко индосамент нити стављајући нов индосамент. (4).

(1) Преноси се цела тражбина као таква, дакле сва права која из ње проистичу, сем случајева преноса из §§ 17 и 18.

(2) Дакле бланко индосамент је правилно схваћен као овлашћење да ималац може слободно дати индосаменту облик пуног преноса по својој вољи, то што му је потребно за легитимацију при тужби.

(3) Ред индосамента не сме бити непрекидан. Али ако иза бланко преноса долази други пун или бланко индосамент, онда се сматра да је потписник тог наредног индосамента прибавио меницу у питању бланко индосаментом. — Види ст. I § 15.

(4) У томе случају сматра се да је нови ималац њу директно прибавио од последњег индосанта, који је ставио индосамент. Лице кроз чије је руке прошла, а није о томе оставило трага, излази из реда меничних обвезника и не узима се у обзир.

§ 14.

Индосант одговара за акцепт и исплату, осим ако није друкчије напоменуто. (1), (2)

Он може забранити да се меница поново индосира; у том случају не одговара лицима на која буде меница доцније индосирана. (3), (4)

(1) § 14 допушта извесне услове код индосамента, и ако је у § 11 у своме ст. I прописао категорици да индосамент мора бити безуслован и да се сваки услов од кога би он зависио, сматра као не-написан. Додајемо да ово у ствари и нису услови за зависност самог преноса као таквог, већ услови о правним последицама, које пренос повлачи собом.

(2) Док се издавалац (трасант) не може оградити од гаранције за исплату, већ само за акцепт, (ст. I § 9) — индосант, који у редовном случају одговара и за акцепт и за исплату може при преносу одбацити од себе обе ове одговорности. — И ако закон то не каже ипак остаје једна одговорност на њему. Он је и даље одговоран за аутентичност потписа испред њега и у случају ако би неисплата наступила због дажности потписа испред њега он би и даље остао одговоран и поред егзонерације (одбијања одговорности) за акцепт и исплату.

(3) Али према другим меничним потписницима лица која су дошла до ове менице путем индосамента после и противно резерви „забране да се меница поново индосира“, она се — независно од ове забране имају сматрати као легално овлашћена (ако су испуњени услови из §-а 15). Та се друга лица не могу користити правом индосанта са резервом да не одговарају лицима на које буде меница доцније пренесена, ако и сама не назначе ову исту резерву. — Дакле ова забрана преноса нема апсолутни карактер, већ само релативни и тиче се односа између индосанта који ју је ставио и индосатара који иде први по реду за њим. Али често је корисно задржати овај релативни карак-

тер баш због приговора према наредном индосатару. — О томе види примедбу 5^о уз овај §.

(4) Само се по себи разуме да се ова забрана даљег преношења може вршити једино путем пуног преноса.

(5) Комисија за израду пројекта овог закона овако објашњава ову новину у нашем Меничном Праву у својим мотивима... Оваква је меница потребна кад акцептант, трасант или индосант не жели да меница с његовим потписом циркулише, или му је намера да против реминтета (индосатара) истакне приговоре које има, а које не би могао истаћи према доцнијим индосатарима.

§ 15.

Ко држи меницу у рукама, сматра се за њеног законитог имаоца, ако своје право утврди неискривним низом индосамената, макар да је последњи (1) индосамент бланко. Кад иза бланко индосамента долази други индосамент, сматра се да је потписник прибавио меницу бланко индосаментом. (2) Пребрисани индосаменти сматрају се да не постоје. (3)

Ако је какво лице лишено менице ма каквим догађајем, ималац који своје право утврди онако како је означено у предњем ставу, дужан је меницу предати само ако ју је прибавио зломислено или с великом немарношћу. (4).

(1) или ма који — Види II реченицу истог става.

(2) Што се тиче индосамента на доносиоца видети ст. II §-а 11 и примедбу 3^о уз § 11.

(3) Овај пропис даје места злоупотребама. Индосаменти пребрисани често могу спречити наредног индосанта да врши своје право регреса према ономе чији је индосамент пребрисан.

Зато се на меници, по општим начелима Меничног Права, индосаменти не смеју брисати пошто тако већ индосирана меница буде пуштена у саобраћај. То је у осталом сагласно намери законодавца који тежи сигурности меничног правног сао-

браћаја и забрањује прецртавање датих акцепта. — Видети § 28.

(4) Ту злу вољу (*dolus*) или велику немарност (*culpa lata*) дужан је да доказује онај ко тражи меницу које је лишен. Имаоцу је довољно да докаже неиспрекидан ред индосамената. Тиме се он представља као својински држалац. — Питање о злој вољи и великој немарности су фактичка питања, њих има суверено суд да цени (без контроле Касационог Суда). — Овде законодавац одступа од теорије апстрактне обавезе и у малој мери враћа се на теорију узрока стицања права.

§ 16.

Лица против којих је подигнута менична тужба не могу наспрам имаоца истаћи приговоре који имају основа у њиховим личним односима са трасантом или с којим ранијим имаоцем. (1) осим ако пренашање није произашло из споразума заснованог на лукавству. (2)

Приговору да на трасираној меници, у време кад је на њу стављена каква менична изјава, није било којега меничног састојка, нема места против поштеног имаоца; (3) а против кога другог само онда, ако онај који чини приговор, докаже, да је меница накнадно испуњена противно учињеном споразуму. (4) Исто вреди, ако су у трасираној меници места, која су остала празна (§ 2. став 2—4) накнадно испуњена нарочитим означењем доспелости, (5) места издања (6) или места плаћања. (7).

(1) То је последица саме правне природе менице, јер је једно од основних начела непосредност и независност меничне обвезе између имаоца менице и сваког појединачног меничног обвезника. Имаоца се тичу само околности које он сазнаје из меничне обвезе, а не и могући односи и приговори између појединих меничних обвезника и имаочевих правних предходника, јер то захтева сигурност меничног саобраћаја.

(2) И ако је правило непосредност меничних обвеза, и ако се по правилу приговори између поје-

диних меничних обвезника и имаочевих правних предходника, имаоца ни у колико не тичу, — ипак је наш југословенски законодавац (идући за последњим нацртом Хашког Реглмана) одступио од тог правила — које је усвојено код свих исправа на доносиоца и по наредби — и ублажио га за случај ако би преношење произашло из споразума заснованог на лукавству, јер он овде усваја гледиште да превара никоме не помаже и да се нико не може бранити од личних приговора лажним и фиктивним преношењем на личности које су свесне да је у ствари у питању само просто онемогућење чињења приговора, често врло оправданих. Зато и овде законодавац напушта апстрактну теорију менице и прихвата каузалну, што је — у осталом — сасвим у складу са тежњом правичности и што ни у колико не штети сигурност меничног саобраћаја, јер сигурност меничног саобраћаја одбија могућност да се приговори према правном претходнику истичу према имаоцу менице једино са разлога што хоће да меница буде исправна о дугу без икаквих изненађења са стране за њеног имаоца. Међутим овде је ималац начисто да су ти приговори постојали, тежи да се они избегну, и зато нема никаквог изненађења ни умањења сигурности меничног саобраћаја од стране лица овлашћеног да чини приговоре. — Непотребно је напоменути да терет доказивања постојања долуса лежи на лицу које жели да се користи одбијањем приговора.

(3) Дакле нужно је доказати да је ималац знао да меница није имала све битне састојке (Види §§ 1 и 2). Али и то није доста. Он треба још и да зна за забрану да те недостатке отклони. Само допуњавање не представља фалсификовање, како су то до сада узимали наши судови. — Види следећу примедбу.

(4) Ималац менице се сматра прећутно овлашћен да допуни све недостатке у попуњавању менице. Такво попуњавање не представља фалсификат. Изузетно такво је попуњавање забрањено за слу-

чај ако би постојао изречни споразум о таквој за-
брани. Постојање споразума има да докаже онај
ко истиче приговор о непотпуности.

(5) Непотребно је попуњавати овај састојак у
случају ако то треба да буде чиста меница по ви-
ђењу јер „трасирана меница у којој није означена
доспелост, сматра се као меница по виђењу” (ст.
II § 2), али с друге стране нужно ју је попунити
ако се хоће да та меница има неку другу врсту до-
спелости (на одређени дан, на одређено време по-
сле издања, на одређено време по виђењу — § 32).
— Види примедбу 5^о уз § 1 и 4^о уз § 2.

(6) Видети примедбу 1^о и 7^о уз § 1 и 6^о уз § 2.
— Видети т. 7 § 1. и ст. IV § 2. Употребу овог овла-
шћења потребно је учинити једино за случај ако
место издања не одговара месту означеном поред
имена издаваоца (трасанта), или ако то место у
опште није означено.

(7) Видети примедбе 1^о и 6^о уз § 1 и 5^о уз § 2.
— Видети т. 5. § 1. и ст. III § 2. — Употребу овога
овлашћења потребно је учинити једино за случај
ако место плаћања не одговара месту означеном
поред имена трасата, или ако то место у опште није
означено.

(8) Међутим ако је држалац (закон погрешно
каже ималац) и по самом тексту индосамента прост
пуномоћник, — онда се приговори могу истаћи
само они који имају основа у дужниковим личним
односима према властодавцу држаоцем, а не и
према самом држаоцу, који је — као прост пуно-
моћник — ван правног односа дужника и његовог
повериоца.

§ 17.

Кад се у индосаменту стави напомена „вредност за
наплату”, „за инкасо”, „као пуномоћје“ или ма каква
друга напомена, која означаје просто пуномоћје, има-
лац може вршити сва права која истичу из менице, али
меницу може индосирати само у пуномоћје. (1) (2)

**Обавезници у таквом случају, могу истаћи наспрам
имаоца само оне приговоре који би се могли на супрот
ставити индосанту. (3)**

(1) Дакле овде, изузетно од ст. I § 10, индоса-
мент не значи пренос својинских права, већ само
овлашћење за остварење права која проистичу из
менице. Важно је подвући у овоме случају да је то
овлашћење пуномоћство које се може и на другом
пренети.

(2) Закон не прецизира може ли ово пуномоћ-
ство бити извршено само пуним или и бланко пре-
носом (индосаментом). С обзиром да се овде хоће
да очувају имовинска права индосанта (власто-
давца) и да је у правној природи пуномоћја да
је то уговор *intuitu personae*, требало би узети да то
може бити само путем пуног преноса са означењем
индосатара. Примедба да је то нелогично с обзи-
ром да је ово пуномоћство, које се може и на дру-
гога пренети, — отпада по себи јер и код таквог
пуномоћства однос властодавца према пуномоћни-
ку је однос према одређеној личности, јер он остаје
у правном односу са својим пуномоћником, а оста-
ли су само органи његовог пуномоћника. Зато не
изгледа више сагласна, са овим текстом, позната
пракса „пуномоћство по бланко жиро”, јер је њена
потреба отпала.

Сад „бланко-жиро” нема више значај пуномоћ-
ја, већ потпуно својинског преноса. Видети § 13.

(3) То је разумљиво јер држалац (у законском
тексту погрешно ималац) није у ствари ништа ви-
ше него само пуномоћник индосантов, а приговори
се у једној тражбини могу истичати само према
повериоцу а не и према његовом пуномоћнику,
који је стварно трећи за правни однос који остаје
да буде непосредан између дужника и повериоца.
Зато овде нема никаквог изузетка у односу на на-
чело непосредности меничног траженог односа
проглашено у § 16.

§ 18. (2)

Кад се у индосаменту налази напомена „вредност за обезбеђење“, „вредност за залогу“ или ма каква друга напомена која означаје залагање, ималац може вршити сва права која истичу из менице, али његов индосамент вреди само као индосамент за пуномоћије. (1)

Обавезници не могу истаћи против имаоца приговоре који имају основа у њиховим личним односима са индосантом, осим ако индосамент није потекао из каквог споразума заснованог на лукавству.

(1) То су те т. з. супергаранционе менице са којима се дешавале свакодневне злоупотребе, нарочито у виду реесконтновања, тако да су те менице долазиле у руке трећих, који су их могли наплаћивати као сваке друге менице не водећи рачуна да је то акцесорна тражбина која важи као залога и у висини залогне главне тражбине.

(2) Мотиви комисије за предлог меничног закона: Досадашњи наши закони не познају индосамент „за залогу“, па је пракса ради тога имала потешкоћа. Обично се меница у таквом случају индосирала пуним индосаментом који је индосатару — заложном веровнику — давао више права него што су странке замишљале. На тај начин нису биле искључене злоупотребе од стране индосатара.

§ 19.

Индосамент, написан после доспелости, има иста дејства као и индосамент пре доспелости. (1) Ипак индосамент, који је стављен после протеста (2) због неисплате или пошто је протекао рок одређен за подизање тога протеста, има само дејство обичног уступљења. (3)

(1) Та су дејства означена у §§ 13 и 14, сведе се на пренос права која проистичу из менице (ст. I § 13) и на одговорност индосанта за акцепт и исплату (ст. I § 14). — Ближе о томе видети у примедбама уз § 13 и 1^о и 2^о уз § 14.

(2) Интересанто је да индосамент стављен после протеста због неакцептирања (§ 43 ст. I) не повлачи по законском тексту неодговорност за ак-

цепт, која је природна и што судови морају да усвоје, али под претпоставком да се при преносу зна да је рок за поднашање на акцепт прошао, или да је акцепт остао без успеха.

(3) То је само одредба која се тиче дејства између правног претходника и право — пријемника, али не и облика преноса. Меница се сматра да више није оруђе кредита у трговачком саобраћају после протеста за неисплату, или пропуштеног протеста. Зато доцнији преноси имају дејство простог грађанског обичног уступања (цесије из Грађанског Права из § 864 и даље Срп. Грађ. Зак.) али са том разликом од индосамента „не по наредби“ из § 10 што он тражи и форму обичног уступања тражбине, док овде индосамент дат после протеста због неисплате или после пропуштеног протеста има дејство грађанске цесије, али се може пуноважно извршити у облику (форми) обичног меничног преноса.

ГЛАВА ТРЕЋА

АКЦЕПТИРАЊЕ.

§ 20.

Ималац, па и онај који само држи меницу у рукама, (1) може све до доспелости (2) поднети трасирану меницу ради акцептирања трасату, у месту његовог пребивања. (3)

(1) Израз „онај који само држи меницу“ је врло згодан јер меницу може држати било ималац било држалац. То је требало употребити за пуномоћника у § 17 (види примедбу 3^о) али ту — погрешком — законодавац не разликује те две ствари. Овде ваља извући закључак: Сваки држалац, сопственик или не, овлашћен је презентирати меницу на акцепт.

(2) Презентирати се меница може на акцепт све до доспелости. То би се могло схватити и на дан доспелости. Међутим комисија за израду про-

јекта овог закона дала је негативно решење у својим мотивима и то: Решено је питање, и то негативно, да ли се може трасирана меница поднети ради акцептирања и на сам дан доспећа.

(3) Меница се може поднети на акцепт трасату у месту његовог пребивања, и то у његовом домицилу чак и у случају ако се плаћање врши у другом месту односно локалу. Такво је мишљење и комисије за израду пројекта овог закона. У њеним мотивима је речено, „да се трасирана меница свагда мора на акцептовање поднети трасату у месту његова пребивања, па ма да би меница била домициларна” — Наравно да од овога чине изузетак чисте менице по виђењу, јер су оне по § 33 плативе чим се поднесу и према томе одмах доспеле. Да би спречио сваку сумњу о томе Закон је у § 33 предвидео тачно дан у коме се има поднети чиста меница по виђењу, а тај је рок раван оном одређеном у закону (§ 22) за акцептирање меница плативих на одређено време по виђењу, рачунајући дан издања као полазну тачку. Зато видети §§ 33 и 22 и довести их у склад са овим § (20).

§ 21.

У свакој трасираној меници трасант може наредити да се она мора поднети ради акцептирања, назначујући или не назначујући за то рок. (1) (2)

Он може забранити у трасираној меници да се она поднесена на акцептирање, (3) осим ако то није домицилирана меница (4) или ако она не гласи на одређено време по виђењу. (5)

Он може такође наредити да се трасирана меница не подноси ради акцептирања пре одређеног дана. (6)

Сваки индосант може наредити, назначујући или не назначујући рок, да се трасирана меница мора поднети ради акцептирања, (7) осим ако већ трасант није у њој забранио да се подноси ради акцептирања. (8)

(1) Ако се пропусти рок за подношење менице, за коју је трасант наредио да се она мора поднети

на виђење ради акцепта, онда по § 52 ако се меница не поднесе на акцептирање у року који је трасант одредио, — ималац губи свој регрес како због неисплате тако и због неакцептирања, осим ако из садржине напомене не произлази да се трасант хтео ослободити само одговорности за акцепт, што је он овлашћен да учини по ст. II § 9. — Види ст. II § 52 и ст. II § 9, као и примедбе 2^о и 3^о уз § 9.

(2) Ако рок није означио сам трасант онда је то рок до доспелости. — О томе види § 20 и примедбу 3^о уз § 20.

(3) Образложење ове установе доносимо по мотивима комисије за израду пројекта овог закона:

— Од тога најважнија је могућност забране подношења ради акцептирања. Овом ће се забраном служити на пример: трасант, који има потпуно поверење у трасату и због тога се боји да ће га увредити, ако дозволи подношење ради акцептирања у оним областима, где дужници, особито трговци, ма да не поричу своју обавезу, не воле давати акцепте, бојећи се меничне строгиости. У таквим областима веровници, који се не могу служити акцептираном трасираном меницом према својим дужницима, а да би есконтарили своје тражбине против својих муштерија, често добију потребан кредит на тај начин што без формалне цесије ових тражбина, на њих узимају кредит. Тај начин није подесан, јер је овакав кредит скуп, и нема довољно правне сигурности да дужник исто потраживање неће есконтирати и по други пут. Осим тога парнице из таквих послова воде се по спором редовном грађанском поступку. Са неакцептибилном трасираном меницом посао је једноставнији, јефтинији и бржи. Примера ради: гросиста Павловић продао је робу деталисти Петровићу; рок плаћања у куповној цени 3 месеца; Павловић сам дугује за робу фабриканту. Да би добио потребан му новац код банке, он трасира неакцептибилну трасирану меницу на Петровића и есконтира је код банке, а авизира Петровића да исплати меницу, кад буде поднесена на исплату. Ако Петровић меницу не исплати, банци остаје право на менични регрес против Павловића; дакле брзи судски поступак. Павловић дакако може да се путем

редовног грађанског поступка наплати за куповну цену.

Овлашћење за ову меру налазимо већ у § 9 ст. II.

(4) Код трасиране домициларне менице забрана подношења на акцепт је законом недопуштена, јер би иначе, по § 26, одредба о плаћању у другом месту, различитом од места пребивања трасатовог, била илузорна. — Види § 26.

(5) Код трасиране менице која гласи на одређено време по виђењу забрана да се она поднесе на акцептирање не може опстати, јер се њена доспелост израчунава према дану акцепта или према дану протеста. (§ 34 ст. I). Ако би било те забране ова би меница могла застарети за акцептирање пре доспелости (§ 22). — Види и упореди ст. I § 34 и ст. I § 22.

(6) Забрана која се може још више разумети него она објашњена у примедби 3^о овог §-а. Њен узрок лежи да се акцептирање не тражи пре осигурања покрића код трасата.

(7) Последице ове мере су једнаке оним објашњеним у примедби 1^о овог §-а, с тим додатком да се право регреса губи само према индосанту, који је акцептирање наредио (§ 52 став in fine) и његовим правним последницима, јер су они такво стање затекли. Али и за њега важи ограничење наведено у примедбама 4^о и 5^о овог §-а.

(8) Индосант не може по меници имати и друге давати већих права од оних које је сам добио са меницом. Зато забрана трасантова из ст. II овог §-а и њега обавезује (примедба 3^о овог §-а), као и све остале последнике трасантове.

§ 22.

Меница на одређено време по виђењу (8) мора се поднети ради акцептирања (1), (2) у току од шест месеца од дана издања.

Трасант може (9) овај последњи рок (3) скратити или одредити дужи. (4) (7)

Ове рокове (5) индосанти могу скратити. (6) (10)

(1) Ако се овај рок пропусти, онда по § 52 ималац губи своје право регреса. — Види ближе примедбу 1^о уз § 21.

(2) Ово је рок факултативне природе. Трасант може променити рок прописан овим диспозитивним правилом. О томе види ст. II § 22.

(3) Т. ј. рок од шест месеци од дана издања. —

(4) Али не дуже од три године, рок за меничну застарелост. — Види ст. I § 78.

(5) Закон вели „ове рокове“, а то значи и онај нормални, претпостављен у закону (из ст. I § 22) и онај изузетни, означен од трасанта из ст. II).

(6) Али не и продужити. То скраћење мора бити изречно назначено у индосаменту, јер је једно од основних начела Меничног Права, начело јавности и одбацивање тајних састојака.

(7) Ако би се трасант желео да користи овим правом онда он мора то изречно назначити, као споредни менични састојак, приликом издавања менице. То наређује начело јавности, које је један од основних принципа у Меничном Праву.

(8) Што се тиче чистих меница по виђењу видети § 33. Ту важи исто правило као и код меница на одређено време по виђењу.

(9) Али само на самој меничној исправи, јер имаоца менице обавезују само т. з. јавне клаузуле т. ј. оне означене на самој меничној исправи.

(10) Као и у примедби 9^о уз овај §.

§ 23.

Ималац није дужан трасирану меницу, поднету ради акцептирања, оставити у рукама трасата. (1)

Трасат може захтевати да му се меница поднесе још једанпут сутра дан после првог подношења. (2) Заинтересована лица могу се позивати на то да овоме захтеву није удовољено, само онда, ако је тај захтев забележен у протесту. (3) (4)

(1) Што је само по себи разумљиво, јер се тако може лишити права, која има из менице макар и неакцептиране.

(2) О томе видети из мотива комисије за израду пројекта овога закона и то: У овом параграфу постоји једна новина по којој трасат може тражити, да му се меница поднесе ради акцептирања, сутра дан после првог поднашања. Тиме се трасанту осигурава потребно време за размишљање хоће ли примити меницу или је одбити, и да се распита о покрићу и авизи. И у садањем српском законичку трасат има право на двадесет четири сата за размишљање.

(3) Иначе се сматра да је меница била поднета и сутра дан или да трасат то није захтевао. — Комисија је овако објаснила у својим мотивима уз предлог ово место: Да би се избегли спорови око тога да ли је трасату и по други пут поднесена меница на акцепт, § 23. наређује да трасат може тражити да се у протест унесе да му меница, по његовом захтеву, није по други пут поднесена на акцепт.

(4) За случај ако је меница била поднесена први пут последњега дана законског рока, а трасат захтева да му се меница поднесе још једанпут сутра дан после првог подношења, онда се протест изузетно може подићи још и сутра дан, т. ј. наредног радног дана, и ако је дан тога поновног подизања протеста већ ван редовног законског рока. — О томе видети ст. III § 43.

§ 24.

Акцепт се пише на самој трасираној меници. (1) (1а) Изражава се речју „примљена“, „прихваћена“, „спрејета“, или којом другом речју која значи исто (2); акцепт потписује трасат (3). И сам потпис трасатов, на лицу менице (4), вреди као акцепт.

Кад је трасирана меница платива на одређено време по виђењу (5), или кад на основу нарочитог наређења треба да се поднесе ради акцептирања у одређеном року (6), онда акцепт мора бити датиран даном, кад је дат, осим ако не би ималац захтевао да се датира даном кад је трасирана меница поднета (7). Кад се дан не назначи (8), ималац, да би одржао своја регресна права про-

тив индосаната и против трасанта, мора тај пропуст утврдити протестом благовремено (9) подигнутим.

(1) Ма на коме месту, ако је на меници и са изразом „примљена“ или другом којом речју која значи, па ма и на полеђини менице. Ово се изводи *per argumentum à contrariis* из последње реченице овог става.

(1а) Акцепт је један формалан правни посао. Мора се дати писмено и на самој меници. Не може се доказивати постојање изјаве воље да се неко обавезао акцептом било писмено ван менице било усмено.

(2) Ту је закон оставио слободу изражавања. Главна је да је значење еквивалентно изразима које је закон навео. Ово изјашњење може се дати било на коме језику. Слобода употребе страних језика види се из тач. 1. § 1. — Поставља се питање морају ли акцептно изјашњење и остали менични склоп бити на истом језику. Налазимо да не морају. Свако менично изјашњење представља радњу за себе.

(3) Акцептно изјашњење без потписа није дозвољено. Обрнуто сам потпис је довољан.

(4) Али не и на полеђини. Међутим ако има и изјашњења и потписа акцепт мора бити на самој меници, али може бити и на полеђини.

(5) О року за акцепт код трасираних меница плативих на одређено време по виђењу, видети § 22.

(6) У смислу ст. I и IV § 21.

(7) Из законског текста треба извести да је у овом случају трасат обавезан да стави антидатирање акцепта стављајући дан подношења менице на акцепт.

(8) Ако се назначи, онда датум који стави трасат при акцепту, има потпуну доказну силу не само противу њега, него и противу индосанта и трасанта.

(9) То јест до рока остављеног по §§ 21 и 22 за подношење на акцептирање. У противном сматра се

да је акцепт неблагоприятан, те су према § 52 угашена имаочева регресна права. Изгледа да ту датирања руком акцептанта на самој меници и подизање протеста једина средства за доказивање о благовремености акцептирања. — Пропуштање ознаке датума код акцепта, у овим случајевима где је датум релегантан, не даје право да ималац сам допуни те недостатке, и ако овај закон у начелу, по ст. II § 16., даје имаоцу право да попуни празнине остављене код појединих изјашњења.

§ 25.

Акцепт мора бити безуслован (1); али се може ограничити и на један део своте.

Свако друго (2) у акцепту садржано одступање од састојака менице, равно је одбијању акцепта. Ипак је акцептант обавезан према садржини свога акцепта. (3)

(1) Услован акцепт је ништав као такав, или како закон каже „раван одбијању акцепта”. Али то изјашњење које није акцепт, обавезује по својој садржини овога тобожњег акцептанта. (Види ст. II овога §-а) Само оно нема менично правни карактер, већ представља грађанско-правну обвезу, саобразну садржини изнетој у овом псевдо-акцепту.

(2) Сем ограничења за један део своте. Али такав акцепт за један део своте означене на меници овлашћује имаоца да тражи према акцептантовим садужницима регресна права и пре доспелости, исто онако као да је акцепт уопште и потпуно одбијен. (Видети тач. 1. ал. 2 § 42). Ипак разлика између потпуног одбијања акцепта и делимичног акцепта постоји и своди се на то да код потпуног одбијања трасат не улази у обавезу, а код делимичног улази али само за своту за коју је дао акцепт. Зато је код делимичног акцепта положај имаоца повољнији, јер ту он има право регреса за целу суму одмах према акцептантовим садужницима а поред тога још и право тужбе против ак-

цептанта по доспелости за суму за коју је дат акцепт. На против код потпуног одбијања акцепта ималац има само прво право а лишен је сваке тужбе против трасата. — Видети и примедбу 8^о уз § 42.

(3) Види примедбу 1^о уз овај §.

§ 26.

Кад је трасант означен у меници за место плаћања друго место, различито од места пребивања трасатова, не именујући домицилијата, онда у акцепту ваља (1) означити лице које треба исплату да изврши (2) (3). Нема ли тога значења, сматра се да се акцептант обавезао сам платити у месту плаћања. (4)

Ако је трасирана меница платива у месту пребивања трасатова (§ 2. став 3.) (5) овај може у акцепту означити платиште у истом месту. (6) (7)

(1) Али не мора. Видети II реченицу овог става.

(2) У том случају томе лицу ваља о доспелости поднети меницу на исплату. Видети § 37.

(3) Другојачи је случај ако је то домициларна меница с означеним домицилијатом. У томе случају неће ималац менице бити дужан да меницу подноси на исплату (§ 37), већ на против дужник (акцептант) има сам да дужну суму донесе домицилијату. — Видети § 4 и примедбу 1^о уз § 4.

(4) Ту настаје тешкоћа, где ће се поднети меница на исплату, пошто у овоме случају трасат у томе месту нема своје пребивање. Требало би узети за овај случај да ималац није дужан подносити меницу на исплату, и ако га закон тога није изречно ослободио, већ да је трасат (акцептант) обавезан сам да потражи имаоца или између њих уговорено платиште, које се не види из текста у меници. У осталом протестни чиновник дужан је да тражи акцептанта а њему је немогуће пронаћи га, ако дужник ту нема ни стан ни пословни локал. Видети § 72.

(5) У том случају отпада дужност подношења менице на исплату (§ 37) — О томе видети примедбу 3^о уз § 4.

(6) Из тога што је закон означио „трасирана меница платива у месту пребивања трасатова (§ 2 став 3)“ могло би се закључити да се ово односи само на оне менице које се плаћају у месту пребивања трасатовог по § 2 ст. 3., а то су само оне где место плаћања није означено. Међутим то је нетачно. Ово се односи на све менице где је место плаћања у месту сталног трасатовог пребивања, па и на оне где се место плаћања одређује сходно ст. III § 2.

(7) Што се тиче појма платишта комисија за израду пројекта овога закона у својим мотивима, изјаснила се овако:

Појам домицила проширен је према данашњем схватању, јер може бити домицила и у самом месту пребивања трасатовог. Платиште (Zahlstelle) по § 26. ограничено је на оне случаје, у којима трасат приликом акцептирања назначи локал или лице, где ће се или које ће извршити исплату, у месту трасатова пребивања.

§ 27.

Акцептом се трасат обавезује да меницу плати о доспелости. (1) (2)

Ако меница не буде плаћена, (3) ималац, макар то био и сам трасант, има на основу менице право на непосредну тужбу против акцептанта (4) за све што се може тражити према §§-има 47. и 48. (5)

(1) Ближе о доспелости видети у глави V, §§ 32—36.

(2) Ако се меница плаћа о доспелости онда се плаћа само менична сума и евентуално камата по § 5, за разлику од плаћања менице после доспелости путем тужбе где се плаћају још и мораторни интереси, трошкови и провизије. — Видети ст. II овог §-а и примедбу 5^о уз овај §.

(3) Макар да је дата и делимична исплата по ст. II § 39.

(4) И против свих осталих меничних обвезника против којих ималац има право регреса, може

ималац подићи тужбу једновремено кад је подиже противу акцептанта. — Видети § 46.

(5) А то је: менична сума, камата из § 5, мораторни интереси (6% од дана доспелости), протестни и остали нужни трошкови, провизија уговорна или законска (1/6%).

§ 28.

Сматра се да је трасат одбио акцептирање трасиране менице ако је написани акцепт пребрисао пре него што је исправу дао из руке; (1) (2) (3) ипак он је обавезан, по садржини (4) датога акцепта, ако га је пребрисао тек пошто је написмено (5) известио (6) (7) имаоца (8) или ма кога потписника да је трасирану меницу акцептирао. (9)

(1) Пошто је меничну исправу са својим акцептом једном дао из руке, трасат се више не може ослободити обавезе из акцепта (о њеном значењу видети § 27) тиме што ће прецртати свој акцепт, јер би тиме могао оштетити друге повериоце на тај начин, што би тако одузео право регреса својим садужницима, који су можда ставили на меничну исправу свој потпис баш зато што су се уздали у регрес према акцептанту.

(2) Питање да ли је пребрисан акцепт пре или тек пошто је менична исправа дата из руке, то је фактичко питање, које се може доказивати свима доказним средствима.

(3) Поставаља се питање да ли је брисање акцепта довољан доказ о одбијању акцептирања или је нужно још и протест заискати. Мислимо да је потребно заискати протест, јер је траг самог факта брисања једна приватна исправа, а одбијање акцепта треба утврдити јавном исправом. — Видети ст. I § 43.

(4) И ако прецртаној односно пребрисаној.

(5) Овај извештај мора бити писмен али може бити ма у ком облику који оставља писмени траг. Он може бити и у једном писму писаном на писаћој

машини, које носи само потпис акцептантов. То писмо не мора бити писано баш у циљу извештаја о стављању акцепта, већ и о сваком другом догађају, али да спомиње стављање акцепта. У кратко доказивање мора бити писменом исправом (која представља бар почетак писменог доказа) а не може се базирати на сведоцима или заклетви (сем у случају кад је законом дозвољено сведоцима или заклетвом доказивати да је постојала таква писмена исправа).

(6) Тренутак подношења извештаја овде је од особитог значаја. Извештај ваља да је поднет пре брисања. Међутим логична је претпоставка (*presumptio hominis*) да је сваком извештају о акцепту претходио акцепт, сем ако је то извештај да постоји само намера о акцепту, или да ће се дати акцепт тек под извесним условима, до чијег позитивног наступања не дође. У ова последња два случаја се не може извести да су ималац и акцептантови менични садужници могли бити оштећени брисањем акцепта, јер нису још ни могли рачунати са сигурношћу на постојање акцепта.

(7) „Известио” то значи сам акцептант. Међутим довољно је да извештај потиче од акцептантовог редовног (или уобичајеног) пуномоћника, и ако је акцепт дао лично акцептант. Исто тако могућна је обрнута претпоставка.

(8) „имаоца”. Ако на меници нису сви преноси пуни или сви пуни преноси нису испуњени руком индосанта, онда је довољно да је извешено ма које год било лице, јер у том случају може се доказивати (саобразно § 13 ст. II т. 1. и 3.) да је неко лице било у извесном времену ималац меничне исправе и то независно од околности што се у извештају о акцепту извештено лице не помиње као ималац, или што оно не фигурира на листи низа извршених индосамената.

(9) Ова обавезност долази у случају ако је акцепт прво пребрисан, па је тек онда меница дата из руке. Иначе видети примедбу 2^о уз § 28.

ГЛАВА ЧЕТВРТА.

АВАЛ.

§ 29.

Исплата менице може (1) се обезбедити авалом. Ово обезбеђење може дати треће лице, па и лице које је већ меницу потписало. (2)

(1) Може, дакле споредни менични састојак.

(2) И на тај начин проширити обвезу и према лицима која су по реду регресних права обавезна пре оваквог потписника авала (н. пр. индосант трећи по реду прима авал за трасанта, значи губи у толико регресна права према осталој двојници индосаната који су иначе пре њега уписани као дужници, дакле који су — док није дао авал — били њему обавезни).

§ 30.

Авал се даје на меници или на алонжу. (1)

Он се изражава речима „*per aval*” „као порук” или ма којим другим изразом који значи исто; њега треба авалиста да потпише. (2)

Сам потпис (3) на лицу менице (4) сматра се авалом, осим ако није у питању потпис трасата или трасанта.

У авалу треба означити за кога је дат. Ако се то не учини, сматра се да је дат за трасанта. (5)

(1) Он мора бити јаван. Њиме се може користити сваки ималац. Досадањи скривени авал, ван менице, на засебном писмену, више нема менично правну снагу.

(2) „треба авалиста да потпише”, то значи мора да потпише. Дакле наредба а не препорука како би се то по тексту законском могло извести. Али зато авалиста не мора сам и да напише садржину авала.

(3) „на лицу менице”, али не и на полеђени или на алонжу.

(4) Лице које није ни трасат ни трасант.

(5) Дакле законска претпоставка *juris et de jure*.

§ 31.

Авалиста је исто тако обавезан као и онај за кога је дао авал. (1)

Његова обавеза вреди и онда, ако је обавеза, за коју је дао авал, ништавна из ма кога другог разлога, осим због формалног недостатка. (2)

Кад исплати меницу, он има право регреса против онога, за кога је дао авал и против свију оних који су овоме одговорни. (3)

(1) И то солидарно. — О томе видети ст. 1 § 46.

(2) Јер је меница једна формална исправа. Претпоставља се да су имаоцу познати само формални недостатци, а не и други, те њих није дужан проверавати (Видети н. пр. § 7. за случај ако су нека од лица потписатих на меници неспособна за обвезивање). — Али ако су у питању недостаци форме онда ни главна обвеза, па ни авал као акцесорна (зависна), немају важности јер је ималац имао дужност да се о формалној страни меничне исправе сам увери, па су то последице пропуштања тачног извршења ове дужности, и он ту своју небрижљивост има сам себи да припише и сноси све незгодне стране отуда.

(3) И то солидарно и од онога за кога је дат авал и од оних према којима он има право регреса. (Видети ст. 1 § 46). У чему се састоји право регреса означено је у § 47.

ГЛАВА ПЕТА.

ДОСПЕЛОСТ.

§ 32.

Меница се може издати: на одређен дан; (1) (1a) на одређено време после издања; (2) по виђењу; (3) на одређено време по виђењу. (4) Ништавне су менице у којима је доспелост друкчије назначена (5) као и менице са више доспећа. (6)

(1) Т. з. прецизне или датумске менице где се као датум доспелости означава: дан, месец, година. — Што се тиче календара видети § 36.

(1a) Као меница која се сматра да је издата на одређени дан, има се узети и т. з. празнична меница, т. ј. она за коју је назначено да се плаћа на одређени верски празник. Само код ових меница мора се одредити и календар по коме се одређује празник (н. пр. православни Божић, католички Петров-дан) јер иначе се не може тачно одредити дан плаћања, те је зато она ништавна као меница са више доспећа. (Видети последњи ст. овог §-а in fine).

(1б) Ако су на меници код доспелости означени само месец и дан, а не и година, која је означена код дана издања, ми смо мишљења да је то меница код које није прецизно означена доспелост ни на један од начина означених у закону. Отуда би таква меница, по последњем ставу овог §-а, имала бити ништавна. Али то се зна да ће та ништавност доћи једино ако се ималац не користи овлашћењем које му је дато у ст. II §-а 16 и сам не допуни тај недостатак. Комисија за израду пројекта овог закона на против дала је, у својим мотивима, ове разлоге: „О доспелости меница, у којима није означена година, нема у Хашком Реглману прописа, али комисија сматра, да ће и даље вредети досадања пракса (§ 30. став 3. Хрватско-угарског Меничног Закона).

(2) Т. з. рочне менице. Датум се означава додавањем извесног, у меничној исправу назначеног рока времена, на дан издавања. Н. пр. издата 1. јануара 1929. г. са роком од три месеца, плаћа се 1. априла 1929. год.

(3) Меница платива чим се поднесе (§ 33) али најдаље у року од шест месеци, ако другојаче не буде назначено на меници. (О томе видети § 33 у вези са ст. I §-а 22).

(4) Код меница плативих на одређено време по виђењу, ефикасност доспелости прописана је у §-у 34 у вези са ст. I §-а 22.

(5) Н. пр. нарочито т. з. „узо“ и „вашарске“ (сајамске) менице. То се у осталом види и из самих мотива комисије за предлог овога закона, који гласе:

Хашка Конференција избацила је досад постојеће „узо“ и „сајамске“ менице; али у чл. 6. Конвенција односно изједначења Меничног Права допустила је државама уговорницама да на својој територији могу установити и сајамске менице и да фиксирају њихов рок плаћања. Ово је учињено на захтев руског изасланика.

Као што се зна сајамске менице су заостатак средње-вековних вашара, када је светска трговина била усредсређена на тим вашарима. Данас су такве менице сасвим изобичајене, јер данашњи сајмови немају више карактер средње-вековних вашара. С тога их нацрт није примио.

Што се тиче узо менице, оне су велика незгода за међународни саобраћај, јер „узанси“ („обично време“) нису исти у свима земљама. Тако у Србији „обично време“ износи петнаест дана, а у Француској тридесет дана те је услед тога тешко разабрати се о тачном дану плаћања, кад је реч о међународном саобраћају.

(6) Али меница код које доспелост није назначена није ништавна. — Ту важи законска претпоставка да је то меница платива одмах по виђењу. (Види ст. II §-а 2. и примедбе 5^о уз § 1. и 4^о уз § 2). Сем тога — ако имаоцу то не конвенира, а за другојаче није изречно противно уговорено — он може сам означити доспелост на ма који од начина из §-а 32. (О томе вид. § 16 ст. 2. *in fine* и примедбу 5^о уз § 16).

§ 33.

Меница по виђењу платива је чим се поднесе. (1) Она треба да се поднесе на исплату у законским (2) или у роковима, (3) одређеним за поднашање ради акцептирања меница, плативих на одређено време по виђењу (§ 22).

(1) Т. ј. чим се поднесе од стране имаоца дужнику са јасним захтевом да се плати.

(2) И чиста меница по виђењу, т. ј. меница платива одмах по виђењу, мора се поднети на исплату у законском року одређеном за подношење ради акцептирања менице, а тај се рок законски прет-

поставља да траје у току од шест месеци од дана издања. (Видети ст. I §-а 22 и примедбе 1^о, 2^о и 8^о уз § 22).

(3) Које је одредио сам трасант (већи или мањи од шест месеци — јер је пропис ст. I §-а 22 факултативне природе) и које индосанти могу скратити. О томе види ст. II и III §-а 22 и примедбе 4^о, 7^о, 5^о и 6^о уз § 22). — Али ти рокови не могу бити дужи од три године због меничне застарелости. (Видети ст. I §-а 78).

§ 34.

Доспелост менице на одређено време по виђењу израчунава се према дану (1) акцепта или према дану протеста. (2)

Ако протест није подигнут, онда се у погледу акцептанта (3) сматра да је недатиран акцепт стављен последњег дана законског или одређеног рока за подношење. (4)

(1) Т. ј. узет тај дан као почетак рачунања. Значи почев од сутра дан, јер то је уобичајено рачунање рокова. — Види о рачунању рокова ст. I §-а 101.

(2) Протеста због неакцепта.

(3) Али не и у погледу индосаната и трасанта, јер они испадају из обавезе ако се не утврди датум акцепта било самом ознаком на акцепту од стране акцептанта било путем протеста. — (О томе видети ст. II *in fine* §-а 24 и примедбе 8^о и 9^о уз § 24). — У смислу овог нашег мишљења изразила се и комисија за израду пројекта овог закона и то у својим мотивима, где налазимо: Односно овог последњег случаја истакнуто је питање: да ли ималац менице има права на регрес против трасанта и индосаната, ако акцептирана меница не буде исплаћена? Преовладао је мишљење да они испадају из обавезе по §-у 52. пошто нема доказа да је меница на време поднесена на акцепт. Ималац је занемарио своју обавезу да поднесе меницу ради акцептирања у одређени рок, и онда имају да наступе последице неподношења менице ради акцептирања. Истина, рок се по последњем

ставу овог параграфа сматра да је последњи дан у меници одређеног или законског рока, али то важи само за акцептанта, а не и за индосанте и трасанта, па зато они треба да испадну из обавезе.

(4) Има се узети да акцептанту није дозвољено да обара ову претпоставку о благовремености акцепта, јер ако је он акцептирао меницу после рока за њено подношење, он се тиме одрекао застарелости па се више на њу не може позивати, тим пре што овај закон (§ 85) сматра да акцептирана обвеза, која се угасила због застарелости, представља и даље основ за тужбу због неоправданог обогаћења.

§ 35.

Меница која гласи на један или више месеца после дана издања (1) или после дана виђења, (2) доспева на одговарајући (3) дан онога месеца, у којем се има извршити исплата.

Кад у томе месецу нема тога дана, онда меница доспева последњег дана тога месеца.

Гласи ли меница на један или више целих месеца и половину месеца од дана издања или по виђењу, онда се најпре рачунају цели месеци. (4)

Ако је доспелост одређена на почетак, на половину или на крај месеца, онда под тим изразом треба разумети први, петнаести или последњи дан месеца.

Изрази „осам дана” или „петнаест дана” не значе једну или две седмице, већ пуних осам дана или петнаест дана. (5)

Израз „по месеца” значи петнаест дана.

(1) Тако н. пр. ако је меница издата на одређено време после издања, издата 2. јануара на време од два месеца после издања доспева 3. марта без обзира на број дана у месецу фебруару. За противно мишљење видети овде примедбу 3^о.

(2) Као и у примедби под 1^о меница издата на одређено време по виђењу, ако је н. пр. виђена 2. јануара а гласи на време од два месеца по виђењу доспева 3. марта. . . . Видети и примедбу 3^о.

(3) Одговарајући дан то је израз који може дати повода великој дискусији. По једнима то је дан који носи исти редни број као и дан издања односно виђења (у горњим примерима то би био 2. март). Али ово рачунање не одговара опште усвојеним рачунању да се дан кад је акт учињен не рачуна већ рачунање почиње тек од сутрашњег дана. Ово правило је јасно и изречно изражено у овом закону у §-у 101 ст. I. — Исто тако и последњи дан има цео да пређе да би се напунио рок.

(4) Ти се цели месеци рачунају на начин изложен у ст. I овог §-а, а половине последњем ставу, додајући одговарајућем дану (из ст. I — видети примедбу 3^о уз овај §) још петнаест дана.

(5) Што се тиче пак рачунања рокова по седмицама закон не говори нарочито о томе. Ми мислимо да се ту за сваку седмицу има узети седам дана ефективних без претварања дана у месеце. — Комисија за израду пројекта овог закона у својим мотивима прихватила је слично гледиште: „О роковима по седмицама закон не говори наполе, јер се разуме да се рачунају анологно роковима по месецима”. А то значи да се ту рокови одређују сходно одговарајућем дану, дакле ако је меница издата у понедељак (означен и датум) на одређено време после издања од две недеље, да ће она доспети у уторак (а не понедељак; о томе видети примедбу 3^о уз овај §) друге следеће недеље.

§ 36.

Кад је меница платива на одређени дан у таквом месту, у коме не вреди исти календар који вреди у месту издања, онда се сматра да је доспелост одређена по календару који вреди у месту плаћања. (1)

Кад се меница платива на одређено време од издања, трасира између два места којих су календари различни, онда се дан издања (2) доводи на дан који му одговара у календару места плаћања, па се онда према томе одређује доспелост.

Рокови за поношење меница рачунају се према прописима предњег става.

Ови прописи неће се применити ако се из напомена или просто из садржине менице види намера да је што друго усвојено.

(1) Ово је законска оборљива претпоставка. Странке могу ову одредбу диспозитивног карактера мењати изричним навђењем да постоји противно. Само то се мора видети из текста меничне исправе, изречно или прећутно. Видети ст. 4 овог §-а.

(2) Јер се претпоставља да је у месту издања меница издата са означањем датума по тамо важећем календару. Само и ово је оборљиво законска претпоставка а не забрана употребе у месту издавања оног календара који важи у месту на које се меница вуче. Видети ст. 4 овог §-а.

ГЛАВА ШЕСТА.

ПЛАЋАЊЕ.

§ 37.

Ималац (5) треба да поднесе меницу на исплату било на сам дан плаћања (1) било једног од два радна (2) дана који долазе одмах за њим.

И кад се меница поднесе (3) заводу за обрачунавање, сматра се да је поднета на исплату. (4)

Министар Трговине и Индустрије одредиће уредбом овакве заводе за обрачунавање.

(1) Шта је дан плаћања? То је дан доспелости, односно први радни дан који долази после дана доспелости. О дану доспелости видети §§-е 32—36 а нарочито §§-е 32 и 35.

(2) Било једног од ова два радна дана, дакле може то трајати и већи број дана ако су између дана плаћања и та наредна два радна дана, или између њих, празници. У главном ималац мора имати три слободна радна дана на расположењу. О томе налазимо у мотивима комисије за израду предлога овога закона ово:

Разлика према српском трг. закону у томе је, да се исплата може тражити још и на следећа два радна дана. То је у складу са прописима о протесту због неисплате (§ 43.) и даје могућност веровнику, да не задоцни, па и дужнику, да се распита о покрићу и авизи.

(3) То се разуме у она три дана о којима говори ст. I овог §-а (Видети примедбу 2^о).

(4) Видети следеће мотиве комисије за израду предлога овога закона:

Ново је да се поднашање менице трасату, акцептанту, издаваоцу сопствене менице може заменити поднашањем којем заводу за обрачунавање. Чековни закони у нашој држави већ познају ову институцију, која је подесна да концентрише и олакша новчани саобраћај и да умањи потребу готовог новца. Који и какви ће то бити заводи, да ли поштанско-чековни заводи или Народна Банка (филиале) или посебни заводи у већим трговачким средиштима одредиће Министар Трговине и Индустрије, разуме се, по саслушању дотичних привредних организација.

(5) Трасат - платац има да пази да ли је тај и малац по тексту меничне исправе овлашћен да изврши исплату. О томе видети § 39 in fine.

§ 38.

Трасат кад плаћа меницу, може захтевати, да му се она преда са потврдом на њој да је исплаћена. (1) (2)

Ималац не може одбити делимичну исплату. (3)

У случају делимичне исплате трасат може захтевати да се она забележи на меници (4) и да му се на то изда намира (признаница).

(1) Али не може кад интегралне исплате захтевати потврду у одвојеном писмену, као код делимичне исплате. — Видети ст. III овог §-а. Кад плаћају други дужници, а не сам трасат, — онда видети § 49.

(2) Али и поред ове могућности, постоји једна друга дужност опрезности трасата. Он треба да узме меницу при исплати јер иначе неће бити у могућности, или ће му то престављати тешкоћу, да

доказује да је меницу исплатио, а поред тога овакав приговор о исплати био би приговор чисто личног карактера и не би се могао истицати против доцнијих савесних ималаца те исте, једном већ исплаћене, менице — видети ст. I §-а 16 — него би она морала поново бити плаћена.

(3) Без обзира на величину суме те понуђене делимичне исплате. Ако би ималац одбио да прими ту делимичну исплату, дужник би имао права да се користи установом полагања исплате, па и делимичне, у судски депозит суду места плаћања и то на трошак и опасност имаоца. — Видети § 41.

(4) Сваки опрезан дужник захтеваће записивање делимичне исплате на меничној исправи, да се не би излагао опасности изложеној у примедби 2^о овог §-а, односно личног карактера таквог приговора.

§ 39.

Ималац менице не може се присилити да прими исплату пре доспелости. (1) (2)

Трасат, ако исплати меницу пре доспелости, учиниће то на властиту опасност. (3)

Ко меницу плати о доспелости пуноважно је ослобођен, осим ако при том нема с његове стране зле намере или велике немарности. (4) Он је дужан да испита правилност низа индосамената, али не и истинитост потписа индосаната. (5)

(1) Дужник, који би се пре доспелости хтео ослободити свога меничног дуга и против воље имаоца меничне исправе, нема овлашћење да се користи установом судског депозита (§ 40), већ дужну суму може депоновати само на свој трошак и опасност, одговарајући својим повериоцима и за трошкове који би произашли за њих из тога што се предходно, при доспелости, обраћају њему као и за трошкове и дангубе око подизања депозита.

(2) По себи се разуме да и пре доспелости ималац може пристати на исплату менице.

(3) И то докаже меничном исправом на којој стоји потврда о исплати (§ 38 ст. I).

(4) Али претпоставка је да је дужник био савестан. Ко тврди противно има да доказује. Аналогно пропису ст. II §-а 15.

(5) За истинитост потписа индосаната одговара увек индосант који је потписан као непосредно следећи индосант, јер је законска претпоставка да је свако правилно прибавио исправу и права из менице. У овом смислу постоје правила опште теорије менице, а то се казује и из §-а 15.

§ 40.

Кад меница гласи на новац, који није у течају у месту плаћања, менична свота може се платити новцем, који је ту у течају, и по вредности коју она има на дан кад се исплата може тражити, осим ако трасант није у меници одредио исплату баш новцем који је у њој означен (напомена ефективне исплате страним новцем). (1) Вредност страног новца одредиће се по узансима места плаћања. (2) Ипак трасант може одредити да се свота, коју треба платити, рачуна по течају одређеном у меници или по течају одређеном од којег индосанта; у томе се случају та свота мора платити у новцу који вреди у земљи. (3).

Ако је менична свота означена у новцу који има исти назив, али различиту вредност, у земљи где је меница издата и у оној где ће се платити, сматра се да се има у виду новац места плаћања. (4).

(1) Из израза у загради види се да се цео овај пропис односи само на случај ако је меница стипулисана да се плаћа у новцу неке стране државе а не у законској валути државе у којој је место плаћања. Зато ово је само колизиона норма из Међународног Меничног Права, освештана традицијом, позната под именом „место плаћања одређује валуту”. Одмах је назначено да је ова одредба факултативног карактера, то је једна диспозитивна норма, коју лица у меничном односу могу слободно

да мењају стављајући у менични слог напомену ефективне исплате страним новцем. Значај њен је за нас у томе да се у Југославији свака меница плаћа у динарима, па чак и ако је стипулирана у другој монети, сем ако странке буду изречно навеле да забрањују плаћање у динарима. Само у том изрично наведеном, изузетном, случају страна монета представља новац плаћања, иначе она је новац рачунања чија се вредност исплаћује по вредности у домаћој валути која је новац плаћања у сваком другом, дакле редовном, случају.

(2) Те узансе ваља тражити у узансима најближе домаће ефектне берзе, чији се курс има узети као мерило по коме се страна валута, дакле новац рачунања, претвара у домаћи законски новац, дакле у новац плаћања. То је редовно правило од кога се може одступити ако је у меничној исправи другојаче наређено.

(3) О овоме у мотивима комисије за предлог Меничног Закона налазимо: да је „...ново то, да се може течај одредити у самој меници или препустити одређивање којему индосанту. Потреба таквог прописа указала се у прекоморском саобраћају“.

(4) То се зна да је и ово диспозитивни пропис и да странке могу и другојаче уговорити, али — због објективног карактера менице, то се мора видети из текста меничне исправе.

§ 41.

Ако се меница не поднесе на исплату у року који је означен у § 37., (1) (2) сваки (3) дужник је овлашћен да меничну своту (4) положи суду (5) места плаћања на трошак и опасност имаоца. (6)

(1) Т. ј. на дан плаћања и два наредна радна дана.

(2) Али не и раније. Видети о томе примедбу 1^о уз § 39.

(3) Сваки дужник а не само трасат.

(4) То значи само меничну вредност (и камату ако је она уговорена по §-у 5) а не и остала давања по §-у 48.

(5) За примање овог депозита надлежни су у Србији, до изједначења судског законодавства, трговачки односно првостепени суд.

(6) Мислимо да се овом установом судског депозита може користити и дужник који понуди делимичну исплату меничног дуга, па ималац одбије да је прими. — Видети § 38 и примедбу 3^о уз § 38.

ГЛАВА СЕДМА.

РЕГРЕС ЗБОГ НЕАКЦЕПТИРАЊА И ЗБОГ НЕИСПЛАТЕ.

§ 42.

Ималац може вршити регрес (1) против индосаната, трасаната и осталих обвезника: (2)

о доспелости:
ако меница није плаћена (7);
и пре доспелости: (14)

1.) ако је акцепт био одбијен (3) било потпуно било делимице; (8) (12)

2.) ако је отворен стечај над имовином трасата, (9) акцептирао он меницу или не акцептирао, (10) или ако овај обустави плаћања, (4) макар та обустава и не била утврђена судском одлуком; или ако је извршење из његове имовине остало безуспешно; (5)

3.) ако је отворен стечај над имовином трасанта (11) (13) такве менице, која се не сме поднети на акцептирање. (6)

(1) Шта се све може тражити при вршењу регреса изложено је у §-у 47 (одн. у §-у 48 ако регрес врши онај ко је и сам био менични садужник, па је меницу исплатио).

(2) Сви они који су меницу трасирали, акцептирали, индосирали или авалирали одговарају имаоцу солидарно. Зато ималац може од њих свих тражити регрес било појединачном било колективном тужбом — Видети § 46.

(3) Да је акцепт одбијен, то треба утврдити јавном исправом — протестом. — О томе видети ст. I и III §-а 43.

(4) Па се та обустава и не завршила отварањем стечаја или можда поравнањем судским или вансудским. Само ако нема судске одлуке о обустави плаћања, онда поред других доказних средстава из којих ће се извести да је акцептант обуставио плаћање, ималац по ст. V §-а 43 дужан је да поднесе још и протест из кога се види да је безуспешно подносио трасату меницу на исплату — коју овде подноси пре рока доспелости са мотивацијом да је поднао за обуставу плаћања. Овај је начин у питању само ако је меница акцептирана. Иначе, ако меница није акцептирана, лакше је поступити по тач. 1. јер је то згодније за доказивање.

(5) Само и овде се мора поред доказа да је у некој парници извршење против дужника остало безуспешно, — по ст. V. §-а 43 — поднети још и протест да је се меница у питању (макар и пре рока али са овом мотивацијом) подношена на исплату без успеха.

(6) Случајеви у којима се меница не сме поднети на акцептирање предвиђени су у ст. II и III §-а 21.

(7) Да меница није плаћена о доспелости мора се утврдити јавном исправом — протестом. Видети ст. I и II §-а 43.

(8) О делимичном акцепту т. ј. акцепту за један део своте види ст. I §-а 25 и примедбу 2^о уз § 25. — Из категоричке стилизације §-а 42 и мотива уз § 50 излази да и за случај кад је акцепт делимично одбијен имаоцу стоји право регреса за интегралну суму на расположењу одмах, па и пре доспелости, без обзира на то да је акцепт за један део суме дат. — Ако поверилац врши право регреса само за неакцептирани део меничне своте, онда видети § 50.

(9) Закон то изречно не каже, али је јасно да у овом случају ималац мора поднети као доказ да је стечај отворен над имаовином трасатовом —

судско решење. То у осталом излази из аналогије са истоветним случајем из т. 3 овог §-а (стечај трасанта код меница које се не смеју подносити на акцепт), за који је у последњем ставу §-а 43 наређено да се поднесе судско решење којим је стечај отворен над имаовином трасанта.

(10) По тексту ст. V §-а 43 за све случајеве предвиђене у §-у 42 под 2. ималац може вршити регрес тек кад буде поднео трасату меницу на исплату и пошто протест буде подигнут. Одатле би ваљало извести да је и овде нужно да се за случај отварања стечаја над имаовином трасата пре вршења права регреса према осталим дужницима са менице у питању поднесе на исплату та меница трасату. Међутим то је правни абсурд. По Стечајном Праву забрањено је после отварања стечаја стецишном дужнику да плаћа своје дугове на штету осталих поверилаца, а повериоцу да се тако наплаћује. — Зато треба ову одредбу протумачити тако да је ималац у овом случају обвезан да дуг пријави у стецишну масу, како би се том пријавом доцније могли користити они према којима ималац диже регресну тужбу. А и ово једино ако је такав стецишни дужник већ раније акцептирао меницу, јер он не сме — од тренутка отварања стечаја — примати нове дугове. (Видети § 25 Срп. Стец. Пост.).

(11) То се доказује подношењем судског решења, којим је стечај отворен над имаовином трасанта. — О томе видети последњи став §-а 43.

(12) О значењу овог права регреса пре доспелости треба видети у мотивима комисије за предлог Меничног Закона:

По садашњим меничним законима ималац менице имао је право на два регреса: због обезбеђења и због неисплате менице. Хашка Конференција избацила је регрес обезбеђења, тако да ималац менице може одмах тражити регрес због неисплате, чим трасат не акцептира меницу безусловно.

Да је тако уређено правда се тиме, што се извесне новчане своте полагањем код суда повлаче из саобраћаја, што регрес обезбеђења даје маха споровима због недовољно

понуђеног ђемства, и што неакцептирана меница, и ако се даје обезбеђење, постаје сумњива, јер она услед неакцептирања носи клицу несигурности, услед чега је цела циркулација отежана, ако не сасвим онемогуђена. Кад је дакле трасат одбио акцепт, онда је више него сигурно да ће одбити и исплату, и онда зашто да се не да право имаоцу менице да одмах тражи регрес због неисплате од оних који су ђемствовали да ће меница бити исплађена. Истина, може меницу акцептовати неко за част, али ни тада нема довољно сигурности за исплату, што се види из тога, да је по §-у 90. Срп. Трговачког Законика ималац у праву да тражи регрес обезбеђења, ма да је меница акцептирана за част.

(13) У мотивима комисије за израду пројекта овог закона, упоређујући случај стечаја трасанта менице, која се не сме акцептирати са стечајем трасата, вели се:

Још је гори положај имаоца менице кад трасант изда меницу, али забрани да се поднесе ради акцептирања, а међутим он сам падне под стечај. Зато је Хашка Конференција унела у § 42. став трећи, наређење, по коме се и тада може тражити наплата од осталих меничних потписника.

(14) Само се код принудних исплата пре доспелости свота дуговања, и у овим случајевима, смањује одбијањем дисконта. — Видети ст. II §-а 47.

§ 43.

Одбијање акцепта или исплате треба утврдити јавном исправом (протест због неакцептирања или због неисплате). (1)

Протест због неисплате треба да се подигне било на дан плаћања менице било једнога од два радна дана који долазе одмах за њим. (2)

Протест због неакцептирања треба да се подигне у роковима одређеним за поднашање ради акцептирања. (3) Ако је у случају, предвиђеном у ставу 2. § 23. меница била поднесена први пут последњег дана рока, протест се може подићи још и сутра дан. (4) (5)

Кад је подигнут протест због неакцептирања, онда није потребно меницу поднети на исплату нити подићи протест због неисплате. (6)

У случајима, предвиђеним у § 42. под 2., (7) ималац може вршити регрес тек кад буде поднео трасату меницу на исплату и пошто протест буде подигнут. (8)

У случајима предвиђеним (9) у § 42. под 3., ималац може вршити регрес кад поднесе судско решење којим је стечај отворен над имовином трасанта. (10)

(1) Протест се диже код јавних бележника или код среских судова. — Ближе о томе видети § 70. — У Србији до установљења среских судова и јавних бележника протести се по §-у 109. подижу код власти, кад којих су се и до сада подизали, а то су: трговачки односно првостепени суд, а где њих нема полициска власт како то прописује § 149. Срп. Трг. Зак.

(2) Дакле у току времена које је по ст. I §-а 37 одређено за време плаћања. (Видети о томе и примедбу 2^о уз § 37).

(3) А то је све до доспелости (§ 20), сем ако другојаче трасант или један од индосаната нису наредили (§ 21). Код меница по виђењу (чистих — § 33 и на одређено време по виђењу — § 22) тај је рок у току од шест месеци по издању менице, ако другојаче није назначено на меници од стране индосаната или трасанта. —

(4) Само код протеста због неакцептирања ваља бити врло опрезан с обзиром на могућност трасата да тражи да му се меница поднесе још један пут сутра дан после првог подношења. — О томе видети ст. II §-а 23 и примедбе 2^о и 3^о. Зато се ту мора водити рачуна о могућности тог контрапротеста од стране дужника и евентуално подизати протест још један пут због неакцептирања и после другог подношења меничне исправе на акцептирање наредног дана.

(5) Још и сутра дан. Ови изрази траже двојачко објашњење: а) то значи још и следећег радног дана; б) тај следећи дан је већ ван законског рока.

(6) О томе ево мотива комисије за предлог Меничног Закона:

„...Сасвим је разумљиво, да не треба тражити и протест због неисплате, кад је већ подигнут протест због неакцептирања, јер је напред већ казано да се и само на основу протеста због неакцептирања може тражити регрес због неисплате.“

— То је речено у §-у 42 где су изједначене, у погледу права регреса, менице о доспелости неплаћене и оне где је, ма и пре доспелости, акцепт — па и делимично — био одбијен.

(7) А то су кад трасат падне под стечај, кад обустави плаћања, или кад се из његове имаовине не може извршити какво судско решење донето противу њега.

(8) Што се специјално тиче случаја кад трасат падне под стечај ми смо мишљења да ту не може ни бити речи да „ималац може вршити регрес тек када буде поднео трасату на исплату и пошто протест буде подигнут“ јер би то значило рушење темеља Стечајног Права. Ми смо у примедби 10^о уз § 42 изложили то своје гледиште, коме директну потврду налазимо у последњем ставу овог (43.) §-а, о чему видети примедбу 11^о уз § 43.

Ипак потпуности ради износимо и парадоксна излагања о овоме у мотивима комисије за израду пројекта овог закона, која треба упоредити са мотивима уз последњи став овог §-а. Подвлачимо да се треба чувати од таквог резонувања:

Но наређење става петог овог параграфа чини малу забуну у толико што се ту каже да у случају бр. 2. параграфа 42. т. ј. кад је трасат пао под стечај и т. д. да треба поднети меницу и на исплату, па тек на основу протеста због неисплате може да се тражи регрес од осталих потписника. Па не само то, него ту није казано кад треба тражити тај протест: да ли треба сачекати рок плаћања или не? Међутим на конференцији је протумачено, да у том случају треба одмах поднети меницу трасату на исплату, јер не дајући акцепт, он је изгубио право на менични рок, тако да му се одмах може поднети меница на исплату и на случај неисплате изискати протест.

(9) У питању нису у „случајевима предвиђеним“, већ један једини случај — случај ако је отворен стечај над имовином трасанта такве менице, која се не сме поднети на акцептирање. Кад се та меница не сме поднети на акцептирање одређено је у §-у 21.

(11) Интересантно је да је овде, сасвим правилно и у скаладу са принципима Стечајног Права, изостављено оно „ималац може вршити регрес тек када буде поднео трасату на исплату и пошто протест буде подигнут“ што је погрешком стављено у предходни став за све случајеве, па и за случај стечаја.

Овде мотиви комисије за израду пројекта овог закона сасвим правилно препраћају право значење ове одредбе, осуђујући мотиве дате уз предходни став и наведене у примедби 8^о. Ово тих мотива уз овај последњи став:

У случају бр. 3. §-а 42. т. ј. кад трасант менице, код које је забрањено поднашање ради акцептирања, падне под стечај, онда се меница не подноси на исплату и не подиже протест због неисплате јер је довољан и сам оглас о отвореном стечају, пошто је очевидно да трасат није у стању платити меницу, као и то да трасат неће меницу о року исплатити због тога што је трасант под стечајем.

§ 44.

Да меница није акцептирана или плаћена ималац мора извести (1) свог индосанта (2) и трасанта за четири радна дана (3) после дана протеста или, у случају напомене „без трошкова“, (4) после дана подношења менице. Ако је протест замењен према пропису § 77. (5) рок се рачуна од дана уношења (6) у регистар протеста. (7)

Сваки индосант мора, у року од два дана, (8) саопштити своје индосанту извештај који је добио, назначивши имена и адреса оних који су дали раније извештаје, и тако даље идући све до трасанта. Рок, који је напред означен, (9) тече од кад је примљен претходни извештај. (10)

Ако који од индосаната није означио своју адресу или ју је нечитко означио, (11) онда је довољно да се извести индосант који стоји пред овим. (12)

Овај се извештај може дати у ма каквом облику, (13) па и самим простим враћањем менице. Ко даје извештај, дужан је доказати да је то извршио у прописаном року. (14)

Сматра се да је рок одржан, ако је препоручено писмо којим се извештај даје, предато пошти у поменутом року. (15)

Ко не да извештај у горе означеном року, не губи због тога своја менична права. Али он одговара за штету која је наступила услед тога његовог пропуштања, но тако да накнада те штете не може бити већа од меничне своте. (16)

(1) У чему се састоји извештај видети IV став овог §-а.

(2) Значи последњег који је ту меницу индосирао; видети и ст. III овог §-а.

(3) Само се радни ради рачунају, без обзира што можда између њих има и празничних дана. О томе видети § 100.

(4) О значењу ове напомене види §§-е 45 и 77, који прописују да се ипак и у том случају меница мора увести у регистар меничних протеста.

(5) А то је „протест због неакцептирања или неисплате може бити замењен писменом изјавом трасата на меници“.

(6) Т. ј. од дана уношења трасатове писмене изјаве на меници (види предходне примедбе 4^о и 5^о у регистар протеста.

(7) За менице до 500 динара закључно, Министар Правде може Уредбом укинути формалности протеста и нотификације и упростити их. — Видети ст. II §-а 77.

(8) Спорно је да ли су овде у питању радни дани. Могло би се узети да су овде у питању два дана, од којих само последњи (по уобичајеном рачунању — видети § 100) мора да буде радни. Ми

чак мислимо да то и мора да буде тако. Овај рок почиње тећи сутра дан по пријему извештаја.

(9) Т. ј. рок од два дана.

(10) Који се, по ст. 5. може послати у препорученом писму.

(11) А имаоцу лично није он познат, јер је имаоца код нечитке или нетачне адресе овлашћен да обиђе свога (т. ј. последњег) индосанта, пошто се претпоставља да га он не може известити, јер не зна где да га извести. Ова претпоставка, разуме се, отпада ако би имаоца и поред те нечитке и нетачне адресе знао тачно свога индосанта. Иначе би имаоца био одговоран (сходно ст. VI §-а 44) за штету нанету своје индосанту, који може доказивати да је имаоца тачно знао његову адресу.

(12) Али му се у извештају мора — природно — напоменути разлог због кога је индосант за њим прескочен.

(13) Али ми мислимо ипак да тај извештај мора бити писмен.

(14) Доказивати се може сваким доказним средством.

(15) Препоручено писмо је најсигурнији пут нотификације, али не мислимо да је закон хтео да то буде и једини начин.

Сам рецепис да је препоручено писмо предато на нечију адресу је законска претпоставка — која се наравно може обарати н. пр. нуђењем и тражењем заклетве — да је у писму био и извештај о нотификацији.

(16) Излагање мотива комисије за предлог Меничног Закона односно установе нотификације:

У овом параграфу говори се о нотификацији протеста због неакцептирања и неисплате. Значај нотификације је у томе, да гарант што пре сазнају да им прети регрес и да могу избећи регрес тиме, што добровољно искупе протестирану меницу (§ 49.). Дакако, по све је гаранте подесније, ако меницу искупи трасант сам, и баш ради тога нацрт прописује, да имаоца менице о протесту не обавештава само свога непосреднога претходника него и трасанта. Санкција

за неизвршење нотификације означена је у последњем ставу овог параграфа и састоји се у накнади причињене штете највише до износа меничне своте. Ова санкција блажа је него досадашња по пречанским законима.

§ 45.

Трасант, или ма који од индосаната може напоменом „без трошкова“, „без протеста“ или ма каквом другом напоменом, која исто значи, ослободити имаоца, да ради извршења регреса изиште протест због неакцептирања или због неисплате. (1)

Ова напомена не разрешава имаоца нити да меницу поднесу у прописаним роковима (2) нити да извести претходног индосанта и трасанта. (3) Да рокови нису одржани, треба да докаже онај, који се на то позива против имаоца. (4)

Напомена, која је потекла од трасанта, вреди према свим потписницима. Ако ималац, противно овој напомени изиште протест, трошак ће он сам сносити. Кад је ова напомена потекла од индосанта, трошкови око протеста, ако овај буде подигнут, моћи ће се наплатити од свију потписника менице. (5)

(1) Али ималац менице може ипак, на свој трошак, подићи протест и ако меница носи горње напомене. То му је у осталом корисно ради лакшег доказивања.

(2) И у случају спора мора побити противно доказивање да је меницу није подносио ради акцептирања или исплате. Само овде се може — изузетно од ст. I §-а 43 — то доказивати свима средствима а не само протестом — јавном исправом; и ако је то најлакши начин за доказивање.

(3) Дакле на имаоцу остају све дужности нотификације из §-а 44.

(4) Док то не докаже наводи имаоца се сматрају као тачни.

(5) Мотиви комисије за израду пројекта овога закона:

Главна је разлика према досадашњим пречанским законима ова, да напомена „без протеста“, ако ју је дао трасат

има апсолутно дејство и за индосанте. Последица је, да ималац, ако ипак подигне протест због неакцептирања или неисплате, мора сносити трошкове протеста сам; за друге протесте (на пр. због недатирања или неиздања дупликата), ова последица не постоји.

§ 46.

Сви они који су меницу трасирали, акцептирали, индосирали или авалирали одговарају имаоцу солидарно. (1)

Ималац има право поступити против свих тих лица појединачно (2) или против више њих или против свих укупно, (3) а при том није дужан да се држи реда којим су се они обавезали. (4)

То исто право припада и сваком потписнику менице који ју је искупио. (5)

Тражење код суда против једног обавезника не спречава да се поступи против осталих, макар да они долазе после оног против којег је прво поступљено.

(1) Они одговарају имаоцу солидарно без обзира на њихове односе.

(2) Т. ј. право индивидуалне тужбе противу свакога меничног обавезника.

(3) Колективна тужба.

(4) Ималац диже тужбе по своје избору, не водећи тиме у опасност своје право према прескоченим обавезницима.

(5) Али само према оним лицима која њему одговарају. Трасату нико не одговара, а трасанту — трасат (§ 27). Индосанти по правилу одговарају индосантима испред себе (§ 14) а поред тога одговарају им још увек трасат (§ 27) и трасант (§ 9). — Авалиста одговара свима онима којима одговара и онај за кога је он дао авал, а обрнуто авалисти одговара онај за кога је он дао авал и они који су овоме одговорни. —

Да се то односи само према оним лицима која њему одговарају, то се јасно види из §§-а 48 и 51.

§ 47.

Ималац може тражити од онога против којег врши регрес:

- 1.) неакцептирану или неплаћену меничну своту заједно с каматом ако је била у меници одређена; (1)
- 2.) камату по стопи 6% рачунајући од доспећа; (2)
- 3.) трошкове протеста, извештаја датих претходном индосанту и трасанту, а тако исто и остале трошкове; (3)

4.) провизију која, ако није друкчије уговорено, износи једну шестину од сто од меничне главнице, (4) и која никад не може прећи ту стопу. (5)

Ако би се регрес тражио пре доспелости, (6) онда ће се од меничне своте одбити есконт. Тај ће се есконт рачунати по избору имаоца: или по стопи званичног есконта (есконта Народне Банке) или по тржишној стопи онаквој каква постоји на дан регреса у месту пребивања имаоца. (7)

Код менице која је издана или платива у иноземству, треба камату, споменуто у т. 2. првога става овог параграфа, рачунати са пет од сто, ако је у дотичној земљи за такве камате одређена мања стопа од шест од сто.

(1) То се односи на камату из §-а 5 код меница по виђењу и чистих и на одређено време.

(2) И то на главницу и камату која се помиње у т. 1. — Закон не говори изречно да ли је ова одредба о мораторном интересу од 6% одредба јавног поредка или не. Ми мислимо да је то одредба диспозитивног карактера, за случај ако при есконту менице друга каматна стопа није уговорена. Ово изводимо из ст. II овог §-а, где се говори о дисконту по уговорној каматној стопи. Само она не сме прећи максималну интересну стопу која је законом дозвољена. У Србији 12%. Видети § 601 Срп. Грађ. Зак.

(3) Чија се величина, наравно, мора поименце доказати.

(4) Дакле не и доспелих камата до дана доспелости, па ни оних из §-а 5.

(5) Према томе уговором се може одредити само мања од 1/6%.

(6) А то је у случајевима предвиђеним у §-у 42.

(7) Овај избор повериоца представља огромну опасност за дужника. Нарочито у оним нашим покрајинама где не постоји законског ограничења висине каматне стопе. У Србији та стопа ни у ком случају не сме прећи 12% годишње, јер је пропис § 601 Срп. Грађ. Зак. о максимирању интресне стопе пропис јавног поредка.

§ 48.

Ко је искупио меницу, може тражити (5) од оних који њему одговарају: (4)

- 1.) потпуну своту коју је он платио; (1)
 - 2.) 6% камате на ту своту, рачунајући од дана кад је меницу искупио;
 - 3.) трошкове које је учинио;
 - 4.) провизију од меничне главнице рачунату онако као је одређено у § 47. под бр. 4.). (2)
- Последњи став § 47. вреди о овде. (3)

(1) То јест све оно што је набројано у §-у 47, ако је он то све платио. То ће он доказати признањем, на коју има права да је добије по §-у 49.

(2) Т. ј. ако другојаче није уговорено, онда једну шестину од сто од меничне своте, с тим да ни уговорна провизија не може бити већа.

(3) Тиче се интересне стопе иностраних меница и домаћих меница плативих у иностранству.

(4) Која су то лица видети у примедби 5^о уз § 46.

(5) И то у року од шест месеци. Видети § 78.

§ 49.

Сваки обавезник против којег се врши или против којег се може вршити регрес, у праву, је чим исплати регресну своту, захтевати да му се преда меница заједно са протестом и рачуном снабденим с потврдом о исплати. (1) (3)

Сваки индосант, који је искупио меницу, може избрисати свој индосамент и индосаменте следећих индосаната. (2)

(1) Ово се односи на све друге меничне обвезнике, сем трасата. О трасату видети § 38 ст. I и примедбу 1^о и 2^о уз § 38.

(2) Али не сме избрисати само свој индосамент а оставити на меници индосаменте следећих индосаната, јер би то било злонамерно оштећење својих правних последника који би сад остали у обвези немајући право регреса према индосанту, који је — можда — једини осигуравао стварност њиховог регреса. Ближе о томе видети у примедби 3^о уз § 15.

(3) Мотиви комисије за предлог овог закона: Посебна намира, а не на самој меници, прописана је ради даљег регреса; једино главни обвезник може тражити намиру на самој меници.

§ 50.

Кад се врши регрес због делимичног акцепта, (1) онда онај који је исплатио своту, за коју меница није била акцептирана, може захтевати да се та исплата забележи на меници (2) и да му се о томе изда намира. Ималац је дужан, осим тога, издати му препис менице са својом потврдом да је веран оригиналу, а и протест, како би он могао вршити даље регрес. (3) (4)

(1) Због делимичног акцепта може се пре доспелости вршити право регреса било за целу своту не водећи рачуна о делимичном акцепту, било само за своту за коју меница није примљена. Овај законски пропис нормира само овај други случај, т. ј. кад се пре доспелости врши право регреса само за своту за коју меница није примљена. — Видети примедбу 8^о уз § 42.

(2) То је његова дужност да захтева, због начела непосредности у Меничном Праву и ништавности личних приговора које дужник има према једном имаоцу у односу на друге имаоце, чак и ње-

гове правне последнике. Ближе видети у §§-има 16 и 38 и примедбе 2^о и 4^о уз § 38 и 1^о и 2^о уз § 16.

(3) То се зна само за исплаћену своту. За ту суму он поступа сходно §§-има 48 и 49.

(4) Мотиви комисије за предлог овог закона: Овај је пропис потребан, јер је у случају делимичног акцепта могућ и регрес пре доспелости за акцептирани део менице, а трасирана меница сама с делимичним акцептом може даље циркулирати.

§ 51.

Сваки који има право да врши регрес може, осим ако није противно одређено, (1) наплатити се средством нове недомицилиране менице, трасиране по виђењу, на које од лица њему одговорних (повратна меница). (2) (3)

Повратна меница обухвата, поред свота означених у §§-има 47. и 48., још и куртажу као и таксу за повратну меницу.

(4) Ако је повратну меницу трасирао ималац, менична се свота одређује по течају који има меница по виђењу, трасирана из места плаћања првобитне менице на место пребивања обавезника на кога је трасирана. Ако је повратну меницу трасирао индосант, онда се менична свота одређује по течају, који има меница по виђењу трасирана из места пребивања трасанта повратне менице на место пребивања обавезника.

(1) Што производи дејство само између странака, ако то није назначено у меничној исправи.

(2) Која су то одговорна лица видети у примедби 5^о уз § 46.

(3) О самој установи повратне менице видети ове мотиве комисије за предлог Меничног Закона: Види се да је могућно и више повратних меница, тако да сваки даљи регрес сноси и пређашње меничне курсеве и свој. Но повратна је меница реткост а поред тога § 49. даје сваком гаранту могућност, да искупи меницу.

(4) Овај став односи се на ванграничне менице.

§ 52.

Са протеком рокова (1а) одређених:
за подношење менице по виђењу или на одређено
време по виђењу (1);

за подигнуће протеста због неакцептирања (2) или
због неисплате (3);

за подношење на исплату менице с напоменом „без
трошкова” (4);

ималац губи своја права против индосаната, про-
тив трасанта и против осталих обвезника, (5) изузима-
јући акцептанта. (6)

Ако се меница не поднесе на акцептирање у року
који је трасант одредио, (7) ималац губи свој регрес ка-
ко због неисплате тако и због неакцептирања, осим ако
из садржине напомене не произлази да се трасант хтео
ослободити само одговорности за акцепт.

Ако је рок за подношење одређен у индосаменту,
онда се тиме може користити само индосант. (8)

(1а) Сем случаја несавладљиве препреке. —
Види § 53.

(1) Ти су рокови одређени у §§-има 22 и 33.

(2) Види §§-е 20, 21, 22, 33 и ст. III §-а 43.

(3) Видети § 37 и ст. II и IV §-а 43.

(4) Видети § 45.

(5) Он их губи против трасанта само као ме-
нична права или ако се трасант није обогатио не-
оправдано на његов рачун. Ако има неоправданог
обогаћења, трасант ће и даље остати у обвези пре-
ма имаоцу сходно §-у 85. Против индосанта и ава-
листа он тиме губи сва права и не може се позива-
ти на тужбу због неоправданог обогаћења.

(6) Који остаје у обвези независно од дили-
гентних радњи, јер акцептанта је лично главни
дужник.

(7) Видети § 22. — О томе се налазе ова објаш-
њења у мотивима комисије за предлог Меничног
Закона: Овај параграф потпуно је разумљив, само може
да се постави питање: Зар и онда кад ималац меницу не
поднесе ради акцептирања у року који је у њој одређен
(други став овог параграфа) губи право на регрес, ма да је

благовремено поднео меницу на исплату и у случају неис-
плате изискао протест? Чини се да је неправо лишити га
права на регрес, пошто је био марљив у погледу подноше-
ња менице на исплату. На ту примедбу редактори нацрта
Хашке Конференције одлучили су: да је тако право као што
је редиговано, јер је трасант, стављајући рок у коме се ме-
ница има поднети ради акцептирања, тиме поставио услов
под којим се прима гаранција не само за акцепт него и за
исплату менице, осим ако се из израза којим је стипулиран
тај услов не види да трасант тада не одговара једино за
акцепт. — Ипак је дата могућност одржања регреса, ако из
трасантове изјаве произлази да се хтео ослободити само
одговорности за акцепт а не и одговорности за исплату.

(8) То јесте онај индосант који се користио
правом из последњег става §-а 22. и скратио рок за
акцептирање, као и они индосанти који су његови
правни последници, јер су они већ знали за тај
скраћени рок и рачунали на њега.

§ 53.

Кад се меница не може у опредељеним роковима да
поднесе или протест да подигне због несавладљиве пре-
преке (случај више силе), (1) онда се ти рокови про-
дужују. (4)

Ималац је дужан без одлагања известити о случају
више силе свога индосанта и тај извештај забележити
на меници или на алонжу, ставивши датум и свој пот-
пис; за остало вреде прописи § 44. (2)

Кад виша сила престане, ималац мора без одлагања
да поднесе меницу ради акцептирања или ради исплате
и да, ако треба, изиште протест.

Ако виша сила траје више од тридесет дана после
доспелости, регрес се може извршити и без подноше-
ња и без подигнућа протеста.

Код меница по виђењу и на одређено време по ви-
ђењу, рок од тридесет дана тече од дана кад је ималац,
и пре него што су протекли рокови за подношење, из-
вестио свога индосанта о вишој сили.

Не сматрају се као случајеви више силе чињенице
које су чисто личне за имаоца или за онога којему је он
поверио да меницу поднесе или да протест подигне.

Министар Правде може уредбом одредити, да ли ће се и како овај параграф примењивати, кад иностранна законодавна или друга власт изда прописе, којима је сврха спречити благовремено предузимање чињења потребних за вршење или одржање права из менице. (3)

(1) Шта је то виша сила, то је фактичко питање, које у сваком конкретном случају има да цени суд, везујући се за један објективан критериум и одбацујући — а то ће у пракси пружити масу незгода — чињенице које су чисто личног карактера. (Видети претпоследњи став овог §-а).

(2) Значи да закон не ослобађа дужности нотификације из §-а 44, због више силе.

(3) Тако ће се страни *faits du prince* потчињавати домаћој гуверменталној цензури, што је добро са гледишта једнообразности примене страних закона о *faits du prince*.

(4) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона: Случај више силе до сада није налазио места у Меничним Законом; само оне области наше државе, које су припадале бившој Аусто-Угарској, имале су у том погледу посебне Законе из 1912. год. Наређење § 53. Хашког Реглмана, које је већ било узор баш поменутих Закономима биће добро дошло у случајевима, кад је меницу немогућно због више силе поднети ради акцептирања или исплате. Али се мора приметити да конференција није овим параграфом решила сва спорна питања која се у овој материји могу појавити, па и комисија за израду јединственога Меничнога Закона за нашу државу сматра да их треба препустити јудикатури. Комисија није могла уважити мишљење, по којем би требало брисати претпоследњи став овога параграфа, јер би без таквог наређења било изигравања.

ГЛАВА ОСМА ИНТЕРВЕНЦИЈА.

§ 54.

Трасант или ма који од индосаната може у меници назначити лице које ће акцептирати или платити по потреби.

Интервениент може меницу под условима који су ниже наведени акцептирати (1) или платити (2) за ма кога обавезника. (3) (3а)

Интервениент може бити треће лице (4), па и сам трасат (5), или лице које је већ обавезно по меници (6) (6) изузимајући акцептанта. (7)

Интервениент је дужан да без одлагања (8) извести (9) о својој интервенцији онога за кога је посредовао.

(1) Ти су услови о акцептирању изложени у §§-има 55—57.

(2) О исплати за част видети §§-е 58—62.

(3) За ма кога обавезника т. ј. прималац или платац за част при акцепту (§ 56) односно при исплати (§ 61) има да назначе онога за чију је част интервенирано, иначе се сматра да је интервенција дата за трасанта.

(3а) Па и за акцептанта. И за њега се може интервенисати исплатом за част. То се најбоље види из мотива комисије за предлог Меничног Закона:

Решено је питање, да ли је могућна интервенција у корист акцептанта, и то позитивно.

(4) Дакле ни трасат ни трасант ни индосант ни авалиста.

(5) Који у овом случају одбија да да прави акцепт, већ га даје само као интервениент, као акцептанта за част и то тек пошто или одбије да меницу прими или сачека да наступи неки од догађаја побројаних у §-у 42 као основ да се тражи наплата менице и пре доспелости. — О томе видети § 55.

(6) Дакле трасант, индосант, авалиста.

(7) Изузимајући акцептанта, то је једна потпуно разумљива ствар пошто акцептанта овде не може интервенисати ни за чију туђу част. Он је главни менични дужник и према томе личност, која је непосредно и највише позвана да изврши исплату за коју је већ акцептом дао обавезу. У овом се смислу изјаснила и комисија за израду пројекта овог Закона, у чијим мотивима налазимо:

Интервенирати не може акцептант, јер је већ главни дужник, а аналогно томе ни издавалац сопствене менице.

(8) Без одлагања, то значи што пре може. Дакле ту закон не прецизира тачно рок у коме треба извршити нотификацију. Колики је то рок без одлагања, то је једно фактичко питање које зависи од околности под којима се налазе интервениант и онај за кога је посредовано, и то фактично питање суд има да цени у сваком конкретном случају по својој слободној оцени. Ипак додајемо да је ван дискусије да је нотификација учињена ван одлагања за случај, ако буде била учињена у року од два дана, року који је по овом закону усвојен као нормални рок за нотификацију. — О томе нормалном року од два дана видети ст. II §-а 44 и примедбу 8^о уз § 44.

(9) Овај извештај мислимо да се може дати на сваки могући начин. Да ли је извештај згодно дат, то је фактично питање и зависи за сваки конкретни случај од околности под којима је дат и слободне оцене суда. Где се овај извештај може дати прописано је у §-у 102, који као место свих меничних чињења узима у први ред пословни локал, а тек затим стан. Што се тиче начина ове нотификације, мислимо да је најзгодније учинити га препорученим писмом, које је у овом закону опште усвојен начин. О нотификацији препорученим писмом видети § 44 ст. V и примедбу 15^о уз § 44.

Ова нотификација нужна је и код акцептирања за част и код исплате за част. То се види из мотива комисије за израду пројекта, где се каже:

„Обавештење хонората прописано је и у случају исплате за част што је досада било спорно.

§ 55.

I Акцептирање за част.

Акцептирању за част има места у свима случајима, у којима ималац може пре доспелости (1) тражити регрес из менице, која се сме поднети ради акцептирања. (2) (2а)

Ималац може одбити акцепт за част, шта више и онда кад га понуди лице означено да меницу акцептира или плати по потреби. (3)

Ако допусти овакав акцепт, губи регрес који му припада пре доспелости против лица њему одговорних. (4)

(1) А ти су случајеви изложени таксативно у §-у 42.

(2) Која је то меница која се не сме поднети на акцептирање или која се још не сме поднети на акцептирање, то је изложено у §-у 21 ст. II и III.

(2а) Из мотива комисије:

Разуме се, да нема акцепта за част, ако је у трасираној меници забрањено понашање ради акцептирања.

(3) Из тога да је ималац овлашћен да не прими акцепт или исплату за част чак и од лица на која се упућује у меничној исправи, излази да се њима и не мора ни обраћати. Другим речима у опште нема потребе изискивати протест о томе да су та лица одбила да изврше чинидбу за коју се претпоставља да ће је учинити за нечију част. То се у осталом најбоље види из мотива комисије за израду предлога Меничног Закона:

Важно је да не треба интервенцискога протеста, ако се да акцепт за част; но није потребан ни онда ако адресат по потреби одбије акцепт за част. То се разуме, јер ако уопште не треба дозволити акцепт за част, јасно је да не треба ни протестирати, ако адресат по потреби не да акцепт за част.

(4) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона:

Ново је за пречанске крајеве, да ималац менице може одбити акцепт за част и ако га нуди адресат по потреби. То је последица регреса пре доспелости. У случајевима где постоји овај регрес, ималац менице може га одмах тражити; али ако дозволи акцепт за част, онда мора чекати доспелост и поднети меницу на исплату.

§ 56.

Акцепт за част бележи се на меници (1); њега потписује интервениент. (2) У њему ће се назначити за чију

је част дат; ако се то не учини, сматра се да је дат за част трасанта.

(1) Бележи се на меници, дакле мора бити јаван и не може се дати у једном засебном писму ван меничне исправе.

Али из тога се мора извести да то значи, да се акцепт за част може дати и на препису или на умноженом примерку, ако постоји на изворној меници примедба да су ти умножени примерци или преписи пуштени у правни саобраћај.

(2) То је правило да се акцепт мора дати писмено и у виду потписа. Ми смо мишљења да се — ако је на меници означена адреса у нужди — има сматрати и сам потпис адресата у нужди без других ознака као акцепт за част, јер је то у духу §-а 24. Мен. Зак.

§ 57.

Акцептант за част обавезан је према имаоцу и следбеницима онога обвезника за чију је част меницу акцептирао, исто онако као што је овај обавезан. (1)

Ма да је меница акцептирана, онај за чију је част акцептирана, а тако исто и они, који њему одговарају, (2) могу, исплативши своту означену у § 47., (3) захтевати од имаоца да преда меницу заједно са протестом, (4) ако му је било места. (5) (6)

(1) Дакле акцептант за част није главни менични дужник, нити је обвезан према свима осталим меничним обвезницима. Дакле ту се просто не примењују увек правила о акцептанту из главе треће (§§ 20—28). Чак шта више ни према онима према којима је обвезан акцептант за част не одговара као акцептант, већ само онако као што је обвезан онај за чију је част меница акцептирана (дакле као било трасант, било индосант, било авалиста).

(2) А не и они којима он одговара.

(3) А то је капитал, камату по §-у 5, камату 6% (или уговорну) од доспелости, трошкове, и провизију 1/6 од сто од главнице.

(4) Због неакцептирања од стране трасата, јер за њих — према којима акцептант за част не одговара (видети примедбу 1^о уз овај §) — протест због неисплате нема важности.

(5) А није му било места, ако је у питању меница која се по §-у 21 не сме поднети на акцептирање.

(6) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона:

Став други овог параграфа замењује оне одредбе досадашњих закона, које су давале регрес ради обезбеђења. Дакако да се мора предати не само као досада протест, него и меница сама, пошто је исплаћена...

II Исплата за част.

§ 58.

Исплата за част може бити у свима случајима у којима, било о доспелости било пре доспелости, ималац стече право на регрес. (1)

Исплата за част треба да се изврши најдаље сутра дан (3) иза последњег дана допуштеног за подизање протеста због неисплате. (2) (4)

(1) Ти су случајеви кад ималац стиче право на регрес пре доспелости поименице набројани у §-у 42.

(2) Кад се диже протест због неисплате предвиђено је у ст. II §-а 43. Али овде се томе року додаје још један дан. Ово је специјални случај који је нарочито изузет од општих наређења §-а 43 на основу прописа у §-у 59.

(3) Сутра дан, то значи још и наредног радног дана.

Дакле овде се дужник се не сматра да је у доцњи чак ни трећег радног дана после доспелости, јер је други радни дан иначе последњи. На тај начин се исплатом за част дужник фаворизира добијајући још један дан у року.

(4) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона:

Разлика је од досадашњих закона у томе, што може бити исплата за част и онда кад је могућан регрес пре доспелости, наравно, ако имаоц на основу протеста због неакцептирања није стварно извршио регрес. Даље, разлика је у томе, што је исплата за част могућна још и први дан иза протекла рока за протест због неисплате.

§ 59.

Кад је меница била акцептирана за част или су у њој била означена лица да је плате по потреби (1), имаоц је дужан да је поднесе у месту плаћања свима тим лицима, и да, ако је потребно, изиште протест због неисплате најдаље сутра дан иза последњег дана допуштеног за подизање протеста. (2)

Ако се протест не подене у томе року, испадају из обавезе: онај који је означио адресу по потреби или за чију је част меница била акцептирана, а тако исто и следећи индосанти. (3) (4) (5)

(1) Ако су на меници била означена лица да је плате по потреби, онда се не тражи да она још буде и акцептирана за част.

(2) Дакле овде се имаоцу за подизање протеста даје још један дан више. Према томе код меница које су биле акцептиране за част или на којима има означених лица да је плате по потреби, рок за подизање протеста због неисплате није ограничен на два дана после дана доспелости (§43) већ на три дана, с тим да последњи од та три дана мора бити радни дан (§ 100).

Ово правило се намеће само по себи, јер у овим случајевима дужник има дужи рок, а протест због нечињења, може се поднети тек по истеку рока. О том дужем року видети примедбу 3^о уз § 58.

(3) Док лица која су била њима одговорна, т. ј. она у обвези пре тих који су означили платце по потреби или за чију је част меница акцептирана, остају и даље у обвези.

(4) Ипак ако је на меници платце за част означио трасант или ако је она акцептирана за трасантову част, трасант ће и поред тога пропуштања

чињења и даље остати у обвези ако се неоправдано обогатио на штету имаоца менице. — О томе видети § 85.

(5) Тиме што због овог пропуштања испадају из обвезе онај који је означио адресу по потреби или за чију је част меница акцептирана, јасно је да испадају из обвезе тим пре и акцептант за част односно обећани платоц за част, јер и иначе — по §-у 57 — акцептант за част обвезан је према имаоцу и следбеницима онога обвезника за чију је част меницу акцептирао исто онако као што је овај обвезан. Кад овај више није обвезан, онда и његова обвеза пада.

§ 60.

Исплата за част треба да обухвата целу ону своту коју би био дужан платити онај, за чију се част плаћа, (1) изузимајући провизију предвиђену у т. 4. § 47. (2) Имаоц који одбије ову исплату губи регрес против оних који би били ослобођени. (3) (4)

(1) Ако је то трасант, онда само меничну суму (§ 27) и то све док не падне у доцњу.

Ако су то остали менични дужници, онда се наплата врши по §§-има 47 и 48.

(2) Провизија овде отпада, јер се меница плаћа о доспелости, са задоцњењем од највише један дан од редовне доспелости. — Видети о задоцњењу § 59 примедбу 2^о.

(3) Који су то ослобођени означено је §-у 59 последњи став. О томе видети примедбе 3^о, 4^о и 5^о уз § 59.

(4) Која лица остају и даље у обвези видети у примедби 3^о уз § 59.

§ 61.

Исплата за част треба да се потврди намиром на меници (1) са назначењем онога, за чију је част плаћена. (2) Ако се то лице не назначи, сматраће се да је плаћена за трасанта. (3)

Меница и протест, ако је овај подигнут (4), треба да се предаду платцу за част. (5)

(1) Ту је признаница на самој меници као и код трасата (§ 38) а не ван менице, као што је то редовни случај (§ 49). Последница овог је искључење ове менице из даљег правног саобраћаја. Видети § 62 и примедбу 3^о уз § 62.

(2) У том случају платца за част према томе лицу за које је меница плаћена, као и њему одговорним (§ 62) има права да врши регрес сходно §-у 48.

(3) У том случају његово право регреса своди се на регрес само према трасанту (Видети § 62). Изузетно ако је меница акцептирана, онда и према акцептанту.

(4) Реч је о протесту због непријема или и због неисплате (6).

(5) Из ове предаје менице мора се закључити да је у питању само интегрална исплата (§ 38 ст. I) а не и делимична (§ 38 ст. II и III), која овде — изгледа — изузетно од општег правила није принудна за имаоца, јер је реч о предаји менице, и она се предаје само код интегралне исплате.

(6) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона:

Како код акцепта за част, тако и код исплате за част није потребан интервенцијски протест; разуме се, да нема исплате за част (акцепта за част), ако није на време подигнут протест због неакцептирања код трасата или протест због неисплате код трасата, акцептанта (домицилијата) или издаваоца сопствене менице.

§ 62.

Платца за част ступа у права за имаоца (1) против онога, за чију је част платио и против свих који су ове одговорни. Ипак он не може меницу даље индосирати. (3)

Следници потписника за чију је част плаћено, ослобођени су обавезе. (2)

Ако више њих понуде исплату за част, првенство има онај који ослобођава највише обавезника. Ако се не поступи по овом правилу, интервениент, који је за то знао, (4) губи регрес против оних који би били ослобођени.

(1) А та су права означена у §§-има 47 и 48.

(2) А нема никаквих регресних права противу оних којима је одговоран онај за чију је част платио. Они самом исплатом за част испадају из сваке даље меничне обвезе, јер се та меница даље не може индосирати, већ се повлачи из саобраћаја.

Према томе регресна права платца за част се потпуно поклапају са регресним правима авалисте, који је исплатио меницу одкупљујући обвезу оног за кога је авалирао.

(3) А приликом преноса на њега (платца за част) види се да је он био платца за част јер се то означава стављањем саме признанице о плаћању на меницу. — Видети § 61 и примедбу 1^о уз § 61.

Поставља се питање какву правну снагу има пренос учињен противно овој забрани. Мислимо да овде ни у ком случају и у опште не може бити речи о томе да је у питању какав пренос са менично-правним дејствима. Могућна је једино цесија своје тражбине на регресна права, која се мора извршити по правилима и у форми из Грађанског Права (§§-и 874 и даље Срп. Грађ. Зак.).

(4) Терет доказивања да је интервениент знао, а не и вероватност да је могао знати, лежи на ономе ко се жели ослободити одговорности од вршења регресних права. Да ли је интервениент знао т. ј. је ли он савестан, као и доказивање тога факта, то су фактичка питања која суд има да цени у сваком појединачном случају. Ипак држимо да се ово може доказивати, као проста чињеница, свима доказним средствима.

ГЛАВА ДЕВЕТА.
УМНОЖАВАЊЕ И ПРЕПИСИ.

I Умножавање.

§ 63.

Трасирана меница може се издати у више истоветних примерака. (3)

Ови примерци морају се означити текућим бројем у самом слогу исправе; (1) ако се то не учини, сваки се примерак сматра као засебна меница. (4)

Сваки ималац трасиране менице може захтевати да му се о његовом трошку (5) изда више примерака, осим ако није у меници назначено да је изда само у једном примерку. (2) Тога ради треба да се обрати своје непосредном индосанту, који је дужан то да достави своје индосанту, и тако даље идући све до трасанта. Индосанти су дужни да понове своје индосаменте на новим примерцима.

(1) Ова прва... друга... меница.

(2) Ако постоји т. з. касаторна клаузула, „платите за ову прву, а не и за остале менице“.

(3) Број тих примерака није ограничен.

(4) У интересу јавног кредита није дозвољено доказивати да је ималац знао да је то други, трећи... примерак једне менице чији је први примерак у меничном саобраћају, ако на тим примерцима нема назнаке да је то други, трећи...

(5) Трошак је овде у плаћању бланкета, таксе, поштарине и т. д.

§ 64.

Кад се исплати један примерак, престају права из ових других примерака и ако није одређено, да исплатом по једном примерку остали губе вредност. (1) Ипак трасат остаје обавезан по сваком акцептираном примерку (3) који му не буде враћен. (2)

Индосант, који је пренео примерке разним лицима, и сви следећи индосанти одговорни су по свима невраћеним примерцима, који носе њихов потпис. (4)

(1) Ако је то одређено, онда се то мора, као јаван споредни менични састојак, унети у менични склоп код свих ових примерака.

(2) Зато ће се он при давању акцепта на остале (други, трећи...) умножене примерке једне менице, ако је већ раније дао акцепт на поједине примерке, морати осигурати и заискати реверс од онога коме је дао ново-акцептирани примерак меничне исправе да би се у случају одговорности могао регресирати, ако буде морао да исплати више од једног примерка. Основ за своје право регреса он налази у ст. I овога §-а, по коме пропису он се ослобађа кад се исплати један примерак. Зато ако је по реченици II тога става морао да исплати више примерака, он ће морати да за сваку исплату заиште признаницу, како би се за плаћену суму наплатио према ономе према коме има право регреса, или боље речено право накнаде.

(3) Ималац оваквог умноженог примерка не мора доказивати да није знао да је први исплаћен и да су тиме остали примерци изгубили своју правну важност (односно престала права из њих). Тај губитак важности тиче се само унутрашњих односа између меничних садужника а не и имаоца, који је уредним путем дошао до једног од умножених примерака, јер он се ослања увек на другу реченицу ст. I и став II овог §-а и зна једино за правило да акцептант и индосант одговарају за све примерке који носе њихове потписе. Зато њега се ни у колико не тичу унутрашњи односи између дужника.

(4) За индосанте, а према томе и за њихове авалисте, важи оно што је у примедбама 2^о и 3^о овог §-а речено за акцептанта.

§ 65.

Ко пошаље примерак ради акцептирања, дужан је на осталим примерцима назначити имена лица, у чијим се рукама налази послати примерак. (6) То је пак лице (2) дужно (3) да га преда легитимираном имаоцу другог примерка.

Ако он не хтедне то учинити, ималац може вршити регрес тек кад протестом утврди:

1.) да му примерак, послат ради акцептирања, није предат на његово захтевање;

2.) да се по другом примерку није могао добити акцепт или исплата. (1) (4)

Ако се из менице не види код кога се налази примерак одређен за акцептирање, довољан је протест под бр. 2. предњег става ради одржања регресних права. (5)

(1) Једна посебна врста протеста.

(2) Т. ј. оно лице које је означено на осталим примерцима да оно придржава примерак послат на акцептирање.

(3) Али из саме напомене на појединим умноженим примерцима једне менице још се не може изводити да је неко лице примило први менични примерак. То се мора и доказати. Док се не докаже да је оно примило први примерак, дотле се не сме ни казати да је дужно. Зато овај пропис ваља разумети: лице које је стварно примило, а не лице за које је назначено да му је послат први примерак, дужно је и т. д.

(4) За трошкове око ових протеста очигледно је да ималац има право да их тражи сходно пропису §-а 47 о вршењу регреса.

С друге стране ако се докаже да је трасат примио примерак, па га није хтео вратити, онда је он одговоран за накнаду штете због ових трошкова око протеста, јер је он изазван његовом злом вољом зато што није хтео да врати тај примерак и ако је то — по овом законском пропису — био дужан учинити. Само та тужба има свој основ у општим начелима Грађанског Права о накнади штете (§ 800 и даље Срп. Грађ. Зак.) и није менично-правне природе.

(5) То је сасвим појмљиво јер ако се не зна код кога се налази први примерак, онда се не зна ни против кога треба дизати протест. Ипак за тај случај ми мислимо да се треба обратити трасанту, јер он зна на чији је захтев издао други (трећи, . . .) примерак, те се тако може сазнати шта је с њима

учињено. Само ово обраћање трасанту ради обавештења не треба схватити као дужност, јер у менично-правном саобраћају — по освештаним начелима Обичајног Меничног Права — нема скривених састојака и они никог не вежу, те их нико не мора ни истраживати.

(6) Пропуштање ове забелешке не повлачи ништавност умноженог примерка. То се види из последњег става овог §-а.

II Преписи.

§ 66.

Сваки ималац менице има право да начини од ње преписе. (1)

У препису треба изворну меницу преписати тачно са индосаментима и свима другим напоменама који се налазе на њој. (2) У препису треба назначити где се свршава. (3)

Препис се може индосирати и авалирати на исти начин и са истим дејствима као и изворна меница. (4)

(1) Ове преписе не треба ни у коме случају бркати са умноженим примерцима. Јер код умножених примерака ималац ма једног од њих има права на наплату од трасата (§ 64) а код преписа право имаоца се своди у првом реду на право захтева оригинала.

(2) Он мора бити верна копија свога оригинала. Не сме се ништа изоставити, јер би се тако повредило начело јавности, једно од основних начела у меничном саобраћају.

(3) Из ове последње реченице „У препису треба назначити где се свршава“ види се да на препису мора изречно бити назначено да је то препис.

(4) Али такав индосамент тек посредно производи сва дејства, која има изворна меница, јер право имаоца преписа — у ствари — своди се, по §-у 67, на право прибављања оригинала, а тек, као ималац оригинала, ималац преписа стиче редовна права имаоца.

Ипак они који су ставили своје потписе на сам препис као индосанти или авалисте стоје у обвези за исплату и даљи и после предаје изворне менице у погледу одговорности по §-у 47 овог Закона.

Интересантан је однос између индосаната и авалиста преписа према обвезницима потписаним на изворној меници. И ако по ст. II §-а 67 потписници преписа одговарају за исплату преписа, ипак они не могу — кад исплате препис — на основу њега тражити никакву накнаду од потписника изворне менице све док не буду добили редовним путем (§ 67 ст. I реченица II) изворну меницу, јер њени потписници само по њој одговарају.

§ 67.

У препису треба означити лице, у чијим је рукама изворна меница. Ово лице је дужно (1) да исту преда легитимираном имаоцу преписа. (2)

Ако то не хтедне (3) учинити, ималац може вршити регрес против оних, који су индосирали (4) препис, тек кад утврди протестом (5) да му изворна меница није била предана на његово захтевање. (5а)

Препис, у којем није означено лице код кога се налази изворна меница, нема менично-правне вредности. (6)

(1) Дужно т. ј. под претпоставком да је оно пуноважно на то обвезало на препису било као преписивач било као преписивачев властодавац.

(2) Легитимираном имаоцу преписа то значи имаоцу преписа који се види да је овлашћен саобразно неиспрекиданом низу преноса, сходно општим прописима о индосаменту (§§ 10—19).

(3) Без обзира да ли је он на то обвезан или не; без обзира да ли је преписивач био овлашћен да изда наредбу за издавање оригинала.

(4) Овде у тексту пише само индосирали, а међутим у § 66 стоји да овај „препис се може индосирати и авалирати“. Зато с обзиром на § 46 да индосанти и авалисте одговарају солидарно, треба ра-

зумети да ова одговорност пада на оне који су препис индосирали или авалирали означујући да то чине за кога од индосаната (иначе по §-у 30 ст. IV сматра се да је авал дат за трасанта).

(5) Закон овде не предвиђа рок до кога треба захтевати оригиналну меницу и утврдити протестом да имаоцу преписа изворна меница није била предана на његово захтевање. Али јасно је једно, а то је: да сви менични дужници са оригиналне менице сем акцептанта, испадају из обвезе ако се не тражи акцепт односно наплата до рока одређеног за подношење на акцептирање односно до рока доспелости (§ 52). Међутим код преписа треба на против водити рачуна да индосанти и авалисти преписа гарантују имаоцу преписа једино то да ће му бити предата оригинална меница на употребу, употребу која се по правилу мора извршити до рока одређеног за поношење на акцепт односно на исплату. Зато треба отуда извући као логично правило да се, према томе, препис мора поднети са захтевом за предају оригинала најдаље до истека законског рока за узимање протеста због неакцепта односно због неисплате. После тога рока гаси се право на регрес.

(5а) Закон изречно не предвиђа дужност нотификације неиспуња захтева о предаји изворне менице, али ми верујемо да је у духу овог Меничног Закона да се и овде поступи саобразно §-у 44 с том разликом што ће ималац, који иште протест известити свога индосанта и преписивача, а његов индосант као и остали индосанти само свог индосанта и тако редом док се не дође до преписивача.

(6) Нема менично - правне вредности, али може бити основ за грађанску тужбу *sine causa*.

ГЛАВА ДЕСЕТА.

ЛАЖНЕ И ПРЕИНАЧЕНЕ МЕНИЦЕ.

§ 68.

Лажност потписа, па био то и потпис трасанта или акцептанта, не утиче ни у колико на вредност осталих потписа. (1) (2) (3)

(1) Без обзира на то што су прави потписници лишени свога права регреса, за који су — можда — савесно веровали да постоји према лицима која су лажно потписана на меничној исправи.

(2) Сама пак лица која су друге неовлашћено и лажно потписали на меници, поред кривично - правне одговорности имају још и менично - правну саобразно §-у 8, јер ако одговара онај који на меници потпише другог као лажни његов заступник, онда ће тим пре морати одговорати кад га просто лажно потпише избегавајући да објасни псевдозаступништвом или некаквим овлашћењем то фалсификовање.

(3) Лажно потписивање других лица на меници је тешко кривично дело фалсификовања јавне исправе — § 148 т. 5. Крив. Зак. за Србију.

(4) *Кривични Законик* од 17. јануара 1929. године — прописи из главе XIX. —

— § 214: Ко начини какву лажну исправу домаћу или страну или преиначи праву исправу у намери да се таква исправа употреби као права, казниће се строгим затвором и новчано до 20.000 динара.

Ко исправу за коју зна да је лажна или преиначена употреби као праву, казниће се робијом до пет година и новчано до 50.000 динара.

Ако је учинилац овим хтео само да прибави себи или другом доказ за какву тражбину на коју он или други има право или ради одбране од какве бесправне тражбине или неименоване оптужбе, казниће се затвором до годину дана или новчано до 10.000 динара.

§ 215 Учинилац се казнити робијом до пет година или строгим законом ако је лажна или преиначена исправа:

4. Меница по закону пуноважна или чек.

Истом — — — — —

Поред казне лишења слободe суд може учиниоца осудити и на новчану казну.

§ 232 — Прописи ове главе о лажним исправама примењују се и на ове случајеве:

1. кад ко какву хартију, бланкет или какав други предмет на коме је неко лице ставило свој потпис, доцније

неовлашћено попуни каквом изјавом која има вредност за правне односе;

2. кад ко другога обмане о садржају какве исправе и овај стави свој потпис на ту исправу, држећи да се потписује под какву исправу или под какав други садржај а не под онај под који се потписао;

3. кад ко исправу изда у име каквог лица без његовог овлашћења или у име лица које не постоји;

4. кад издавалац исправе уз свој потпис бесправно стави да има такав положај или чин који има битни утицај на доказну силу исправе;

5. кад ко исправу начини на тај начин што неовлашћено употреби прави печат, жигове и знаке.

§ 69.

У случају преиначења меничног слога, (1) потписници, који су меницу потписивали после преиначења, (2) одговарају према преиначеном слогу, а ранији потписници одговарају према првобитном слогу. (3) (4) (5)

(1) Видети и правити разлику између овог §-а који третира преиначење меничног слога и §-а 16, који третира накнадно испуњавања неиспуњених меничних састојака, које је, по правилу — сем нарочите забране — дозвољено.

(2) Дакле већ познавали преиначену садржину.

(3) Слогу који им је био познат и на који су пристали да се обвежу. То се зна да је њихова дужност да докажу да је садржина преиначена.

(4) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона:

Према неким досадањим законима нова, али у опште досадашњој теорији и пракси складна је норма, која решава питање одговорности у случају преиначења.

(5) Ипак неовлашћено преиначење слога меничне исправе поред тога повлачи и тешку кривично-правну санкцију. Видети одредбе Кривичног Законика изнете у примедбама 3^о и 4 уз § 68.

ГЛАВА ЈЕДАНАЕСТА.

ПРОТЕСТ.

§ 70.

Протест (1) подижу јавни бележници или срески судови (2) (3) у области своје месне надлежности.

Срески суд подиже меничне протесте у местима где нема јавног бележника, а ако у области његове месне надлежности постоји јавни бележник, срески суд ће протесте подизати само у случајевима кад је јавни бележник законом искључен. (4) Протест подигнут противно пропису овога става, не губи ваљаност.

Код среског суда подиже протесте не само судија него и судски чиновник, (5) коме старешина суда ту дужност годишњим распоредом повери. У место јавног бележника протесте може подизати и његов помоћник под материјалном одговорношћу јавног бележника. (7)

Министар Правде, по споразуму са Министром Пошта и Телеграфа, може уредбом одредити да и пошта подиже протесте. (8) (6)

(1) Протест је јавна исправа. — Видети § 43 ст. I.

(2) О среским судовима видети §§-е 4—12 Закона о уређењу редовних судова од 18. јануара 1929. године.

(3) За Србију и Црну Гору, т. ј. области где нема среских судова, видети § 109.

(4) Дакле подизање протеста у редовном случају припада у надлежност јавног бележника. Зато срески суд, ако издаје протест, ваља да констатује због чега то није учинио јавни бележник. Ипак, пропуштање ове констатације не повлачи ништавност подизања протеста.

(5) Не само судија него и судски чиновник, дакле то није колегијални акт суда.

(6) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона: Облик протеста и поступање код подизања протеста према Хашкој Конвенцији свака држава може уредити сама; Конвенција даје само посебне упуте.

По начелу §-а 70. протеста ће подизати срески судови и јавни бележници. Тиме се жели постигнути што већа децентрализација протестних органа у интересу странака. Но док организација правосудне управе у томе смислу не буде изједначена за целу државу, подизаће протесте оне исте власти, које их подижу сада (§ 109.). У ставу 2. дато је јавним бележницима првенство пред судом; тиме је само санкционисан садашњи положај у пречанским крајевима, где протесте подижу готово само бележници, који су за странке лакше приступачни.

Још јача децентрализација протестних органа била би, ако би се протести подизали код поште, како је то већ у Белгији и Немачкој. Предлог даје ту могућност и код нас.

(7) То се зна само по предходном овлашћењу самог јавног бележника или по прописима о замењивању јавних бележника.

(8) Ако се Уредбом овласте поште да дижу протесте, онда оне ће моћи да их дижу конкурентно са јавним бележницима, а не субсидијерно или тек ако њих нема или су спречени.

§ 71.

Кад ималац менице изискује протест, протестни чиновник, (1) у смислу наређења § 102. (2) подноси меницу ономе, против кога се протест тражи и позива га да изврши захтев имаоца.

Ако се тражено лице не нађе у свом пословном локалу, ако га има, односно у стану, ако пословног локала нема, или ако се и нађе, али му се захтев не може саопштити ма из којег узрока, протестни чиновник није дужан (7) да понови протестни поступак.

Да се пословни локал или стан нису могли пронаћи, сматра се доказаним само онда, ако је у протесту забележено, да се протестни чиновник безуспешно распитивао о томе код месне полицијске, или где ове нема, код општинске власти. (4)

Ако протестни чиновник не би био довољно брижљив у распитивању за пословни локал или стан, протест ипак остаје ваљан, (3) али остаје одговорност за штету. (5) (6)

(1) Јавни бележник (његов помоћник), срески судија (или одређени чиновник среског суда) односно одређени поштански службеник. Видети § 70.

(2) А то је у пословно време и у пословном локалу, а тек ако то није могуће у пословном локалу, онда у стану.

(3) Разумљиво јер је странка, која је дала молбу за протест, ван могућности да она контролише протесног чиновника.

(4) Поставља се питање да ли је у овоме случају ималац менице дужан да по своме најбољем умењу и знању одреди ближу адресу лица према коме се диже протест. Ми мислимо да јесте. Осим тога држимо да би у случају штете произашле за дужника због необавештења о протесту са разлога што лице које је заискала протест није пружило протесном чиновнику никакве или недовољне податке о лицу против кога се диже протест, и ако је за њих знало, било обвезно да сноси одговорност за накнаду штете која је отуда произашла, јер се има узети да је било из немарности (квазиделикт) било из эле намере ималац менице који тражи протест нанео штету своме дужнику. Само тужба за ове накнаде штете не би могла наћи свога основа у Меничном Праву већ у општим начелима о накнади штете из Грађанског Права. — Видети § 800 и даље Срп. Грађ. Зак.

(5) Остаје одговорност за штету која пада на јавног бележника ако је у питању небрижљивост његова или његових помоћника, а на државу ако је у питању небрижљивост судског чиновника или поштанског службеника. Субсидерна одговорност државе заснива се на чл. 18 Видовданског Устава, који је био основа државног уређења у време доношења овог Закона и чл. 25 Закона о судијама редовних судова од 8. јануара 1929. г. Што се тиче небрижљивости судије, о томе видети чл. 25 Закона о судијама, где је прописано да се тужба мора поднети у року од девет месеци.

(6) Из мотива комисије за израду пројекта овог закона:

У §-у 71. решена су нека досад спорна питања о месту подизања протеста, у виду улрошћавања протеснога поступка.

У случају, да је протестат пао под стечај или под старатељство вреди досадања пракса, т. ј. протест ће се подићи код лица, коме према садржини менице ову треба поднети; а ако је протестат умро, протест ће се подићи на празно.

(7) Није дужан али може. Чак то би савесни протесни чиновник требао и да учини.

§ 72.

Протест мора садржати:

1. препис протестиране менице односно протестираног меничног преписа, као и свих изјава и напомена на њима; (1) ако се протест изискује по меници изданој на страном језику, онда се мора приложити и превод менице; (2) оверен руком онога који протест изискује; (3) (4)

2. име или фирму лица по чијем се захтеву и против кога се протест подиже;

3. потврду да тражено лице није извршило чинидбу, која се на основу менице од њега тражи (5) или да га протестни чиновник није могао наћи у његовом пословном локалу (6) или стану, (7) или, ако га је и нашао, да му из макаквог узрока није могао саопштити захтев; (8)

4. место, дан, месец, годину и час, када је, и локал, где је предузет или безуспешно покушан протестни поступак;

5. датум протеста, број под којим је заведен у регистар протеста, (9) службени потпис протесног чиновника као и печат надлежства. Кад протест подиже бележнички помоћник мора у протесту или уз свој потпис именовати свога шефа. (10)

Онај део менице или преписа који се не може прочитати, протестни чиновник ће у протесту означити као нечитак. (11)

Ако тражено лице образложи одбијање чинидбе (12) или ако трасат постави захтев према § 23. ст. 2. (13) треба и то забележити у протесту.

(1) Све напомене и састојци који нису уписани у протестну исправу, сматрају се накнадно уписани.

Тиме што ће се ти ставови сматрати као накнадно уписани јавља се питање да ли они обвезују меничне потписнике такве меничне исправе. По §-у 69 јасно је да код преиначених меница „потписници који су меницу потписали после преиначења, одговарају према преиначеном слогу, а ранији потписници одговарају према првобитном слогу.” Из тога треба извести да се сви дужници чији су потписи на меници били пре протеста сматрају у обвези само у колико то одговара садржини менице, која се види из протеста.

У вези са овим питањем поставља се и питање о испуњавању неиспуњених меничних састојака а не о преиначењу меничног слога. Могу ли се овде — ако нема изречне забране — допунити неиспуњени менични састојци сходно овлашћењу из ст. II § 16. Ми мислимо да се то овлашћење гаси подношењем менице на протест, и да се после протеста не могу више попуњавати непопуњени састојци. То своје гледиште изводимо из овога: нико не може према једном лицу вршити регресна права због нечињења другог лица, ако то лице није ни било позвано на одређено чињење. А како се овде првобитни позив на чињење сводио на чињење обвезе која излази из текста исправе у време кад је чињење захтевао (а то је кад је протест тражен) то се и регресна права имају ограничити на захтев тога истог чињења, што не би било тачно, ако би се допуштало дописивање, јер из дописивања могу проizaћи и друга права.

(2) Приложити и превод менице то се зна уз препис.

(3) „превод... оверен руком онога који протест изискује“, а то значи да се тај превод прилаже

молби за протест а не самом протесту. Ту се превод уписује ослањајући се да је поднет превод тачан.

(4) „руком онога који протест изискује“ значило би да је изискивач протеста обвезан сам да јемчи за тачност превода. То је једна привилегија онога ко подноси меницу на протест, он може и сам преводити и његов се превод има сматрати за тачан, до појаве спора. То је у циљу олакшања трошкова. Међутим ако он поднесе један званично оверен превод, он се не може одбити због тога што није превод „оверен руком онога који протест изискује“. Ово се само по себи намеће ако протест изискује лице неподобно да изврши превод (н. пр. онај ко не зна наш језик, онај ко не зна језик на коме је писана оригинална менична исправа и т. д.).

(5) О томе видети § 71 ст I.

(6) Сходно §-у 102.

(7) Ако нема пословног локала или се не може наћи у пословном локалу. — Видети ст. I и II §-а 71 и § 102. Из тих прописа види се јасно да стан долази тек у други ред.

(8) Видети ст. III и IV § 71 и примедбу 4^о уз § 71.

(9) О регистру видети § 76.

(10) То је разумљиво јер бележнички помоћник ради уз одговорност свог принципала — јавног бележника. — Видети ст. III *in fine* §-а 70.

(11) Али не сме и неће га изоставити.

(12) Само протест садржаће изјаву о образложењу, а не и проверавање протесног чиновника којим се доказује стварно постојање основаности приговора.

(13) А то је да му се меница поднесе на акцепт још једанпут у току сутрашњег дана. — О томе видети опширније уз § 23.

§ 73.

Ако се на основу исте менице захтева више чињења, (1) или ако се исто чињење захтева од више лица, (2) може се подићи један протест. (3)

(1) Н. пр. акцепт и исплата се захтевају једно-временно.

(2) Ако су у питању н. пр. сутрасати.

(3) У томе случају може се једним протестом користити не само онај интересант, који је захтевао тај протест и чије је име по т. 2 §-а 72 унето у протест, већ и сви остали интересанти, којима такав протест може користити. Овај законски пропис налази образложење у обостраном интересу и поверилаца и дужника и добре земаљске администрације. Повериоцима је олакшано да сачувају своју тражбину уз мање трошкова, јер ће их — природно — међусобно поделити. Дужник ће мање пута бити узнемиран доласком протестног чиновника и имаће при плаћању регреса да плати мање трошкове. Најзад јавни службеници, неће се преоптерећавати великим бројем подизања протеста.

§ 74.

Пропуштена чинидба, због које је протест тражен, може да се изврши и у руке протестног чиновника (§ 70.). (1) Наређење које би се томе противило нема вредности према лицу које има да изврши чинидбу. (2)

На случај исплате меничног дуга, протестни чиновник потврђује ту исплату на меници и предаје ју лицу које је извршило исплату. (3) Исто вреди и кад се исплата изврши по препису менице. (4)

Ако менични дужник исплати један део меничне своте, мора се за остатак подићи протест, и, како на изворној меници тако и у протесту, забележити колико је отплаћено, па о томе издати на препису протестоване менице.

(1) У руке протестног чиновника, који иначе има за задатак да опомене дужника „да изврши захтев имаоца“ (§71). Интервенција протесног чи-

новника је дакле последњи рок за извршење обећања.

(2) Дакле ирелевантно је стоји ли на меничној исправу таква одредба или не.

Али чудно је да се може добити противна импресија из мотива комисије за израду пројекта овога закона, који гласе:

§ 74. решава до сада бар у теорији спорно питање, да ли може протестни чиновник без посебног овлашћења примити од протестата чинидбу, ради које треба подићи протест. Питање се потврђује, јер је тиме олакшан положај имаоца менице и траженога лица. Потоње лице може свакако извршити чинидбу у руке протестнога чиновника, сем ако није друкчије уговорено међу странкама.

(3) Дакле правило које важи у опште за плаћање менице од стране трасата. — Видети ст. I §-а 38.

(4) По правилу (§ 67) ималац преписа има права на наплату једино посредним путем — тек пошто добије оригиналну меничну исправу. Међутим ако се исплати менични препис поднет на протест, онда је тиме дато повериоцу непосредно остварење својих права и зато оно представља повлачење те менице из саобраћаја.

§ 75.

Ако менични обавезник исплати меничну своту, али одбије исплату протестних трошкова, протест се мора подићи и у њему утврдити ова околност, а сама меница предати платцу. (1) Накнада протестних трошкова у овом случају може бити тражена на основу самога протеста.

(1) А на њој се стављају резерве о одбијању исплате трошкова.

§ 76.

Подигнути протест мора се без одлагања предати имаоцу менице или његовом пуномоћнику, за кога се сматра свако лице, које у име имаоца поднесе меницу на протест. (1) (2а)

Осим тога, протестни чиновник је дужан целу сажетину подигнутих протеста заводити по реду датума протеста и бројном реду њиховом, лист по лист у нарочити регистар.

Какав ће бити, како ће се водити протестни регистар и колику ће награду наплаћивати јавни бележници, прописаше Министар Правде. (26)

На основу тих регистара протестни чиновник издаваће лицима заинтересованим по дотичној меници оверене преписе протеста по наплати трошкова. (2в).

(1) Овде се поставља једно техничко питање: да ли је протесни чиновник обвезан сам да протест пошаље или не, да ли је — на против — ималац односно његовог пуномоћник обвезан тражити да му се протест изда. Нама изгледа да је лице, које предаје захтев за протест овлашћено да саопшти протесном чиновнику на који ће му се начин доставити протест и да ће у случају ако није издало никаква упутства, протесни чиновник бити дужан да сам достави протест у стан лица које је протест захтевало заједно са меницом.

(2) Видети одломке из мотива комисије за израду пројекта овога Закона:

(2а) — § 76. став 1. Постављено је у комисији питање, да ли је подесно, да протестни чиновник у сваком случају преда меницу са протестом баш ономе лицу, које му је меницу дало ради протестирања. Није то опасно код других протеста, који нису услов за регрес, али могло би бити погубљено код протеста због неакцептирања и због неисплате, јер би се могло десити, да формално и материјално нелегитимирани ималац тако постигне могућност за регрес. Али готово сва мишљења привредних и других кругова слажу се одредбом §-а 76. става 1.

(2б) § 76. став 3. Да би се уређење протестнога регистра лакше могло мењати у смислу потреба које би се појавиле; предлаже се овлашћење да Министар Правде пропише, какав ће регистар бити и како ће се водити.

(2в) По мишљењу комисије ван сумње је, да ће се изгубљени изворни протест у меничној парници моћи заменити овереним преписом из протестнога регистра.

§ 77.

Протест због неакцептирања или неисплате (1) може бити замењен по пристанку имаоца писменом изјавом (2) трасата на меници. Ова изјава мора бити датирана, потписана од трасата (односно домицилијата, адресата по потреби или акцептанта за част) и у протестном року (3) унета у регистар протеста, што протестни чиновник има потврдити на протестираној меници или аложу. (4) (4а)

За менице до 500 динара закључно Министар Правде може уредбом наредити да протестни чиновник, место протеста по претходним прописима (§§ 70—77, став 1.), на захтев протестанта, препорученим писмом достави препис менице свима меничним обавезницима, с напоменом, да је меница протестирана због неисплате. (5) (6) О томе издаје протестанту уверење које уводи у протестном року у регистар протеста. У таквом случају отпада нотификација по § 44. (Видети 4а ст. II).

(1) Али не и други протести н. пр. онај из §-а 67.

(2) У којој се потврђује да је добивени захтев за акцептирање или за исплату.

(3) Иначе се не поклања вера тачности датума, који ставља трасат, у погледу на остале обавезнике.

(4) Дакле проста потврда протестног чиновника на самој меничној исправи, а не и издавање нове и засебне протестне исправе.

(4а) Из мотива комисије за израду пројекта Меничног Закона:

§ 77. став 1. упрошћава у смислу чл. 9. Хашке Конвенције најобичније врсте протеста, али само факултативно: на вољу је дано ономе, коме је потребан протест да га изиште преко протестнога чиновника или да се задовољи заменом протеста, у смислу овог параграфа. Нема сумње, да је тиме дата могућност да се избегну трошкови и дангубе око протеста. Ипак треба да се и замена протеста заведе у протестни регистар. Ово ће се моћи применити како код делимичног акцепта тако и код делимичне исплате.

Даље упрошћавање протестног поступка предвиђа став 2. овога параграфа, за менице до 500 динара закључно, ако

би се указала за то потреба. И ова олакшица зависи од воље протестаната, који ће оценити најподеснији и најјефтинији начин.

(5) Али не и што се тиче протеста због неакцептирања.

(6) Овде се поставља питање имају ли акцептанти ових ситних меница право на то да се користе одредбом из ст. I §-а 74, па да донесу у најкраћем року исплату протестном чиновнику лично или путем поште и тиме се ослободе дуга, јер је могуће да је протест захтеван и ако имацац није по §-у 37 ст. I подносио меницу на исплату, што он уосталом у овом случају ничим и не доказује да је учинио. Ми мислимо да се то право дужнику мора признати, и да ће то свакако уредба морати и предвидети.

ГЛАВА ДВАНАЕСТА

ЗАСТРЕЛОСТ.

§ 78.

Сви меничноправни захтеви против акцептанта, застаревају за три године, рачунајући од доспелости. (1) Меничноправни захтеви имаоца против индосаната (2) и против трасанта (3) застаревају за годину дана, рачунајући од дана благовремено подигнутог протеста, а ако се у меници налази напомена „без трошкова“ (4) онда од доспелости. (5)

Регресни захтеви индосаната једних против других и против трасанта застаревају за шест месеца, (6) рачунајући од дана кад је индосант меницу искупио (7) или кад је против њега код суда поступљено. (8) (9)

(1) Али ако је акцептант неоправдано обогашен он ће и даље остати у обвези за још три године на основу тужбе због неоправданог обогашења — § 85.

(2) Противу индосаната после менично-правне застарелости нема места примене тужбе на основу неоправданог обогашења. — § 85 *in fine*. Дакле ова подишња застарелост је дефинитивна.

(3) За трасата важи примедба 1^о уз овај (78.) §.

(4) Ближе о одредби „без трошкова“ видети у §-у 45 ст. I.

(4а) Ако је и поред одредбе „без трошкова“ подигнут благовремено протест (Видети примедбу 1^о уз § 45), онда застарелост неће тећи од доспелости већ од дана благовремено подигнутог протеста, а то је по некад два па и више дана после доспелости, ако има празника. (§ 43 ст. II).

(5) Закон овде не говори о авалисти. Што се тиче авалисте њега треба сматрати за акцептанта, трасанта или за индосанта, према томе за кога авалира (§ 30 *in fine* и § 31). За њега вреде исте одредбе о застарелости које важе и за онога за кога он јемчи.

(6) После шестомесечне застарелости индосант има менична права регреса једино према акцептанту.

(7) Који је то дан то ће се видети по признаци издатој по §§-има 41, 49, 61 или 74.

(8) А то је дан код је он сазнао да је против њега судски поступљено, а не кад је пресуда постала извршна.

(9) Из мотива комисије за предлог Меничног Закона: Наређења о застарелости према акцептанту односно издаваоца сопствене менице, по Хашком Нацрту иста су као и по пречанским законима; али се разликују у погледу застарелости регреса према трасанту и осталим потписницима менице; јер док је по оним законима и по Српском Трговачком Закону ова последња застарелост зависна од удаљености места плаћања према месту издања менице, по Хашком Реглману исти рок застарелости важи ма где се меница има платити, и то тако:

1. кад регрес тражи последњи имацац менице против трасанта и индосаната, рок је једна година од дана подигнутог протеста или од дана када је меницу требало платити, ако меница носи клузулу „без трошкова“;

2. кад индосанти траже регрес један од другог и од трасанта, онда рок застарелости износи шест месеца од дана кад је индосант искупио меницу или од дана, кад је против њега код суда поступљено.

Против ових рокова нико на Хашкој Конференцији није чинио примедбе.

§ 79.

Застарелост се прекида подношењем тужбе суду (1) Тужби се равна: пријава меничног потраживања у стечају, (2) остваривање захтева у току парнице, позивање у заштиту и извештају туженика, упућен претходнику (3) да је против њега поднесена регресна тужба. (4)

Овај се извештај саопштава преко суда (5) или непосредно препорученим писмом, (6) у ком се случају дан, којег је писмо предато пошти, узима као дан саопштења. (7)

(1) Али по §-у 83 прекид застарелости има дејство само против онога, против кога је извршен чин који изазива прекид. Зато тужбом се прекида застарелост само према туженоме, а не и према осталим његовим садужницима.

(2) Пријава меничног потраживања у стечају — сходно §-у 83 — прекида застарелост само против стечишног дужника а не и противу његових меничних садужника. Зато је дужност браниоца стечишне масе да се користи последњем алинеом овога става и осигура себи право регреса и према другим дужницима извештајем да је потраживање пријављено у стечишну масу. (Видети примедбу 4^о уз овај §).

(3) О начину одашиљања овог извештаја видети ст. II овог §-а.

(4) Извештај туженога упућен претходнику да је против њега поднесена регресна тужба, узет је као мера осигурања дужника против кога је прекинута застарелост према његовим меничним садужницима, њему одговорним, и противу којих он има права регресне тужбе. Али како се тужби равна: пријава меничног потраживања у стечају, позивање у заштиту и сам извештај о коме је реч, — то отуда јасно излази да менични дужник против кога је прекинута застарелост ма једним од ових побројаних средстава, може и сам прекинути за-

старелост према својим садужницима извештајем својих садужника о употреби ма кога од ових средстава противу њега. У крајњој линији може се прекид застарелости вршити и извештајем о примљеном извештају.

(5) Израз „преко суда“ треба сматрати нотификацијом преко суда саобразно саопштењима по правилима о поступку судском у ванпарничним делима.

Осим тога и преко протестног чиновника, мора се узети да се може извршити ова нотификација.

(6) О одашиљању препоручених писама видети § 44 и примедбу 15^о уз § 44.

(7) Законодавац није изречно извео рок за подношење овог извештаја. Као код свих дејстава за прекид застарелости тај рок траје све до тренутка навршавања застарелости, који је овде одређен у §-у 78, а не рок из §-а 44 одређен за нотификацију.

§ 80.

Прекинута застарелост понова почиње тећи: (1)

1. у случају подношења тужбе и у случају остваривања захтева у току парнице, ако се ни у једном ни у другом случају парница не настави како треба, (2) од дана последњег парничнога дела; нова се застарелост прекида настављањем парнице; (3)

2. у случају пријаве у стечају од дана свршетка стечајног поступка, а у случају, кад се у стечају оспори пријављена тражбина, од дана оспорења; (4)

3. у случају позивања у заштиту и извештавања о поднетој тужби од дана кад се парница правноснажно сврши. (5)

(1) Врло незгодна стилизација (прекинута застарелост поново почиње тећи) јер се овде ради, о прекиду а не о поновном течењу прекинуте застарелости (што је случај код обуставе застарелости), зато ово треба разумети: Нова застарелост...

(2) Кривицом имаоца менице, али — разуме се — не и кривицом суда, јер странка није крива за нерад суда по једном правилно покренутом спору.

(3) Што је по себи разумљиво јер је то нова чињеница која прекида застарелост.

(4) Односно од дана који се — по стецишном поступку — сматра релевантан за саопштење да је пријављена тражбина оспорена.

(5) И треба сматрати да је странци у питању то саопштено или да она то сама — по сили закона зна, као што то бива н. пр. због њеног пропуштања подношења правног лека.

§ 81.

Застарелост не тече (1) догод је веровник у току последња три месеца рока застарелости (2) био спречен у остваривању свог права, (3) било услед престанка судског рада било услед војне службе у рату или услед више силе (§ 53.) (4); тако исто док траје стечајно поступање. (5) Кад престану споменуте препреке, застарелост се не може завршити пре тридесет дана. (6)

(1) То значи стоји, обуставља се, али се не прекида. Ово је обустава застарелости, где се урачунава раније време протекло пре обуставе.

(2) Дакле застарелост се обуставља само у колико се тиче последња три месеца рока за остварење застарелости, а не и иначе. Не за цело време од како се јавио узрок за обуставу застарелости.

(3) Узроци су лимитативно побројани — суд их не може повећати. Међутим § 82 навео је још и друге узроке, али опет таксативно набројане.

(4) Појам више силе у §-у 53 није закон тачно определио. То је као фактично питање оставио судовима, који су по ст. VI §-а 53 везани за објективни критериум. Ближе о томе видети § 53 и примедбу 1^о уз § 53.

(5) Ово се тиче пада дужника под стечај, а не имаоца, за кога дела бранилац стец. масе. — Видети примедбу 2^о уз § 79.

(6) Без обзира на то што би евентуално, пре наступања препрека, за застарелост било потребно можда и мање од тридесет дана.

§ 82.

Ако парнично неспособно лице, у току последња три месеца, ма у ком тренутку нема законског заступника, онда се застарелост, која против њега тече, не може завршити пре протека три месеца, од тренутка када је то лице постало парнично способно или је добило законског заступника. (1) Томе се равна случај, кад законски заступник изгуби парничну способност или кад између заступника и заступаног лица, у погледу подигнуте тужбе, постоји сукоб интереса. (2)

Застарелост једног потраживања које припада некој заоставштини (3) или које пада на терет какве заоставштине, (4) не може се завршити пре протека шест месеци после смрти покојникове.

(1) Овде је опет у питању обустава застарелости и важе она иста начела која су истакнута уз § 81, с том разликом што се овде застарелост може продужити више него у §-у 81 где је рок за испуњење застарелости фиксиран на најмање тридесет дана после обуставе застарелости. Овде је тај рок најмање три месеца, па ма пре обуставе застарелости и не требало толико време. Макар се узрок за обуставу јавио н. пр. и на три дана пред навршење застарелости. Зато овај пропис омогућује злоупотребе, које позивају суд да буде врло обазрив.

(2) Према томе овде је за испуњење застарелости нужно да постоји неспречен, способан и незаинтересован законски заступник најмање пуних последњих три месеца и то без прекида.

(3) Кад је реч о једном меничном потраживању које припада некој заоставштини, онда оно не може застарети чак и за случај да је пре де сијусове смрти требало имати краћи рок од шест месеци потребан да се заврши застарелост. Верујемо да је овај рок продужен на најмање шест месеци од смрти де сијусове чак и за случај ако је наслеђе одмах расправљено и ако су сви наследници способни. — С друге стране — у вези са ст. I овог §-а ваља узети да је за навршење застарелости нужно да је најмање последњих три месеца наслед-

ство имало свога способног представника или да су сви наследници били способни, а неспособни имали законске заступнике. Иначе ако за последња три месеца непрекидно није било представника нерасправљеног наслеђа или ако код расправљеног сви неспособни наследници нису за то време имали своје законске заступнике са условима из ст. I овог §-а, онда шест месеци од *de cuius*-ове смрти не представљају рок у коме се може навршити застарелости. Овде треба по §-у 83 разликовати способне и неспособне наследнике без способних законских заступника. Само за прве је рок од шест месеци неоспоран. За друге тај рок ваља комбиновати са паралелном применом прописа § 82.

(4) Овде се претпоставља да ће бити имаоцу онемогућено да сазна тачно код кога се суда расправља наслеђе дужника или ко су наследници, зато се овде продужава рок застарелости на најмање шест месеци од смрти дужникове, јер се претпоставља да ће се тиме омогућити имаоцу да сазна против кога има да дела ради остварења и очувања свога права потраживања из менице.

§ 83.

Прекид и обустава застарелости имају дејство само против онога, против којег је дотични чин извршен.

Довољно је јасно објашњење у мотивима комисије за израду пројекта овога Закона:

Хашки Реглман, па према томе и овај предлог, одбацио је начело по коме застарелост против једног солидарног дужника повлачи за собом застарелост против свију осталих таквих дужника, јер је у §-у 83. поставио начело, да прекид застарелости има дејства само према ономе, против кога је извршен прекидајући чин. То је оправдано, јер су меничне обвезе и менична права појединих меничних дужника и веровника, један од других независни (§§-и 7, 68.).

§ 84.

Узроци прекида и обуставе застарелости иноземнога права узимају се у обзир само у колико одговарају узроцима, наведеним у предњим параграфима.

Ту се заводи правило да материја о застарелости спада у домен јавног поредка и да ту територијални закони не могу допустити никакве уступке примени страних закона на штету домаћих грађана, који рачунају да постоје само они узроци прекида и обуставе застарелости за које знају домаћи закони.

У томе смислу су се изразили и мотиви комисије за израду пројекта Меничног Закона:

Али о узроцима који прекидају застарелост у Хашком Реглману ништа се не говори, јер се на Конференцији увидело да се законодавства држава које су на Хашкој Конференцији биле представљене, толико разилазе, да би било немогућно постићи потпуну сагласност.

Према томе, од узрока с којих се застарелост прекида, важиће и даље они који постоје у законодавству сваке поједине државе. Тако исто имаће као и до сада да се просуђује и питање, по коме се закону има у поједином случају ценити, да ли постоји узрок за прекидање застарелости. Све ово вреди и за узроке обуставе застарелости.

Ради што већег изједначења права (јер потпуно изједначење није могуће пре него што буду били изједначени Закони о Судском Грађанском Поступку и о Стечају), — требало је по нахођењу комисије да се у сам Менични Закон унесу што исцрпније норме о прекиду и обустави застарелости, и о узроцима због којих прекинута застарелост поново почиње тећи.

ГЛАВА ТРИНАЕСТА.

НЕОПРАВДАНО ОБОГАЂЕЊЕ. — ПРАВО ЗАЛОГЕ И ПРИДРЖАЈА.

§ 85.

Трасант и акцептант којих се менична обавеза угасила услед застарелости, (1) или услед тога што су пропуштена чињења прописана ради одржања меничних права (2), остају у обавези, према имаоцу, ако су се на његову штету неоправдано обогатили. (3) Тражење које се на овој обавези заснива, може се остварити и на основу судске одлуке о амортизацији нестале менице. (4)

Овај захтев имаоца менице застарева за три године (4а); у осталом на ову застарелост (5) примењују се прописи грађанског односно трговачког закона. (6)

Против осталих меничних обавезника (7) нема места овом тражењу.

(1) Саобразно прописима о застарелости у §§-има 78—84 (нарочито у §-у 78).

(2) Видети § 52.

(3) До постоји неоправдано обogaћење то се не претпоставља већ се то сматра као дужност тужиоца да докаже. „Разуме се, — веле и сами чланови комисије за израду пројекта овога Закона — да се ова тражбина остварује у редовном грађанском поступку”, а не у меничном спору.

(4) Одредбе о амортизацији изложене су у §§-има 90—93.

(4а) Рачунајући од дана застарелости по §-у 78 односно од дана пропуштања дилigentних радњи.

(5) А то је у колико се тиче узрока прекида и обуставе застарелости а не и рока застарелости јер је он овде одређен.

(6) Поставља се важно питање од кад почиње тећи овај рок застарелости од три године. И ако закон то изречно не каже јасно је да је то рачунајући од дана кад се менична обвеза као таква угасила.

(7) То су авалисте и индосанти.

Овде се на авалисту не примењује пропис §-а 31 ст. I по коме он одговара као онај за кога је дао авал.

§ 86.

Кад ималац менице, ради обезбеђења меничног потраживања, по писменој изјави (1) прими у залогу какву покретну ствар или потраживање, (2) а дужник не испуни на време своју меничну обавезу, има ималац право да се из залогe намири не подижући пре тога тужбу против залагача. (3)

У ту сврху може ималац:

1. на основу менице и исправе о залагању (3а) захтевати од суда, надлежнога било за њега било за залагача, (4) продају залогe. Суд наређује, не саслушавши

залагача, јавну дражбу на одговорност имаоца менице; (5)

2. предмете, који се нотирају на берзи (6) (папири од вредности (7) и роба) продати на месној берзи или, ако у месту нема берзе, на најближој домаћој берзи, (8) и то трећег радног дана после доспелости, (9) (10) или их задржати за себе по берзовној (11) цени поменутога дана;

3. меничне или друге тражбине наплатити или их до износа своје тражбине задржати за себе.

Имаоцу припадају сва права и на случај ако је залагач пао под стечај. (12) (13)

О намераваној (14) и извршеној продаји или задржању залогe (15), ималац мора по могућности без одлагања извести дужника а и залагача, ако је тај треће лице.

Ималац је дужан, ако се потпуно намирио за своје потраживање, предати залагачу, односно његовој стечајној маси, изворну меницу као и добијени вишак. (16) Делимично намирење има се забележити на меници. (17)

(1) А не и на основу усменогa уговора.

(2) Т. ј. исправу о постојању тражбеног права.

(3) Али тада ипак мора подићи протест којим утврђује да није дужник на време испунио своју меничну обвезу.

(4) Право избора између једног од ова два суда припада заложном повериоцу, то се зна ако у писменом уговору другојаче није наређено.

(5а) А разумљиво је и протеста, и ако закон то изречно не каже.

(5) Одговорност заложног повериоца своди се на његову одговорност за евентуалне злоупотребе поверења, саобразно одредбама уговора о залози из Грађанскога (односно Трговачког) Права.

(6) Било ефектној било продуктној.

(7) Поред папира од вредности треба узети у обзир и страну валуту.

(8) То се зна да је то диспозитивни пропис и да је у исправу о залагању могла бити означена и

нека друга, можда не ни најближе па чак не ни мена, берза.

(9) Разумљиво због чега трећег радног дана после доспелости јер је дужник за прва два радна дана дужан (§ 37) и овлашћен да сам меницу исплати.

(10) Ми мислимо да би ту ваљало узети да се то не односи само на трећи радни дан после доспелости, већ и после протеста због неисплате у случајевима кад је ималац овлашћен да тражи исплату и пре доспелости (§ 42).

(11) По берзовној цени, то је неодређен појам јер једнога дана једном берзанском артиклу није једна једина цена на свима, па ни на једној јединој берзи. Зато ово треба разумети по средњој берзанској цени оне берзе на којој је требало извршити продају.

(12) Само то се зна у колико је његово заложно право правоваљано с обзиром на Законик о Стецишном Поступку (§ 24) и евентуалне прописе о побијању правних дела.

(13) Ипак он се мора пријавити стечишној маси наглашујући своје заложно право, јер би се иначе могао сматрати да скрива један део имаовине стечишног дужника. — По себи је разумљиво да се такав поверилац може јавити у стечишну масу за исплату заједно с осталим хирограферним повериоцима оног дела тражбине за који није осигуран залогом. Видети § 11 Срп. Стец. Пост.

(14) Известити о намераваној продаји то значи известити о намери да ће се извршити продаја. Питање које се поставља то је питање рока. Закон тај рок не одређује, већ вели без одлагања. Ако се иначе диже протест онда се та намера има нагласити у тражењу протесног акта. Иначе треба известити о року доспелости. Мислимо да извештај може бити ма у коме облику, али је најбоље послати га у препорученом писму, јер је то начин нотификације који се сматра као најзгоднији по овом закону (§§-и 44 и 79 и примедбе 15^о уз § 44 и 5^о и 6^о уз § 79). У случају пропуштања извештаја о наме-

ри продаје ималац ће бити одговоран за оштећење дужника ако је отуда — због пренагљене продаје — произашла за залагача каква штета, која се могла избећи.

(15) О извршеној продаји или задржавању залоге такође треба заинтересованим поднети извештај. То мора бити по могућности без одлагања. Дакле закон не прецизира рок. Мислимо да је нотификација сигурно учињена без одлагања, ако буде учињена у року од два дана од извршене продаје или задржавања залоге, јер је тај рок законски рок за нотификацију (§ 44). Задочњење се мора правдати. Неоправдано задочњење пада на терет заложног повериоца и залагач може — н. пр. у случају скока цена на берзи — захтеви оштећење сматрајући да продаја није у року учињена, те тиме излаже заложног повериоца терету доказивања своје савесности.

(16) По одбитку дуга, интереса, трошкова и провизије — §§-и 47 и 48.

(17) О делимичној исплати видети § 38 ст. II и III.

§ 87.

Ималац менице, чим стече право на тужбу (1) или на регрес, (2) има право придржаја (3) на новац, покретности и папире од вредности (4) свога дужника, који су законитим путем (5) дошли у његове руке или с којима може располагати. Но право придржаја не може се вршити, ако су поменути предмети било приликом предаје, било пре предаје, (6) од стране дужника или кога трећег дати веровнику у нарочитој сврси. (6) (5а)

Ималац менице може да се и односно недоспеле тражбине послужи правом придржаја, када је дужник пао под стечај (7) или кад је извршење новчаног дуга из његове имаовине остало безуспешно (8), или ако је дужник трговац (9) који је обуставио своја плаћања. У овим случајевима ни наређење дужника или кога трећег не искључује вршење права придржаја, ако су дотични предмети дошли у руке имаоца менице или у његову

власт располагања пре него што су наступиле споменуте околности или пре него што су ове њему дошле до знања.

(1) Право на регрес и тужбу се стиче по доспелости менице у случајевима побројаним у §-у 42.

(2) Право придржаја, то је *ius retentionis*, једно стварно право на туђој ствари различно од права ручне залоге и ако им овај закон у §-у 89 изједначује дејство. Ипак проматрајући природу ових разноразних правних установа и законских текстова долазимо до уверења да је нужно повући ову разлику:

а) Право ручне залоге се по §-у 86 заснива на писменој изјави залагача да такво право постоји. Суд само констатује његово постојање одобрављујући јавну продају ако су то вредности које се не котирају на берзи, иначе суд не учествује у самом реализовању траженог права зајемченога на ма који други начин, ако је у питању наплата из објеката који се котирају на берзи или из тражбина.

б) Право придржаја није једнако праву залоге. Оно се не заснива на изјави воље сопственика ствари да ће те ствари доћи као осигурање тражбине. Напротив довољна је комбинација два фактичка стања: постојање меничне тражбине и предаја ствари без заснивања залоге али без одређивања циља који би искључивао право придржаја. Ту је основ у самоме закону због стицаја околности, а не у изјави дужникове воље. Затим право придржаја нема дејство заложног права, већ је то нада да ће се претворити у залогу, која се — по §-у 89 — претвара у залогу било писменом изјавом дужника (дакле заснивањем залоге) било — ако ње нема — правноснажном пресудом суда (а не простом судском констатацијом о постојању права залоге).

После ове повучене разлике сматрамо да је разнородност тако очигледна да није више апсолутно потребно навраћати се на њено подвлачење

(3) Закон овде не набраја тражбине као предмет на коме се могу вршити права придржаја и ако се на њима могу вршити права залоге, за случај ако буде била заложена исправа о постојању тражбине (§ 86). И ако се у §-у 86 папири од вредности (тачка 2) одвојени од меничних и тражбених исправа (тачка 3) а овде нису, ипак ми мислимо да и на њима постоји право придржаја а различност набрајања ваља оправдати тиме да је у §-у 86 било потребно одвојити предмете који су објекти берзанске трговине од осталих, док овде нема потребе зато.

(4) Претпоставка је да је свака државина (па и детенција) законита — § 202 Срп. Грађ. Зак. Зато је на дужнику да доказује обрнуто.

(5) Подвлачимо било приликом предаје, било пре предаје, дакле резерве учињене после предаје не важе.

(5а) Ова резерва одпада ако би сопственик ствари пао под стечај, постао инсолвентан или обуставио своја плаћања као трговац. — Видети ст. II *in fine* овог §-а.

(6) Овде се поставља једно велико и озбиљно питање. Ако је предмет послат са резервом, а без претходног споразума са повериоцем, онда се поставља питање да ли је он изузет од права задржавања без обзира на вољу повериоца. Ми смо мишљења да законски текст ваља разумети тако да ће један објект изузет од права придржавања једино ако га је поверилац — ималац менице примио уз обвезу да га употреби на некакав други циљ и не због обезбеде своје тражбине и тако се одрекао права осигурања. Овакво је схватање нужно да би се избегле све могуће злоупотребе.

(7) Ако је нужно онда да је предмет права придржаја дошао у имаочеве руке пре отварања стечаја, евентуално пре сумњивог доба. — Видети § 24 Срп. Стец. Пост.

(8) Што се мора доказати уверењем надлежне власти.

(9) А не и нетрговац као у §-у 42 посл. тач.

§ 88.

Ималац менице је дужан, у колико је то могућно, (1) известити дужника без одлагања (2) да врши право придржаја.

Кад се странке друкчије не споразуму, право придржаја имаоца менице престаје, ако се његово потраживање на тај начин обезбеди, што ће се код суда депоновати одговарајући износ у новцу или папирима од вредности рачунајући њихову вредност са две трећине курсне вредности. (3) али никад изнад њихове номиналне вредности.

(1) На имаоцу лежи дужност доказивати да је био у немогућности.

(2) Закон није изречно одредио рок. Ми мислимо да је рок од два дана — рок за нотификацију по овом закону (§ 44) — рок без одлагања ван сумње. — Ако је рок дужи суд цени је ли то „рок без одлагања“ посматрајући цело питање као фактичко.

(3) Курсне вредности то значи да се узимају у обзир само оне хартије од вредности, које се котирају на берзи, јер је ван сумње да се под курсном вредности подразумева вредност по берзанском курсу.

§ 89.

Право придржаја има исто дејство као и право залоге поменуто у § 86. (1) Веровник може по писменом пристанку дужника (2) или на основу правноснажне пресуде суда (3) (надлежнога било за придржника било за дужника) којом је признато право придржаја:

1. придржани готов новац употребити на измирење свога потраживања;

2. са придржаним другим предметима поступити у смислу § 86.

(1) Али кад права придржаја то дејство не наступа одмах. — Видети примедбу 2^о уз § 87.

(2) Вансудски.

(3) Па и без пристанка сопственика ствари.

ГЛАВА ЧЕТРНАЕСТА.

АМОРТИЗАЦИЈА МЕНИЦЕ.

§ 90.

Онај, коме је нестала меница може тражити амортизацију код надлежнога суда места плаћања. (1)

Ради тога, молилац ће у својој молби изнети главну (2) садржину нестале менице као и вероватним учинити. (3) да је имао ту меницу или да је на основу ње имао да оствари неко право.

Ако суд нађе да су поднети подаци довољни, издаће оглас, у коме ће изложити главну садржину нестале менице с позивом да онај, у чијим се рукама меница налази, њу покаже (4) суду у року од 60 дана, иначе ће је суд, по протеку овог рока, огласити за ништавну.

Овај оглас објавиће се једанпут у „Службеним Новинама“ и у службеним новинама оне области, у којој се налази надлежни суд. (5)

Ако је дан плаћања већ доспео, рок тече од дана огласа у „Службеним Новинама“, а ако дан плаћања долази тек доцније, од протекла овога дана. Ако је меница по виђењу или на одређено време по виђењу којој рок за подношење није протекло онда рок за подношење нестале менице тече од последњег дана рока одређеног за подношење на виђење. (6)

О овоме огласу суд ће известити молиоца и сва у меници именована лица. (7)

(1) Односно трасатовог домицила, ако у меничној исправи није назначено место плаћања.

(2) Главну садржину, дакле не мора се навести од речи до речи како је меница гласила, као што је то било уобичајено код нас.

(3) Што се може доказивати и доказним средствима са полудоказном снагом.

(4) Покаже а не преда.

(5) Ако нема обласног званичног листа држимо да ће се ово локално објављивање моћи учинити и у једном приватном локалном листу, који Суд одреди.

(6) Који је то рок видети §§-е 22 и 33.

(7) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона: Поступак око амортизације несталих меница требало је уредити нешто опширније него што је уређен у садашњим Меничним Закономима, јер у њима нема свих прописа о амортизацији, него се допуњавају прописима других закона; ови пак прописи још су различни у разним правним подручјима наше Краљевине.

У потанкостима треба напоменути ово :

1. Начело је, да се суд у амортизационом поступку не брине више о меници, чим се она појави. Тада је ствар странака, да путем поравнања или парнице пречисте питање о праву на меницу; у том погледу од највеће важности биће § 15.

2. Странке бивају обавештене о почетку и о завршетку амортизационог поступка, како би се знале равнати. Главни обвезник и трасат, односно домицилиат, могу се свакако ослободити на тај начин да после доспелости положе меничну своту код суда (§ 41.), а молилац амортизације може то тражити у смислу §-а 92. То исто може ималац тражити код трасиране менице, код које је забрањено поднашање ради акцептирања, ако је подигнут протест. Суругат за овај протест даје став 1. §-а 92.

3. Против гараната може се поступити на основу судске одлуке о амортизацији, ако је био подигнут редован протест.

4. Менични дужник, односно трасат или домицилиат, може се против захтева које стави молилац амортизације, било по §-у 92. ст. 2. било по §-у 93. бранити приговором, да ималац није имао права да затражи амортизацију, чиме му у ствари пориче активну легитимацију. То тврђење треба да докаже онај који приговара.

Дакако да тужени може ставити и оне приговоре, које би могао ставити по самој меници или на основу својих личних односа са молиоцем — тужиоцем. Доказно се бреме у таквом случају равна по општим начелима Меничнога Права: на пр. ако тужени приговара да није меницу ни потписао, да није био пунолетан, итд. ствар је тужиоца да докаже противно.

§ 91.

Молилац мора, да би одржао регрес против трасанта неакцептиране менице као и против трасанта који је забранио подношење менице ради акцептирања, у току рока одређеног за подизање протеста због неакцептирања или неисплате и у за то одређеном месту изискати протест, подносећи главну садржину нестале менице. (1) Тај протест замењује подношење менице ради акцептирања или ради исплате и подизање односних протеста. Накнада трошкова овога протеста не може се тражити. (2)

На основу судске одлуке којом се наређује поступак за амортизацију, молилац може, после доспелости нестале менице, тражити да акцептант, а у случају предњега става трасант меничну своту положи у судске руке по наређењу § 41., ако друкчије не уговоре. Таквом тражењу нема места, ако онај, од кога се тражи полагање меничне своте, докаже да молилац није имао право на тражење амортизације. (3)

(1) Дакле амортизациони поступак није сметња протесту нити оправдање због његовог пропуштања.

(2) Јер је претпоставка да је амортизациони поступак последица имаочеве немарности у чувању менице.

(3) Што се може доказивати и после свршеног амортизационог поступка, у посебној парници, поведеној у циљу ометања извршења (т. зв. задржавања од извршења) платног налога (т. зв. осудног решења по кратком поступку). — Видети §§-е 449—460 Срп. Грађ. Суд. Пост.

§ 92.

Ако се меница у току рока, одређеног у огласу, не поднесе, онда суд оглашава несталу меницу за амортизирану и о томе извештава лица именована у ставу другом § 91. с тим, да могу меничну своту молиоцу исплатити. Последњи став § 90. има се и овде применити. (1)

После одлуке о амортизацији не могу се на основу амортизиране менице више никаква менична права остварити.

На основу ове одлуке, молилац може против акцептанта, а у случају првог става § 90. против трасанта, исто тако остварити права из менице као да има изворну меницу која није амортизирана, осем ако онај од кога се наплата тражи, докаже да је молилац неправно добио одлуку о амортизацији. (2)

(1) А то је: о овоме огласу суд ће извести молиоца и сва у меници именована лица.

(2) Значи да се обарање права на тражење амортизације допушта не само за време амортизационог поступка, него и после. — Видети примедбу 3^о уз § 91.

§ 93.

Ако се у року, који је огласом одређен, (1) појави онај у чијим се рукама налази меница за коју је амортизација тражена, суд ће, пошто је меница показана молиоцу, и по саслушању заинтересованих лица, обуставити даљи поступак. (2)

(1) То јест у року од 60 дана од дана објављивања огласа у „Службеним Новинама”, односно од последњег дана рока одређеног за подношење менице на виђење или на наплату, ако је тај рок дужи од првога. — Видети ст. III §-а 90.

(2) Чим се меница појави амортизациони се поступак обуставља, а шта ће даље бити са меницом то је одвојено питање. Објашњења видети у тач. 2. примедбе 7^о уз § 90.

ГЛАВА ПЕТНАЕСТА.

СУКОБИ ЗАКОНА.

(Наша примедба: Овај се одељак односи на териториалне сукобе закона међународног карактера а не и оне међупокрајинске, о овим другим видети § 108).

§ 94.

Способност лица да се обавезе меницом одређује закон његове земље. (1) Ако би тим законом био проглашен меродавним закон које друге државе, онда ће се примењивати тај последњи закон. (2)

Лице, које би било неспособно према закону означеном у предњем ставу, ипак је пуноважно обавезано, ако је обавезу примило у подручју државе по чијим би законима имало способност да се обавезе. (3)

(1) То је основно начело у Међународном Приватном Праву (*lex personnae*). Свако може доказивати чији је држављанин лице чија се обвеза цени. Само напомињемо да се под изразом закон његове земље има разумети закон државе чији је поданик лице у питању а не закон земље где то лице има свој домицил (као што то усваја англо-саксонска владајућа доктрина).

Тешкоћа је једино ако лице у питању има више поданства. Ако је једно од тих поданства наше југословенско држављанство онда се друга поданства не смеју узети у обзир (Видети Закон о држављанству од 21. септембра 1928. г., § 2).

Ако су у питању више страних поданстава, онда ће судија по фактичком стању ствари имати да одреди које се државе сматра лице у питању да је поданик.

(2) Док је *lex personnae* правило, дотле ова друга реченица одобрава да се применом правила *lex personnae* дође до колизионе норме познате под именом теорија упућивања. — Тако н. пр. ако Енглеиз изда у Србији меницу његова пословна способност у Југославији цениће се саобразно овом §-у по Енглеском Закону, али како је у Енглеској правило да се лична пословно-правна способност цени по закону његовог домицила, то ће — ако је овај Енглеиз н. пр. настањен стално у Србији — његова лична пословно-правна способност бити оцењена по Србијанском Закону, јер је надлежан Енглески Закон и он упућује на Српски.

(3) Ово је друго одступање од правила. То је примена теорије највеће вредности обавеза у Међународном Меничном Праву. Она се своди на повећавање личне пословно-правне способности на тај начин што се једно лице сматра као способно било зато што је способно по своје националном закону било по териториалном закону земље у којој прима меничну обвезу. Ово је заштита повериоца од привидно способних, а *de facto* неспособних странаца. О овоме питању видети нашу расправу у Архиву за правне и друштвене науке (у органу Београдског Правног Факултета), свеска за јануар 1928. године.

По §-у 108 тач. 3-а овај се изузетак примењује и у нашем Међупокрајинском Меничном Праву.

§ 95.

Облик меничне изјаве одређују закони државе на подручју које је изјава потписана. (1)

Од овога се чине ови изузеци:

1.) ако меничне изјаве дате у иноземству не одговарају тамошњем закону, али одговарају прописима овога закона, онда се ваљаност каснијих меничних изјава, датих у подручју овога закона, не може побијати на основу иноземног закона; (2) (3)

2.) меничне изјаве између наших држављана учињене у иноземству, ако одговарају прописима овога закона, имају меничну вредност, ма да не одговарају закону места где су постале. (4)

(1) Овде је усвојена проста примена традиционалног правила из Међународног Приватног Права *Locus regit actum*. — Само ово је пропис који се тиче форме а не и дејства меничног изјашњења. Наш закон не прописује ништа о сукобу закона код дејства. Ту се има узети онај уобичајени пропис *lex loci solutionis* (закон места плаћања).

(2) Овде је јасно да се ипак зато не може сматрати да су ваљана и она менично-правна изјаш-

њења дата у иностранству која су манљива по закону места где су дата а по форми пуноважна по нашем закону.

(3) Овај изузетак од *Locus regit actum* је једна изузетна мера заштите домаћег менично-правног саобраћаја и зато се, као и сви изузетци, има најуже тумачити. Због нужности рестриктивног тумачења не сме се давати никаква валидација менично-правним изјашњењима датим у иностранству саобразно *Locus regit actum* на једној меници издатој у трећој земљи у манљивој и ништавној форми али саобразно закону оног места где су дата она доцнија менично-правна изјашњења.

(4) Овде је законодавац само за наше држављане прогласио правило *Locus regit actum* за једну факултативну норму и дозволио им да своја менична изјашњења у иностранству дају било по *Locus regit actum* било по своје *lex personae*, — Мислимо да наши судови смеју овај изузетак генерализовати на све народе, јер је у доктрини данас већ увелико укорењено уверење да је *Locus regit actum* једно диспозитивно правило, које се употребљава наредо са *lex personae*.

§ 96.

Облик и рокове протеста као и облик осталих чињења потребних за вршење или за одржавање меничних права, одређују закони државе на подручју које треба подићи протест или извршити дотично чињење. (1) (2) (3) (4)

(1) Овде се примењује *lex fori* јер је у питању предузимање процесуалних радњи за које се тражи учешће органа власти земље у којој се чињење врши, а ти органи су подложни у вршењу своје службе својим земаљским законима.

(2) Наши судови, јавни бележници (и евентуално поште) подизаће протесте у нашој земљи по иностранним меницама саобразно нашем закону.

(3) Наши судови кад одобравају извршење једне иностране судске одлуке на нашој терито-

рији имају се уверити јесу ли протести, које је требало подићи код нас, извршени правилно и благовремено саобразно нашем закону.

(4) Овде је у питању само облик и рок за подизање једне дилigentне радње ради очувања менично-правног потраживања. Само пак материјално питање треба ли предузети једну такву радњу није додирнуто. Зато се оно има решити саобразно по *Lex loci solutionis* (по закону места плаћања). Дакле тек ако *Lex loci solutionis* наређује да се предузме једна дилigentна радња, тек тада долази примена *Lex fori* оног места, где се процесна радња предузима.

Ако *Lex loci solutionis* наређује предузимање једне дилigentне радње, за коју не зна *lex fori* и која се због тога тамо не може извршити, онда се ималац менице извињава што то није учинио, јер је то ако не више сила, оно бар један *fait du prince* у објективном смислу и зато се ту регрес, саобразно §-у 53. ст. IV, може вршити и без те дилigentне радње. — Ближе о овоме видети нашу расправу о овом питању у Архиву за друштвене и правне науке, свеска за мај 1928. год.

ГЛАВА ШЕСНАЕСТА.

ОПШТА НАРЕЂЕЊА.

§ 97.

У меничну обавезу може ступити свако лице у колико се може уговором обавезати према прописима Грађанског или Трговачког Законика. (1) (2)

(1) За менично-правну пословну способност не постоје никаква нарочита ограничења. Способан је свако ко по Грађанском или по Трговачком Закоником може се уговорно обавезивати.

С обзиром на § 113 тач. 7, којим је укинута § 77 способни су по овоме закону за менично-правно обавезивање и земљорадници.

(2) У комисији за израду овог Закона било је велике дискусије око редакције овог члана. Зато

доносимо у целини мотиве комисије за предлог Меничног Закона:

Менична се способност проширује на сва физичка и правна лица и трговачка друштва; једине границе дају прописи Општега Грађанског и Трговинског Закона. Врло би потребно било ово изједначити, али то не спада у задаћу Меничног Закона.

Најважније је у том погледу питање способности сељака за предузимањем меничне обвезе.

1. У прилог раширења пасивне меничне способности сељака могу се истаћи следећи разлози:

1. Как су бивша Аустрија пре 75 година, а Хрватска и Угарска пре 50 година увеле неограничену меничну способност, њихов сељак готово није стајао на вишем културном ниво-у него што данас стоји у оним деловима наше државе, у којима нема пасивне меничне способности. Неписменост готово у свим областима оних земаља није била мања него је данас у границама предратне Србије, а у већем делу била је зацело и већа. Ипак се није чуло о каквим год осетним поремећајима у сељачком сталежу. Сељак у оним крајевима наше земље где се не може да обвезе меницом, поготово није мање разборит него у оним крајевима, где се може.

2. Пољска, чији је сељак у знатном делу државе прилично на истом ниво-у цивилизације као и наш, није сељаку ограничила меничну способност, ма да опасност лихве у њој није мања, него чак куд и камо већа него код нас.

3. Покрај заштите сељака, — по Срп. Закону о Грађанском Суд Поступку — сувишна је заштита и по Меничном Праву. Не улазећи у питање, да ли је она прва заштита у сваком случају потребна или само корисна — јер убија кредит и иницијативу, мелиорацију и инвестиције — несумњиво је да сељаци неће ни моћи у знатној мери узимати на себе меничне обвезе, пошто веровник у највише случајева неће имати егзекуционог објекта. А где га има зашто да се сељаку забрани искоришћавање меничног кредита?

4. Сељаку треба помоћи позитивним мерама тиме да му се пружи јефтинији кредит по кредитним задругама и т. д., и ефикасним примењивањем законских кривичних и

цивилно-правних прописа о сузбијању лихве, а не тиме да се одржава под тутелом и да му се онемогућава слободни привредни развитак.

5. Сељак има сва политичка права, па није ни доследно ни логично, да се у приватно-правним одношајима ставља под старатељство.

6. Менично-правну способност сељака траже сви они кругови, који су дали мишљење о том питању.

II. И ако би се признало да је потребно сељаку одузети меничну способност, свакако сасвим је недовољно опредељен појам сељака у стварном и формалном погледу:

а) Стварно: има људи који живе својим радом од земље, и по варошицама и варошима а нису ни културно у бољем положају него сељак на селу. Зашто да се ови не штите? С друге стране, има бар у неким областима „села“ која су у ствари вароши или варошице;

б) Формално: сам назив „село“, у ствари не значи ништа. Плаћањем непревелике таксе село може постати варош или варошица, а сељаци добијају меничну способност ма да се у њиховим приликама није ништа изменило.

Сасвим је неодређено: „ко сам или са својом породицом ради земљу“. Зар није сељак, и онај који за жетву узима слугу или два? За које време није сељак? Даље: „од земље већим делом живе он и породица“. Који је то део? Како је у лошим годинама, кад треба куповати храну?

Из наведенога се види, да се може изиграти Закон кад се хоће, а може се чинити и неправда меничном равннику.

Код овога члана чланови комисије г. г. Несторовић и Митровић дали су ово одвојено мишљење:

Законодавство ће учинити неопростиви грех, ако допусти сељацима да се по меници могу обвезивати, јер је меница таква установа која захтева тачно познавање њених формалности, повлачи солидну краткорочну обвезу свију њених потписника, и налаже исплату целог дуга о року, а међутим сељаци нису довољно свесни свију ових тешких правних последица меничног обвезивања.

С друге стране зна се, да сељаци лако узимају новац на зајам чим добију могућност за то и то за сврхе које немају везе с њиховом производњом, него на против које

проистичу из наклоности луксузу, који после рата све више обухвата наша села, и традиционалних прослава о свадбама, славама, сеоским заветинама и т. д. када потроше много више него што им њихова привредна моћ допушта.

Према томе, ако се допусти сељацима неограничено задуживање по меницама, сељаци ће, под обвезом да и сами потпишу меницу онима који за њих менично јамче, без великог размишљања улазити у меничне обвезе и на тај начин ће читава села потпасти под материалну зависност каквог сеоског или варошког зеленаша који ће исисавати његову привредну снагу, а тога ће бити последица стварање сељачког пролетариата, који је много опаснији за државне интересе него и раднички пролетариат.

На основу тога смо мишљења да за краткорочне кредите треба сељаку допустити менично обвезивање само код земљорадничких задруга, које знају привредну моћ својих чланова и њихове потребе за кредитом.

Част нам је предложити да чл. 97. гласи:

„У меничну обавезу може ступити свако лице у колико се може уговором обавезати према прописима Грађанског и Трговачког Законика; али сељаци, који на селу живе, а ратарски посао им је главно занимање, од којег себе и своју породицу издржавају, могу се меницама обвезивати само код земљорадничких задруга. Свака друга менична обвеза сељака нема никакве вредности“.

III. Код овог § 97. а по питању менично-правне пасивне способности женског лица у браку одвојено се један члан комисије г. Д-р Велизар Митровић са својим мишљењем, да је за менично обвезивање жене потребно одобрење мужевљево и то из ових разлога:

По пројектованом Закону о Поступку Судском у грађанским парницама мандатни (кратки) поступак предвиђа се само за случајеве обвеза, које се доказују јавним исправама или исправама, на којима се налазе потписи признати пред влашћу. Изузетно од тог општег правила допушта се мандатни поступак и за случаје меничних обвеза, према чему обвезе, најприватније начињене, простим потписом на меници, добивају сву строгост у наплати као и обвезе у јавним исправама у погледу целог садржаја било у погледу признатог подписа.

Ова вајкадања особина меничне обвезе т. ј. строгост у поступању са менично обвезаним лицима, спроведена је и у овом Предлогу. Према наведеноме, жена у браку као менично обвезно лице, изложена је исто као мушка лица свој строгости судског поступања у наплати. Изван сваке је сумње да ово може подривати брак, ма колико се тицало наплате дуга жениног и из њених параферналних добара, јер и ова добра служе као економска подлога брака и засноване породице. Овај утицај меничне строгости на одржај брака нарочито се истиче у случајима, кад би супруга, без знања мужевљег, дала потпис из услужности или у изнуди, коју не би смела мужу да опише, нити да се на њу позове пред судом.

При одлучивању о овоме питању менично-правне способности удате жене још је од значаја разгледати: да ли је жени у браку неопходно потребно преузимање меничних обвеза за њено привредно руковање својим параферналним добрима? Жена било на основи брачног уговора било на основи закона, у управљању својим изузетним добрима може се послужити свима грађанско-правним институцијама, те јој се, очигледно, употреба овог изузетног кредитног средства може без штете по њено привређивање условити одобрењем мужа. Међутим ако је жена трговац, она ће то право преузимања меничних обвеза, без одобрења мужевљевог, имати.

Породица, као основ данашње друштвене организације заслужује особиту пажњу; те се при модернизацији брака мора без сентименталности добро промислити да ли се избацавањем појединих каменова из зграде брака неће и сама зграда пољуљати.

Са овде изложенога поменути члан комисије предлаже да се у Предлогу Меничног Закона дода као засебан став §-у 97. одредба:

Жена у браку може се менично обвезати само са одобрењем свога мужа.

§ 98.

Неписмено лице или лице, које не може писати, (1) даје меничне изјаве рукознаком, овереним од суда, (2) или јавног бележника на самој меници или алонжу.

Штамбиљ, мухур и потпис јеврејским писменима сматрају се као рукознак.

Ко даје меничну изјаву за неписмено лице, мора имати пуномоћије оверено од суда или јавног бележника. (3) Овај се потпис не односи на законске одредбе о потписивању фирме трговца. (4)

Чиновник, који врши оверавање, има потврдити (5) и да лично или преко привредних сведока познаје лице које хоће да ступи у меничну обавезу или даде меничну изјаву или пуномоћије, (6) даље да је дотичном лицу прочитана менична изјава или пуномоћије, и да је оно изјавило да то одговара његовој вољи. Ту потврду чиновник има да снабде службеним бројем, печатом и својим потписом.

(1) Н. пр. због тренутне неспособности руке и т. даље.

(2) Или у Србији код полициске власти, која врши дужност судије за неспорна дела у колико је у питању потврда исправа.

(3) Што се тиче Војводине, ту налазимо у мотивима комисије:

„Али за Војводину ипак треба ублажити престрогу формалност да се за пуномоћије ради меничних обвеза међу брачним друговима и заручницима тражи нотарска исправа.“ — То је и учињено §-ом 110. Ту се више не тражи нотарска исправа.

(4) Где остају и даље у важности прописи и обичаји Трговачког Права о прокури.

(5) Потврдити у тексту овере.

(6) Због ових специјалних одредаба о пуномоћју због издавања меница, треба извести да се у пуномоћју мора изречно навести овлашћење за издавање менице. — Види § 614 Срп. Грађ. Зак.

§ 99.

Потпис слепих лица на меници само онда вреди, кад је оверен од суда или јавног бележника на начин како је у § 98. прописано. (1) (2)

(1) Видети § 98 и његове примедбе.

(2) У случају да остане потпис слепог лица без вредности јер није оверен од суда или од јавног бележника, онда се има сматрати да је то случај из §-а 8 ст. I, по коме „ко се на меници потпише као заступник друга, а није био на то овлашћен” (јер није ни могао бити по овом (99) §-у „лично је на њој менично обвезан”.

§ 100.

Ако меница доспева на законски празник, (1) тада се исплата њена може захтевати тек првог следећег радног дана. Тако исто и сва друга чињења, која се тичу менице, нарочито подношење ради акцептирања и протест, могу се предузети само радног дана. (2)

Кад које од тих чињења треба извршити у одређеном року, чији је последњи дан законски празник, тада се тај рок продужава до првог радног дана, који долази одмах по протеку рока. Празнични дани у току рока (3) убрајају се при израчунавању рока.

(1) Који су то законски празници у смислу овог закона, прописаће, — сходно §-у 105 — једном уредбом Министар Правде.

(2) То је у осталом већ преписано у §§-има 37 ст. I и 43 ст. II.

(3) Т. ј. сви сем последњег дана за протек рока.

§ 101.

Ни у законске ни у рокове одређене у меници не убраја се дан од кога они полазе. (1)

Никакви дани почека, ни законски ни судски нису допуштени. (2)

(1) Већ теку од сутра дан, без обзира да ли је то празник. Видети ст. II §-а 100.

(2) Никакви дани протекла који би били дати једном меничном обвезнику, али објективни дани почетка (н. пр. општи мараториум) законом се могу увести са два разлога: 1^о јер се ранији закон може мењати доцнијим; и 2^о јер се предвиђа могућност утицаја рата и т. д. на рад судова — § 81.

§ 102.

Подношење менице ради акцептирања или ради исплате и сва друга чињења, која се по овоме закону имају предузимати ради вршења или одржавања меничних права, морају се предузети у пословно време (1) и у пословном локалу, а ако се овај не може пронаћи, онда у стану. (2) Ако се из менице не види да тражено лице има пословни локал, треба лице тражити у стану. (3)

У случају § 26. став 2. извршиће се подношење на исплату у локалу или код лица које је трасат означео. (4)

Сва та чињења могу се на другом месту (на пример на берзи) и у друго а не у пословно време учинити по пристанку дотичног лица. (5)

(1) Пословно време одређује се по месним приликама. Несумњиво је да је пословно време оно кад државна надлештва имају своје уобичајено канцелариско време (н. пр. од 8—12 и од 15 до 18 часова), затим оно кад је отворен трасативим дужников пословни локал, најзад оно време у које су отворене радње дужникове бранше по наредби месне власти, издатој саобразно Уредби о отварању и затварању радњи.

(2) Али опет у пословно време.

(3) Али то не спречава имаоца да се обрати на дужников пословни локал и да скрене пажњу протесном чиновнику да дужник има пословни локал, ако му је то познато и то без обзира на околност да се то не види из склопа меничне исправе.

(4) Али опет сходно §-у 102 ст. I.

(5) Тај пристанак може бити и генерални н. пр. за берзианце ако је у статуту берзе означено да ће чланови берзе бити обвезни примати протесте и друге менично-правне дилigentне послове на берзи.

ДРУГИ ДЕО

Сопствена меница.

§ 103.

Сопствена меница садржи: (1)

- 1.) означање да је меница, написано у самом слогу исправе и на језику, на коме је она састављена; (2)
- 2.) безусловно обећање да ће одређена свота новаца бити плаћена; (3)
- 3.) означање доспелости; (4)
- 4.) место где треба платити; (5)
- 5.) име онога коме или по чијој наредби треба платити (ремитент); (6)
- 6.) означање дана и месеца где је сопствена меница издата; (7)
- 7.) потпис оног који меницу издаје (издавалац). (8)

(1) Ово су елементи који чине једну исправу сопственом меницом. То су они исти као у §-у 1 за вучену меницу, сем означања трасата, који је овде непотребан. Зато овај § не предвиђа само облик сопствене менице већ и њену садржину, само ако су ових седам састојака битни, ипак има три од њих, који се у извесном случају не морају изречно навести (и ако су битни), јер се подразумевају по осталим означањима у меничном писмену. То су:

а — из тачке 3 = означање доспелости. Сопствена меница, у којој није означена доспелост, сматра се платива по виђењу. Тако је прописато у §-у 104 ст. II. — Ближа објашњења о овоме у §-у 1 у примедби 1^о (тачка а) и 5^о.

б — из т. 34. = место плаћања. По ст. III §-а 104 претпоставља се да је оно у месту издања. Ближе видети у §-у 1 у примедби 1^о (тачка б) и 6^о.

в — из т. 5 = место издања. По ст. IV §-а 104 оно претпоставља се да је меница издата у месту које стоји означено на меници поред имена издавачевог. Ближе видети у §-у 1 у примедби 1^о (тачка в) и тачка б) и в).

Ради краткоће упућивања у следећим примедбама: „Видети § 1—2^о” значи „Видети § 1 примедбу 2^о”.

- (2) Видети § 1 — 2^о.
- (3) Видети § 1 — 3^о.
- (4) Видети § 1 — 5^о, § 2 — 4^о, § 103 — 1^оа, § 104 ст. II.
- (5) Видети § 1 — 6^о, § 2 — 5^о, § 103 — 1^об, § 104 ст. III.
- (6) Видети § 1 — 9^о и 10^о.
- (7) Видети § 1 — 7^о, § 2 — 6^о, § 103 — 1^ов, § 104 ст. IV.
- (8) Видети § 1 — 8^о.

§ 104.

Исправа, у којој не би било ма којег од састојака побројаних у предњем параграфу, (1) неће се сматрати као сопствена меница. (2) Од тога се изузимају случаји који су одређени у ставовима што долазе.

Сопствена меница, у којој није означена доспелост, сматра се као платива по виђењу. (3)

Ако нема нарочитог означања, место издања исправе сматра се као место плаћања, а уједно и као место пребивања издаваоца. (4)

Сопствена меница, у којој није назначено место издања, сматра се да је издата у месту, које је означено поред имена издавачевог. (5)

- (1) Т. ј. у §-у 103.
- (2) Али она може остати у снази као исправа по Грађанско Судском Поступку. — Видети ближе § 2 — 2^о.
- (3) Видети § 2 — 4^о.
- (4) Видети § 2 — 5^о.
- (5) Видети § 2 — 6^о.

§ 105.

За сопствену меницу, у колико се не противе природи њеној, вреде ови прописи о трасираној меници:

- о индосаменту (§§ 10—19.);
- о авалу (§§ 29—31.);
- о доспелости (§§ 32—36.);
- о плаћању (§§ 37—41.);
- о регресу због неисплате (§§ 42—49., 51—53.);
- о исплати за част (§§ 54, 58—62.);
- о преписима (§§ 66. и 67.);
- о лажним и преиначеним меницама (§§ 68. и 69.);
- о протесту (§§ 70—77.);
- о застарелости (§§ 78—84.);
- о неоправданом обогаћењу, о праву залога и придржаја (§§ 85—89.);
- о амортизацији (§§ 90—93.);
- о сукобу закона (§§ 94—96.);
- општа наређења (§§ 97—102.).

Даље вреде и за сопствену меницу прописи о домицирању (§§ 4. и 26.), о одређивању камате (§ 5.), о разликама у назначењима своте, која се има платити (§ 6.), о последицама потписа неспособног лица (§ 7.) или лица које ради без овлашћења (§ 8.); о накнадном испуњавању (§ 16. други став).

§ 106.

Издавалац сопствене менице дужан је на исти начин као и акцептант трасиране менице. (1)

Сопствене менице плативе на одређено време по виђењу треба да се поднесу на виђење издаваоцу у роковима прописаним у § 22. Рок „по виђењу” тече од датума виђења, потписаног од издаваоца на самој меници. Ако издавалац одбија да на меници стави своје датирано виђење, то треба утврдити протестом (§ 24.) од чијега датума тече рок „по виђењу”.

(1) Издавалац сопствене менице обвезан је као трасат вучене менице који је меницу акцептирао а не као издавалац сопствене менице. Дакле он је главни дужник, а не онај против кога важе одредбе о регресу. Зато за њега важе све одредбе које нормирају обвезу акцептанта.

ТРЕЋИ ДЕО

ПРЕЛАЗНА И ЗАВРШНА НАРЕЂЕЊА

§ 107. (4)

За менице издате пре ступања на снагу овог закона вреде прописи досадашњих закона. (1)

Такође се по досадашњим законима има просуђивати облик и дејство меничних изјава које су, после ступања на снагу овога закона, дате на оваквим (2) меницама, а тако исто и чињења потребна за одржање и остваривање меничних права. (3)

(1) Проста примена правила о неповратности закона.

(2) То јест на менице издатим пре ступања на снагу овога Закона.

(3) Јер законодавац је схватио да ова чињења не представљају процесне радње за које се обично уводе нови закони, него да су то уговорне одредбе, гаранције дужника да ће бити опоменут и т. д. те их зато оставља под владом старог закона, који се сматра као закон уговора.

(4) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона:

Најједноставније начело за прелаз из садашњих Меничних Закона на нови Закон јесте, да се менице, издате пре ступања на снагу новог Закона вреде досадашњи прописи. Али тиме не би било решено питање, који прописи важе за такве меничне изјаве које би се на старе менице ставиле после ступања на снагу новог Закона. За ово могло би се рећи, да вреди нови Закон. Но како се прописи новог Закона у много чему разликују од старих прописа, особито у погледу протеста, регреса и застарелости, могле

би настати неприлике, ако би се на разне обавезе из исте менице примењивали*разни Закони. И судоби би се могли забунити ако би били принуђени да нови Закон отпочну примењивати на меницама, издатим по старом Закону. Да би се спречиле све потешкоће ове врсте, унет је став 2 §-а 107.

Разуме се, да све то вреди и за сваки судски поступак; издаваће се дакле по старим меницама и даље судски налози о обезбеђењу због неакцептирања и због несигурности главног меничног обвезника.

§ 108.

У случајевима сукоба прописа Грађанских или Трговачких Законика појединих правних подручја Краљевине, у погледу правне способности за менично обавезивање, вреде ова наређења:

1. правна способност за обавезивање цени се по месту пребивања (1) дотичног обвезника у тренутку кад је ступио у меничну обавезу. Као место пребивања сматра се оно место, у коме се менични обавезник настаном у намери (2) да ту стално пребива. За место пребивања жене и малолетне деце вреде прописи судских поступака у грађанским парницама; (3)

2., ако менични обавезник стално борави ван земље, његова менична способност цени се по месту његовог последњег (4) места пребивања у земљи. Ако таквога места није имао, онда се његова способност цени по закону који важи у престоници Краљевине; (5)

3., пропис става 2. § 94. (6) примењиваће се и за различита правна подручја наше државе.

(1) То значи сталног становања — домицила. Али с обзиром на т. 3 овог §-а, треба рећи: цени се по месту пребивања и месту делања обвезника, тако ако по закону једног од ова два места он има пословно-правну способност за менична обавезивања, он ће бити менично обавезан.

(2) У намери (н. пр. отворио радњу, трајно се запослио, увео у бирачки списак и т. д.) или по службеном положају.

(3) За Србију видети § 31. Срп. Грађ. Суд. Пост. који предвиђа домицил мужа, односно стараоца као домицил жене, деце односно пупила.

(4) Последњег познатог. Заинтересовани има права то обарати.

(5) Дакле по србијанском законодавству.

(6) Т. ј. теорија највеће вредности обвеза. Видети примедбу 3^о уз § 94.

(7) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона :

За међупокрајински саобраћај у нашој држави даје норма §-а 108. у том правцу, да се менична способност нашега држављанина цени по Грађанском односно Трговачком Закону, који вреди у његовом домицилу (у нашој држави), у час ступања у меничну обавезу. Домицил, место пребивања фактично је стање, које се за свако доба може установити по објективним законима. Појам домицила узет је из предлога заједничког Закона о судском поступку у грађанским парницама, а могло се тако узети, јер се у ствари не разликује од појма домицила по садашњим законима о грађанском поступку. Разуме се, да ће за женска лица и малолетну децу, у колико имају меничну способност, у питању домицила важити прописи дотичних Закона о грађанском поступку, а комисија не сматра потребним, да у том правцу и Менични Закон даје прописе, јер се садашњи закони о грађанском поступку у том погледу готово не разликују.

§ 109.

До установљења среских судова и јавних бележника у оним правним подручјима, у којима сад не постоје, протести ће се подизати код власти, које су их до сада подизале. (1)

(1) О томе за Србију видети § 149 Срп. Трг. Зак.

§ 110.

Ставља се ван снаге пропис § 23. под б. законског чланка VII, од 1886. год. важећег за Војводину, којим се за посебна пуномоћија између брачних другова и за-

ручника одређује јавнобележничка исправа за ступање у меничну обавезу.

Видети примедбу 3^о уз § 98.

§ 111.

Малолетна женска деца не добијају способност за менично обавезивање тиме што према § 2. законског чланка XXIII од 1874. год. важећег за Војводину ступањем у брак стичу пунолетство. (1) (2)

(1) Овај § има само посредне везе за Меничним Правом. Њему овде није место. Он се тиче грађанског стања у опште, и као такав, по §-у 97, и менично-правне пословне способности.

(2) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона :

Овај параграф изједначаје подручје Угарскога Права са осталим правним подручјима.

§ 112.

Министар Правде прописује уредбом који ће се дати у смислу овог закона сматрати празницима. (1) (2) (3)

(1) Несумњиво је да док Министар Правде не пропише ову Уредбу вреде на појединим правним подручја прописима Грађанског Поступка.

(2) Мотиви комисије за предлог Меничног Закона :

Празнични дани не могу се побројати у самом закону јер се могу променити и црквеним прописима, па је због тога овлашћен Министар Правде, да пропише уредбом, који су дани празнични.

(3) Независно од ове Уредбе као празници имају се сматрати државни празници одређени законом: Краљев и Престолонаследников Рођен Дан, Дан Уједињења и Видов-Дан.

§ 113.

Кад овај закон ступи на снагу, престају важити побројани закони и законски прописи о меницама: (1)

1. Дворски декрет од 13. јула 1789. године (Збирка правосудних закона бр. 1033), о заложеним меницама;

2. Општи менични ред са уводним законом од 25. јануара 1850. године (Л. Д. 3. бр. 51) и Министарска уредба од 2. новембра 1858. год. (Л. Д. 3. бр. 197), којим је допуњен општи менични ред;

3. Царска уредба од 3. јула 1852. год. (Л. Д. 3. бр. 138), о меничној неспособности војничких лица;

4. Уредба Министарства Правде од 29. октобра 1852. год. (Л. Д. 3. бр. 218), о оброчној меници;

5. Уредба Министарства Правде од 6. октобра 1853. год. (Л. Д. 3. бр. 200), о бланко меници;

6. Уредба Министарства Правде од 2. новембра 1858. год. (Л. Д. 3. бр. 198), о праву тражити од акцептанта обезбеђење;

7. §§ 76—170 Законика Трговачког за Књажевство Србију од 26. јануара 1860. године;

8. Закон од 19. јуна 1872. год. (Л. Д. 3. бр. 88), о потписима на меници који нису дати властитом руком;

9. Законски чланак XXVII заједничког хрватско-угарског сабора од год. 1876. о мјенбеном закону;

10. Менични закон од 12. априла 1883. год. и уводна наредба од 24. јуна 1883. (Зборник закона и наредаба бр. 120 и 121 за Босну и Херцеговину);

11. Закон од 9. марта 1903. год., (Л. Д. 3. бр. 60), о одређивању времена за подизање протеста;

12. §§ 68—162. Трговинског Закона за Краљевину Црну Гору од 22. јануара 1910. год.;

13. Закон од 5. децембра 1911. год., којим се преиначује § 1. меничног закона за Босну и Херцеговину (Гласник Закона и наредаба бр. 146);

14. Закон од 30. новембра 1912. год., (Л. Д. 3. бр. 215), о утјецају више силе на предузимање менично правних чињења;

15. §§ 1. и 3. зак. чланка LXIV од год. 1912. заједничкога угарско-хрватскога државнога сабора о утјецају више силе на права која се темеље на меници.

Прописи других закона, уредаба и наредаба престају важити у колико су противни прописима овога закона. (2)

(1) Првим ставом дерогирани су изречно и савсим законски прописи који се нарочито односе на менице.

(2) Другим ставом дерогирани су прописи других закона, уредаба и наредаба, али, природно, само у толико у колико се косе са прописима новог Меничног Закона. Тиме су, а ово треба нарочито нагласити, дерогирани и они прописи закона, уредаба и наредаба о судском поступку, који се не подударају са новим Меничним Законом. Затим специјални закони о сељачким меницама и т. д.

§ 114.

У колико се који закон, уредба или наредба позива на прописе меничних закона, имају се подразумевати прописи овога закона.

Ово нарочито (1) вреди за:

I) 1. члан 182. став 5. и чл. 305. Општег Трговинског Законика од 17. децембра 1862. год., (Л. Д. З. бр. 1. из 1863. год.), а § 5. став 2. уводнога закона к томе закону укида се;

2. § 26. став 1; § 31. став 2; § 39. став 1. Закона од 28. априла 1889. год., (Л. Д. З. бр. 64), о подизању и обртовању јавних складишта те о складишницама, које су она издала;

3. § 115. став 2. Правилника судске власти (закон од 1. августа 1895. год., Л. Д. З. бр. 111.);

4. § 17. Царске уредбе од 31 августа 1915. год., (Л. Д. З. бр. 275), о амортизацији исправа.

II) §§ 298, 357, други став, 446. други став, 448. први став и 452. зак. чланка XXXVII Заједничког хрватско-угарског сабора од 1876. год., о трговачком закону;

III) §§ 316. и 375. Трговачкога Закона за Босну и Херцеговину од 7. јуна 1883. год., (Зборник закона и уредаба бр. 118).

(1) Ово су набрајања примера ради, и зато се пропис §-а 114 односи и на друге законске прописе који се позивају на менично-правне прописе.

§ 115.

Закон овај ступа у живот од дана кад га Краљ потпише, (1) а обавезну снагу добија по протеку године дана од дана обнародовања у „Службеним Новинама”. (2)

Препоручујемо нашем Министру Правде, да овај Закон обнародује, свима нашим Министрима, да се о извршењу његовом старају, властима заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

(1) Овај је Закон добио Краљеву санкцију 29. новембра 1928. г.

(2) Обнародован у Бр. 295 — XCIV Службених Новина од 19. децембра 1928. год. добија своју обавезну силу 19. децембра 1929. год.

ЧЕКОВНИ ЗАКОН

Од 29. новембра 1928. године,
обнародован у броју 295—XCIV „Службених Новина“
од 19. децембра 1928. године.

ЧЕКОВНИ ЗАКОН

Издање и облик чека.

§ 1.

Чек садржи: (1), (2)

1. означање да је чек, написано у самом слогу исправе, или ако је ова издана на страноме језику, израз који на томе језику одговара појму чека; (3)

2. безусловни упут (4) да се плати одређена свота новаца (5), (5а) из трасантовог покрића; (6)

3. име онога који треба да плати (трасат); (7)

4. место где треба платити; (8)

5. означање места где је чек издан (9) и дан, месец и година кад је издан; (10)

6. потпис онога који је чек издао (трасант). (11), (12) и (13)

(1) — Овај § побраја састојке (елементе), који чине једну писмену исправу чеком. Како је чек у исто време и исправа и форма за закључење једног правног посла, то се има узети да је за закључење уговора о чеку потребно издати једну писмену исправу која има састојке побројане у овоме §-у. С обзиром на текст §-а 3. овог Закона одсуство ма и једног од ових састојака на једној исправи одузима јој карактер чека. Из тога се намеће закључак да су сви ови елементи битни састојци за постојање чека. Само и ако су сви овде побројани састојци битни, ипак има — као и код менице (Видети §§-е 1 и 2 Мен. Зак. и примедбу 1^о уз § 1) — извесних елемената, који се у датим случајевима не морају изречно навести, јер се по-

дразумевају по осталим означењима у исправи о чеку. Такви су састојци:

а) — из т. 4 = место плаћања. Ако се на исправи о чеку нарочито не назначи место плаћања, онда ће се, по законској претпоставци постављеној у ст. II §-а 3, сматрати за место плаћања оно место које је означено поред имена трасата. Дакле овде се један битни елемент чека претпоставља да је написан на исти начин, као што је то и у Меничном Закону (ст. III §-а 2). Отуда овде треба применити иста правна правила која се имају применити на случај недостатка овог истог елемента у вученој меници. Обично ће увек на чеку бити означено какво место поред имена трасата, јер чековни примерци редовно и потичу од трасата, који их сам даје својим кореспондентима. Зато ће свакако бити врло редак случај да недостатак означења места плаћања на чеку произведе какве било тешкоће. Ипак за случај, ако би имали једну исправу о чеку без означења и места плаћања и ма каквог места поред имена трасата, онда ће овде случај бити тежи и интересантнији него код менице. Ако тих означења нема, онда сви састојци који чине услов за постојање менице не постоје, а кад та менична исправа нема ни те састојке, онда она нема све строгиости форме, те према томе — строго теориски узевши — нема ни формалног правног посла (уговора о меници). Али у Меничном Праву у том случају ималац менице може то место слободно допунити и тиме дати меници у питању пуноважни облик и садржину, јер је на то изречно овлашћен по ст. II §-а 16 Мен. Зак. Зато се то питање у Меничном Праву практично и не поставља. Међутим код чека ствар стоји сасвим другачије. Код чека је изречно у т. 4 §-а 23 Чеков. Закона наређено да пропис из ст. II §-а 16 Менич. Закона не вреди за чек. Отуда се овде добија једно сасвим друго решење. Овде у томе случају нема једног битног састојка, без њега нема ни исправе о чеку, па према томе ни формалног правног посла, уговора о чеку, који се њиме за-

снима. Зато треба овде бити обазривији при испуњењу чека, него код менице. Ипак ималац овакве крње исправе може на основу ње, као почетна писменог доказа, повести по Грађ. Суд. Поступку парницу за обешћење, засновану на материалним правним прописима из Општег Грађанског Права.

б) из т. 5 = означење места где је чек издан (али не и датума, који мора увек бити назначен на чековној исправи). Ако место издавања није назначено на исправи о чеку, онда се — по законској претпоставци из ст. III §-а 3 Чек. Зак. сматра да је она издата у месту које је означено покрај имена трасантовог, дакле као и у Меничном Праву.

У случају ако се ни на основу ове законске претпоставке не би могло извести где је чек означен онда ће се овде због недостатка једног битног елемента за постојање формалне исправе о чеку просто применити решење дато у предходном одељку (а) ове примедбе, где је — с обзиром да у нашем Чековном Праву по изречној вољи законодавца не важи пропис из ст. II §-а 16 (Видети т. 4 §-а 23 Чек. Зак.) — дат закључак да су у овим случајевима и исправа о чеку и формални правни посао (уговор о чеку) ништавни. Видети то излагање.

а) и б) — Поставља се једно друго интересно питање. Ако се недостатак битних састојка из т. 4 и 5 овог §-а отклони путем законских претпоставки из ст. II и III §-а 3 Чек. Зак., онда се поставља питање колика је правна снага ових претпоставки.

Ни из самог законског текста, ни из мотива комисије за израду пројекта овога Закона не може се са сигурношћу извести никакво правило о томе.

Ипак, по овом питању мишљења смо да се не могу обарати ове претпоставке, јер би њихово обарање значило обарање једног од битних елемената исправе, путем које се једино може закључити формални правни посао — уговор о чеку. Тиме,

губљењем једног од битних елемената исправа би, а самим тим и уговор, постали ништавни, а то је противно начелима Чековног Права, које по своме основном циљу мора да допринесе сигурности правног саобраћаја и зато не сме помагати ни једну могућност обарања оних исправа, чију ефикасност штити путем својих строгих одредаба о формалном праву, јер се чек — као свако оруђе трговачког кредита — заснива на начелу јавности састојака. Отуда се истицање скривених састојака мора одбацити а priori.

(2) Чек за разлику од вучене менице (§ 1 Мен. Зак.) не садржи ове битне елементе: означење доспелости (чек се плаћа по виђењу — § 11 Чек. Зак.); и означење ремитента (које се на чеку не мора ставити — ст. III §-а 5 Чек. Зак.). — Осим тога појмљиво је да се у исправи о чеку менична клаузула замењује клаузулом означења да је то чек.

(3) Клаузула која означава да је једна исправа чек, то је један битни састојак за чек чији се недостатак ничим не може валидирати. Без те ознаке исправа може представљати основ за исплату или дуг у смислу Грађанског Права и Грађ. Суд. Поступка, али нипошто чек. — Овде се још јасно види да се чек може издати на свакоме језику (јасније него за меницу у т. 1. §-а 1. Мен. Зак.).

(4) Обвеза из уговора о чеку не може бити ни условна ни уговорена уз интерес. О забрани уговарања интереса видети ст. IV §-а 3 Чек. Зак. — Чек може представљати само чисту обвезу и зато се трасант чека не може никаквом одредбом ослободити одговорности за исплату чека. То је прописано у §-у 6 Чек. Зак.

(5) Предмет чековне обвезе може бити само одређена свога новаца т. ј. одређена количина јединица домаће или стране валуте. Ипак чек не мора гласити на исплату готовог новца, већ може гласити и на преношење извесне своте са једног на други текући рачун. То су т. з. чекови за обра-

чун (или **црвени** чекови. — О томе видети § 18 овог Зак.).

(5а) За случај различних ознака своте на чеку, важи по т. 1 §-а 23. овог Зак. — пропис §-а 6. Мен. Зак.

(6) Чек се сме издавати само ако и у колико трасант има покрића код трасата, којим може по — изречном или прећутном — споразуму располагати путем чека (§4). Има ли неко покриће, то је фактичко питање. Издавање чекова без покрића повлачи казнену санкцију. — Видети § 25 и § 26 последњи став.

(7) Закон тражи означење само фирме трасата чека. У пракси обично трасат сам издаје примерке чекова које он плаћа и на њима стоји поред имена и његова ближа адреса, нарочито место требивања, што је од врло великог значаја с обзиром на ст. II §-а 3 и оно речено у примедби 1^о под а) б). и под а) и б) уз овај §.

Трасат у нашој земљи могу бити само протоколисане фирме, које се баве банкарским пословима и новчани заводи; о томе видети § 2. — За стране земље важи тамошње териториално право.

Трасат може бити и сам трасант, само у томе случају такав чек не може гласити на доносиоца — § 5.

(8) Ако место где чек треба платити није означено онда се претпоставља да је то у месту означеном на чеку поред имена трасатовог. О томе ближе видети ст. II §-а 3. Чек. Зак. и примедбу 1^о уз овај §. — Овде не важи (т. 4 §-а 23 Чек. Зак.) овлашћење за имаоца чека да ово место може означити по својој вољи, као што је то у Меничном Праву (§ 16 ст. II Мен. Зак.).

(9) Ако место издања чека није означено онда постоји законска претпоставка, да је чек издат у месту назначеном на меници поред имена трасатовог. О томе видети ст. III §-а 3 Чек. Зак. и примедбу 1^о уз овај §. — И овде, према пропису т. 4. §-а 23 Чек. Зак., не важи ст. II §-а 16. Мен. Зак.

(10) Означење датума издања чека мора се ставити, без икаквог изузетка, иначе нема свих битних састојака за постајање исправе о чеку, па ни чека као правног посла. — Видети ст. I §-а 3 Чек. Зак. Осим тога чек без датума повлачи и новчану казну — § 24 т. 1.

О томе како се пише датум издавања чека видети у примедби 13^о уз овај §.

(11) И ако Закон тражи само потпис трасанта, ипак је код чека, због сигурности кредитног саобраћаја, од необичне важности за осигурање означења места издања ставити ближу адресу трасанта (нарочито место његовог пребивања. — ст. III §-а 3 Чек. Зак.).

(12) Што се тиче таксе као састојка чека, о томе видети у додатку уз одредбе Закона о Таксама.

(13) Из мотива комисије за предлог Чековног Закона:

По Француском Закону о Чеку и по Обичајном Праву Србије, датум издања мора се написати словима. То се овим начртом не тражи, као што се то не тражи ни Законом о Чеку који важе у Хрватској, Војводини, Далмацији и Словенији па ни у узансима Београдске Берзе. Но комисија је истинитост датума обезбедила строгим казним прописима.

§ 2.

Чек који је платив у земљи, (1) може се трасирати само: (2)

1. на фирме регистране (протоколисане) (3) код суда, које се у виду обрта баве банкарским пословима;
2. на Поштанску Штедионицу Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, (4) банке јавноправних тела (5) и друге заводе, који су по својим статутима овлашћени за преузимање туђег новца. (6)

Чек који је платив ван земље, може бити трасиран и на друга лица, према закону места плаћања. (7)

- (1) За иностранство видети прописе ст. II овог §-а.

Али под изразом „чек који је платив у земљи“ треба разумети како чек који је издат у земљи, тако и чек који би био издат у иностранству с тим да се плаћа у нашој земљи.

Хашки Реглмент схватио је питање о томе на кога се може вући чек, као једно питање које задире у јавни поредак оне земље где се чек има плаћати, и зато је то — по теорији *ordre public international* (о међународном јавном поретку) оставио територијалним законима да реше.

(2) Ово је одредба која се тиче јавног поредка. Ту се — § 13. Срп. Грађ. Зак. — ништа не може мењати путем уговора између појединаца. — Повреда овог прописа повлачи новчану казну. — Видети § 24 т. 3 овога Закона.

„Чек“ издат на лице које по овом пропису није овлашћено да буде трасант нема чековног дејства. То је наређено у §-у 3 ст. I. Такав би „чек“ био ништаван. Ипак он може остати као основ за тужбу по Грађанском Праву.

(3) За Србију протоколисане. (§ 5 Срп. Трг. Зак.). Из текста могло би се закључити да то могу бити све протоколисане фирме „које се у виду обрта баве банкарским послом“, па ма у самој протоколацији то и не било означено, већ оне *via facti* врше те послове и ако су протоколисане као радње друге бранше.

На против, ми смо мишљења да се то односи само на фирме, које су протоколисане као банкарске радње (видети § 5 Срп. Трг. Зак., Т. Бр. 153 тачка а и Т. Бр. 154 тачка а Закона о Таксама, као и чл. 133. и 134. Таксног и Пристојбеног Правилника). — Видети и примедбу 8^о.

(4) Или на њене филиале.

(5) Н. пр. Државна Хипотекарна Банка, банке и штедионице самоуправних тела.

(6) Дакле и ти други заводи, који су приватне установе, су — у ствари — банкарске радње. Али овде закон циља на друштва која имају статуте, подразумевајући — и ако то изрично не каже — под именом статута правила која одобрава или

прима к знању надлежна надзорна државна власт, као што је то са акционарским друштвима. — Овакво мишљење не дели комисија за израду пројекта овог Закона. — Видети примедбу 8^о

Овде се морају подразумевати и задруге, које по својим правилима могу предузимање улоге туђег новца, дакле депозитни банкарски посао, и ако им то није главни ни једини посао који обављају.

(7) Објашњење овог става налази се у примедби 1^о уз овај §.

(8) Мотиви комисије за предлог Чековног Закона:

Комисија је одлучила да у нашој земљи не треба дати способност да свако лице може бити чековним трасатом, него да, бар за сада, треба задржати систем који већ важи у нашим Чековним Закономима, а у пракси и у оним областима наше земље, које немају Чековних Закона. Тај се систем састоји у томе да се чекови могу трасирати само на кредитне заводе, банке и банкаре. Треба некако централизовати саобраћај са чековима било ради умањења плаћања у готовом новцу, било ради онемогућавања лажних чекова. Тако је у Пољском Закону и у Италианском нацрту.

К броју 1. става првог, треба напоменути, да се појам банкарских послова одређује према схватању привредних кругова, а приметити је да се и Трговински Законници овим појмом служе, али га не дефинишу. У пракси биће трасати готово саме банке.

Речи „у виду обрта“ значи да може бити трасат само онај који се бави банкарским пословима ради сталне добити.

Заводи који могу бити трасати, ма да нису трговци, побројани су у броју 2. Мислило се на разне државне банке, као Државна Хипотекарна Банка, Банка за пољопривредне кредите и т. д. занатлиске, хипотекарне банке и особито штедионице, ма да не би биле трговци (на пр. у Словенији). Види се, дакле, да је круг трасата по тач. 1. и 2. доста широк.

§ 3.

Исправа, у којој не би било ма којег од састојака побројаних у параграфу првом или која не одговара параграфу другом, не вреди као чек; (1) од тога се изумимају случајеви који су одређени у ставовима што долазе.

Ако се место плаћања нарочито не означи, сматраће се као такво оно место које је означено поред имена трасатовог. (2)

Чек, у коме није назначено место где је издан, сматра се да није издан у месту које је означено покрај имена трасантовог. (3)

Одређивања камате у чеку сматра се као да није написано. (4) (5)

(1) Овде код једног формалног правног посла недостаје у томе случају неки од битних елемената форме. Зато без њих и нема правног посла.

Ово је пропис из кога се може слободно извести да су сви елементи побројани у §-у 1 овог Закона, битни елементи за постојање чека. То се ни у колико не мења ни резервама наведеним ниже, јер чековна исправа без њих не може постојати, већ се они — под одређеним деловима — у њеним случајевима сматрају да су написани на основу других индикација.

(2) О значењу одредбе овога става видети објашњења дата у примедби 1^о (нарочито под а и под а и б) уз § 1 и 5^о уз овај §.

(3) Видети објашњења у примедби 1^о (нарочито под б и под а и б) уз § 1 и 5^о уз овај §.

(4) Ово је одредба јавног поредка чија је санкција ништавност клаузуле уписане противно овој забрани. У чеку се не сме уговорати камата и ако је то исправа по виђењу (§ 11), а у Меничном Праву се код меница по виђењу (§ 5 Мен. Зак.) сме уговорати камата.

Ипак чек где би била уписана камата не би тиме изгубио своју чековно - правну пуноважност. Она би потпуно остала. Једино би се та клаузула сматрала за ништавну и ненаписану.

(5) Мотиви комисије за предлог овога Закона:

Место плаћања одређује се по овим начелима: 1^о ако је нарочито означено у чеку; 2^о ако то није сматра се место назначено поред трасатовог имена као место плаћања. — Ако није назначено место издања њега одређује оно место које је означено покрај трасантовог имена.

§ 4.

Чек се сме трасирати само на оно лице (§ 2) (1) код кога трасант има покрића, којим може располагати путем чека према изречном или пређутном споразуму са истим лицем. (2)

Трасант, који изда непокривен чек, (3) дужан је у сваком случају дати имаоцу потпуно задовољење. (4), (5)

(1) Само на лице које испуњава личне објективне услове одређене у §-у 2. (За нашу државу: банкарску радњу или завод који је овлашћен да врши депозитни банкарски посао).

(2) Има ли ко где покриће, то је једно чисто фактичко питање које суд има да цени с обзиром на све околности и трговачке обичаје. У чему се мора садржати покриће, то је такође фактичко питање. Ипак ваља подвући да се покриће не мора састојати у готовом новцу. Ипак се мора састојати у праву располагања одређене своте новаца (а не и чега другог), чији се износ увек може утврдити (н. пр. помоћу курсне вредности депонованих берзанских хартија и т. д. — Видети и примедбу 4 уз овај §).

(3) Независно од новчане казне прописане против онога који изда чек без довољно покрића у §-у 25 овог Закона.

(4) То потпуно задовољење садржи се у исплати чековне своте и трошкова, јер по §-у 23 т. 7. овог Закона, код чека регресна свота своди се на оно што је означено у §-у 47 ст. 1. и 3. Менич. Зак.

Ова одговорност лежи на трасанту. Чак и за случај ако би он у чековној исправи навео да не одговара за покриће чека, јер је такав навод ништаван и недозвољен по §-у 6.

(5) Из мотива комисије за израду предлога овога Закона:

По овом параграфу чек се може трасирати само на лице које има покриће на расположењу трасантовом. Не треба да се покриће састоји баш у готовини, може бити и тражбина из текућег рачуна, из посебног кредита за хонорирање чекова и т. д. Али свакако треба да има покрића већ у време издања чека (в. § 25.). — Опасно би било да се изближе определи појам покрића, јер би то могло доћи у сукоб са потребама практичнога живота. Исто тако комисија се није одлучила да ремитенту даде непосредно право на покриће против трасата, пошто би се тиме могли, нарочито у стечају, изиграти остали веровници. — У другом ставу изриче се за непокривен чек начело апсолутне одговорности, т. ј. трасант одговара за потпуно задовољење у сваком случају, т. ј. било да има или нема његове кривње.

§ 5.

Чек се може издати на име, (1) (2) (3) (3а) по наредби (4) или на доносиоца. (5)

Чек који је издан на име са означањем „или доносиоцу“ или другим изразом који то исто значи, сматра се да се има платити доносиоцу. (6)

Чек без означања коме га треба платити, има се платити доносиоцу. (7)

Трасант може издати чек на своје име или по својој наредби.

Не вреди чек на доносиоца у коме је трасант уједно трасат. (8), (9), (10)

(1) То су чекови које ваља платити само лицу на чије име гласи. Али и такав се чек може путем индосамента преносити на друге (§ 7. ст. I) и тада се може платити и другој особи, лицу на које је пренет.

(2) Ваља разликовати између чека на име (види горњу примедбу) који није у ствари строго личног карактера и чека „на име и не по наредби“, који се не може преносити путем индосамента. Само овај други (и ако се и он може преносити путем грађанско-правне цесије) има један чисто лични карактер.

(3) Чек на име може бити са алтернативном ознаком „или доносиоцу“. У томе случају ознака имена ренитента губи сваку важност. Сматра се као прост чек на доносиоца. — Видети овај § ст. II

(3а) Чек на име може бити и на име самог трасанта (§ 5 ст. 4).

(4) Чек по наредби може се преносити индосаментом (§ 7). Он може бити и по наредби самог трасанта (§ 5 ст. IV). — Из текста §-а 5 излазило би да се не може издати чек „по наредби X. У или на доносиоца“ јер се таква могућност нигде не помиње. Ми мислимо на против да такав чек може постојати и да ће се — аналогно пропису који говори о чеку на име или доносиоца „(§ 5 ст. II)“ — сматрати као прост чек на доносиоца (примедбе 3^о и 6^о уз овај §).

(5) Чек на доносиоца не може се преносити индосаментом (§ 7). Код чека на доносиоца трасант не може бити уједно и трасат (§ 5 ст. V).

(6) Такав чек „на име или на доносиоца“ има сва дејства као и прост чек на доносиоца. Он се не може индосирати. Ту важи све оно речено за чек на доносиоца у примедби 5^о уз овај §.

(7) Дакле означање ренитента није битни састојак за постојање формалне исправе о чеку, па према томе ни правног посла који она доказује (уговора о чеку).

Мора се приметити да се ово пропуштање означања назнеке ренитента не сме доцније допуњавати, јер је у §-у 23 ст. 4. овог Закона изречно речено да за чек не важи пропис Меничног Закона из ст. 2. §-а 16. Зато такав чек има се сматрати увек као чек на доносиоца. — За њега важи све оно што је речено у примедби 5^о овог §-а.

(8) Из овога става мора се извести према правилу *argumento á contrario* да се у случају — кад то није чек на доносиоца може издавати чек у коме је исто лице трасант и трасат.

(9) Ова забрана да се чек на доносиоца трасира на самога себе издата је да би се — вели комисија — заштитила права емисионих банака, јер би чекови великих завода вучени на самога себе и плативи доносиоцу могли (?) добити улогу новчаница.

Поштовање ове одредбе заштићено је још на један начин. Не само да један завод не може издавати чекове плативе на доносиоца и вучене на себе самога, већ чак не може издавати ни чекове плативе по његовој наредби и вучене на себе самога, јер се иначе стављањем бланко индосамента на такве чекове изиграва ова забрана. То је спречено прописом и зст. III §-а 8, по коме је ништаван сваки трасатов индосамент.

(10) Мотиви комисије за предлог Чековног Закона:

Трасант може издати чек на своје име или по својој наредби; тако гласи став 4. овог параграфа. И заиста, трасант који има новац на расположењу код какве банке, може наредити не само да се износ чека исплати неком трећем него и њему самом, али чек који би гласио „на доносиоца“, а који је издат на самог трасанта, по ставу петоме овога параграфа, не може да има вредности, јер би овакав чек имао велике аналогije са новчаницама, које издају привилеговане банке и давао би могућности злоупотребама. Трасант дакле не може ни на себе као трасата издати чек на своје име са означањем „на доносиоца“ јер се такав чек по ставу другом сматра као чек на доносиоца. Значај чека у смислу става другог нарочито је тај, да трасат не мора испитивати формалну легитимацију имаоца. Тако и на формулама чекова наше Народне Банке увек стоји напомена, да Банка неће исплаћивати чекове, на којима нема додатка „или доносиоцу“. То је зато, што Народна Банка неће да испитује идентитет доносиоца чека. — И чек, у коме није казано коме се има платити, по нацрту има се платити доносиоцу. —

§ 6.

Трасант одговара за исплату. (1) Свака напомена, којом би трасант искључивао ову одговорност, сматра се као да није написана. (2)

(1) Његова одговорност се по §-у 23 т. 7. овог Закона своди на плаћање чековне суме, интереса законских и трошкова (§ 47 ст. I и III Мен. Зак.).

Ефикасна трасантова одговорност наступа тек ако се утврди да чек, поднесен на време није био исплаћен (§ 19 ст. I).

Одговорност трасанта застарева за шест месеци од протека рока за подношење ради исплате — § 21 ст. I. — Али поред тога трасант одговара и на тај начин што се против њега (чак и ако је застарела одговорност због регресних права) могу дићи тужба из основног посла који је био основ издања чека (§ 22) или тужба због неоправданог обогатења (§ 23, т. 13).

(2) Ипак разуме се по себи да, и ако је ова клаузула ништавна, сам се чек као такав и даље сматра да је пуноважан и производи сва своја дејства. Ова забрана одклоњавања одговорности је један пропис који носи карактер јавног поретка и као такав не може се (видети § 13. Срп. Грађ. Зак.) у опште дерогирати ни изменити ни путем једног уговора између странака, чак ни уговора у коме би се ималац чека изречно изразио да ослобађа трасанта од одговорности. Забрана постоји у интересу самог правног саобраћаја, јер је једно начело у Праву о Трговачким Ефектима да се забрањује свака алеаторност. О тој забрани видети примедбу 3^о уз § 9 Мен. Зак.

Индосамент.

§ 7.

Сваки чек, изузимајући само онај на доносиоца, (1) може се пренети индосаментом (2) (3) шта више и онда, кад није изречно трасиран по наредби. (4)

Кад је трасант у чеку ставио речи „не по наредби“ или израз који то исто значи, исправа је преносива само у облику и са дејствима обичног уступљења. (5)

(1) Код чека на доносиоца индосамент се забрањује али не због тога што се хоће такав чек да ограничи у правном саобраћају, већ зато што је ту индосамент непотребан за његов правни саобраћај. Такав чек преноси се простом предајом из руке у руку.

Под чеком на доносиоца ваља подразумевати и т. з. алтернативне чекове на доносиоца: чек на име или доносиоца, чек на наредбу или доносиоца. Видети примедбе 3^о и 4^о уз § 5.

(2) Индосамент код чека може бити било пун било бланко. Видети § 23 т. 4 овог Закона по коме за чек важе прописи Меничног Закона из §§-а 12 и 13, који говоре о пуном и бланко преносу (индосаменту).

(3) За индосамент чека (§ 23 т. 4 овог Закона) важе ови прописи Меничног Закона: §§-и 12, 13, 14 (с тим да индосант код чека не одговара за акцепт, јер та установа код чека не постоји — видети § 9 Чек. Зак.), 15, 16. (само ст. I), 17.

(4) То је случај чека издатог на име. Видети примедбу 1^о и 2^о уз § 5. Али не и са чеком издатим „не по наредби“ или „на име и не по наредби“.

(5) О значењу ове одредбе видети § 10 ст. II Мен. Зак. и примедбе које се односе на тај пропис. О облику и дејствима обичног уступљења (цесије из Грађанског Права) видети § 864 и даље Срп. Грађ. Зак.

§ 8.

Индосамент мора бити безуслован. Сваки услов, од кога би он зависио, сматра се као да није написан. (1) (2)

Делимични индосамент је ништаван. (3)

Исто тако ништаван је индосамент „на доносиоца“ (4) као и трасатов индосамент. (5)

Когод, изузимајући трасата, (6) стави потпис на полеђини чека издатог на доносиоца одговара као авалиста трасантов. (7)

Индосамент на трасата (8) вреди као намира (при-
Менични Закон

знаница), изузимајући случај кад трасат има више радња (предузећа), и кад је индосамент извршен у корист радње која се налази у месту, различном од онога на које је чек био трасиран. (9)

(1) Али док се сваки услов, од кога би по своме тексту, зависео један индосамент, сматра као да није ни написан, — дотле и поред ништавности овога услова сам условљен индосамент остаје потпуно у снази и сматра се да је дат безусловно. О томе видети ст. I §-а 11 Мен. Зак. и тамо дата објашњења.

(2) Дејства индосамента код чека су једнака (Видети § 23. т. 4. Чек. Зак.) као и код менице с том разликом што за чек не вреде прописи §-а 18 Мен. Зак. и према томе не постоји код чека т. з. индосамент за залогу. У осталом потреба индосамента за залогу у опште и не постоји код чека јер су у пракси ретки т. з. гаранциони или кауциони чекови, а ретки су зато што је сам рок законом одређен за презентацију чека на исплату врло кратак (§ 12 овог Зак.), те чекови по томе свом својству нису ни подесни као гарантни ефекти.

Осим тога за чек не важе ни прописи §-а 16 ст. II и §-а 19 Мен. Зак.

Према томе и о индосаментима код чека виде-ти прописе §§-а 12—17 (сем ст. II §-а 16) Мен. Зак. и објашњења тамо дата.

(3) Објашњење видети у §-у 11 ст. II Мен. Зак. и примедби 2^о уз тај законски пропис.

(4) И ако је индосамент „на доносиоца” ништаван као такав ипак он у ствари може постојати. По §-у 23 т. 4. Чек. Зак. за чек важе прописи §§-а 12. и 13. Мен. Зак. а они предвиђају да је т. з. бланко-индосамент (који је у ствари пренос на доносиоца меничне исправе) пуноважан. Према томе ово је пропис, који у ствари не одговара практичном значењу прописа о бланко-индосаментима.

Наше мишљење о важности овога законског прописа изложено је у примедби 3^о уз § 11 Мен. Закона.

(5) Другим речима трасат кад једном дође до чека не може га више пуштати у саобраћај. Он се од тада може чеком послужити једино као исправом против трасанта.

Ако би трасат и поред ове забране и даље пуштао чек у саобраћај, не само да ће се сматрати његов индосамент као ништаван, већ ни следећи преноси неће имати никакве правне вредности. Осим тога пренос трасатов биће довољан доказ да је чек као такав једном био исплаћен и према томе одпада право имаоца чека на вршење регресних права против индосанта, трасанта и авалисте због неисплате, које му иначе припада по §-у 19.

Изузетак је за случај ако трасат има више радњи. Видети последњи став овог §-а. Али ми мислимо да се и у томе случају даљи пренос може вршити само интерно између трасатових радњи.

(6) Трасат не може бити авалиста чека, јер је ништавно његово обвезивање по чеку, пошто је он дужан да чек исплати по виђењу (§ 11 ст. I Чек. Зак.), а сам потпис значи виђење.

(7) Код чекова „на доносиоца” бланко-индосамент има значење авалирања за трасанта. Према томе такви бланко-индосаменти стављају потписнике у положај у коме се налази трасант а не индосант. Ово је важно са разлога што доцнији авалисти немају право регреса према оним ранијим.

За авал на чеку важе — по §-у 23. т. 5. Чек. Зак. прописи §§-а 30. и 31. Мен. Зак., с том разликом да трасат не може бити авалиста. — Ближе о авалу видети уз §§-е 30. и 31. Мен. Зак.

(8) С обзиром на то да индосамент на трасата вреди као признаница о исплати чека и да по ст. III овог §-а трасат не може више стављати нов индосамент, то се има закључити да чек на коме је једном стављен индосамент на трасата, самим тим испада из даљег правног саобраћаја, изузев односа између трасанта и трасата.

(9) О разумевању овог става видети последњи став у примедби 5^о уз овај §.

(10) Мотиви комисије за предлог овог Закона:

По овом параграфу, ставу 3., сматрају се као невредећи индосаменти „на доносиоца“, а онај, који стави такав индосамент, изузимајући трасата, сматра се по четвртом ставу као авалиста за трасанта чека. Ово је учињено у смислу наређења става другог § 15. Немачког Закона о чеку, па се у суштини и подудара са Меничним Законом. — Питање, да ли треба дозволити и индосамент на доносиоца, у теорији и на међународним конференцијама још није коначно решено, али комисија не сумња, да у нашој земљи, где чековни саобраћај још није много развијен, треба што једноставнијих прописа у погледу пренашања. И чини се, да је најбоље да се забрани претварање чека на доносиоца у чек по наредби (§ 7., став 1.), или чек по наредби у чек на доносиоца (§ 8., став 3.). Али тиме није забрањен бланко индосамент на чековима који гласе на доносиоца. — Што се тиче случаја, кад се чек пренесе на трасата, треба сматрати да се тражбина из чека угасила *per confusionem*, јер би трасат морао да плати самом себи по виђењу. Једини изузетак дозвољава се, кад се чек пренесе у корист једнога предузећа (обично то ће бити филијала), ако трасат има у другом којем месту друго предузеће. —

Одговорност и плаћање

§ 9.

Изјава о акцепту која би се ставила на чек, нема чековно-правног дејства. (1) (2)

(1) Ипак то не значи да је изјава о акцептирању чека без икакве правне вредности. Она доказује н. пр. да је тај т. з. визиран чек не само снабдевен покрићем него — по трговачким обичајима — и то да је трасат обавезан (према трасанту, а не према имаоцу) да до рока за исплату овога чека држи резервисану суму потребну за исплату чека.

Интересантно је да су ови т. з. визирани чекови остављени код нас без чековно-правног дејства и ако су привредни кругови тражили да се могу плаћања на државним благајнама вршити путем

визираних чекова Поштанске Штедионице и Народне Банке, јер би се тиме постигла огромна уштеда, нарочито у времену око бројања новца и трошковима за осигурање и пренос сума потребних за плаћање. Зато нам не изгледају основани мотиви комисије за израду нацрта овога Закона. Ово у толико пре што и сам Хашки Реглеман оставља свакој држави да сама — с обзиром на своје потребе — реши ово питање. Разлог да ову установу не познају Законодавства бив. Аустро-Угарске Монархије (разлог који често употребљавају неки стручњаци из пречанских крајева) не треба у опште узимати у обзир.

(2) Мотиви комисије за предлог нацрта овог Закона:

Хашки нацрт сматра да чек не треба да буде акцептиран од трасата, јер се иначе чек уподобљава новчаницима. Али како у многим државама постоји акцептирање или сертификарање чека, то је Хашки нацрт другим ставом овога параграфа, оставио државама, да могу допустити акцептирање, сертификарање или визу чека и да им одреде правно дејство. Пошто ни у Хрватско-угарском ни у Аустриском Закону о Чеку нема прописа о визи чека, а није се ни осећала потреба за то, комисија сматра да таквих норми не треба ни постављати. Практи пак је остављено решавање у поједином случају, да ли изјава о акцепту на чеку има какав нечековно-правни значај, на пример: као акцепт трговачке упутнице, или да служи као доказно средство у парници ради покрића и т. д.

§ 10.

**Исплата чека може се обезбедити авалом. (1)
Осим трасата ово обезбеђење може дати свако треће лице, (2) па и лице које је чек потписало. (3) (4)**

За авал код чека по т. 5 §-а 23 Мен. Зак. важе прописи §§-а 30. и 31. Меничног Закона, али с том резервом да трасатов авал нема чековно-правног дејства. — Зато видети §§-е 30. и 31. Мен. Зак. и објашњења тамо дата.

Што се тиче дејства трасатовог авала видети примедбу 5^о уз § 8 овог Закона, јер стављање тра-

сатовог авала производи исто дејство, и са истих разлога, као и стављање трасатовог индосамента.

(2) Т. ј. ни трасант, ни трасат, ни индосант.

(3) Дакле и индосант.

(4) У авалу чека треба означити за кога се даје (а може се дати за трасанта или за индосанта) иначе се сматра да је дат за трасанта. — Видети § 30 ст. IV Мен. Зак. у вези са ст. 5 §-а 23 Чек. Зак.

§ 11.

Чек се плаћа по виђењу. (1) (2)

Исправа, у којој би доспелост друкчије била назначена, није чек. (3) (4)

(1) Т. ј. одмах по виђењу, а не на одређено време по виђењу.

(2) Означење доспелости није битни састојак за издавање чека. То је природни састојак, који се као такав сам по себи разуме и не мора у опште ни стављати.

(3) Овде означење доспелости противно законској одредби не повлачи само ништавност те одредбе и враћање на законску доспелост, већ повлачи собом ништавност чековне исправе као такве.

Одиста ово не значи да таква исправа не може имати неко друго правно значење а не чековно-правно. Али онда то излази из обима Науке о Трговачким Ефектима и зато објашњењу правне вредности ове исправе није више место овде него у Грађанском Праву и Грађанско Судском Поступку.

(4) Мотиви комисије за предлог овог Закона: Једини рок доспелости чека, јесте по виђењу. — По нашим досадашњим законима, чек у којем је била доспелост друкчије одређена, није неваљан, него вреди као чек по виђењу. Ово је недоследно јер трасанту намеће доспелост, коју није хтео што би за њега могло бити и опасно, ако је рачунао да ће о доспелости, коју је он назначио у чеку имати покриће, а међутим пошто се чек може одмах пренети, он нема покрића. Па и трасат код којег има покрића и који може да исплати чек и пре доспелости, како је у чеку означено; ипак је у неприлици према своме ре-

митенту — трасанту; ако исплати чек по виђењу, повредиће авизу; а ако га не исплати, трасант мора да подноси регрессне трошкове. Најједноставније је дакле, да се чек, који се према својој садржини не би смео платити по виђењу не сматра као чек.

Разуме се пак, да ни по новом Закону не треба у чеку изречно назначити да је платив по виђењу; ако нема никакве ознаке доспелости он је ваљан по првом ставу овог параграфа и платив по виђењу.

Комисија не препоручује да се дозволи чек са друкчијом ознаком доспелости, јер чек има да буде само средство за исплату, да замени плаћање готовим новцем; међутим исправе, код којих је као дан плаћања предвиђен један одређени дан, у ствари су средство кредита, јер се не разликују од менице.

§ 12.

Чек треба да се поднесе на исплату (1) у року одређеном по закону места плаћања. (2) Ако у том месту нема таквих прописа, вреде прописи овог закона. (3)

Чек, који се има платити у нашој земљи, (4) ваља трасату поднети на исплату (5) (13), рачунајући од дана издања:

1) у року од пет дана, ако је место издања и плаћања у нашој земљи једно исто (6); а ако је различито (7), у року од петнаест дана;

2) у року од двадесет дана, ако је чек издат у другој којој европској земљи(8);

3) у року од четрдесет дана, ако је чек издат у којој земљи изван Европе и то на обалама Средоземног и Црног Мора или на острвима у њима; (9) (10)

4) у року од шестдесет дана, ако је чек издат у којој другој земљи изван Европе. (11) (12) (13)

Кад се чек поднесе заводу за обрачунавање, код кога је трасат члан или има заступника, сматра се да је поднет на исплату. (14)

(1) Чек мора да се поднесе на исплату трасату (Видети ст. II овог §-а) и то у пословно време и у пословном локалу. То се јасно види из т. 17 §-а 23 овог Закона, који проширује на чек прописе §-а

102 Мен. Зак. О томе шта је пословно време и пословни локал видети у објашњењима уз § 102 Мен. Зак. имајући у виду да је трасат увек банкар или банка (§ 2 овог Закона).

Изузетак од овог правила чини последњи став овог §-а, који говори о заводима за обрачунавање.

(2) Рок за плаћање чека сматра се као одредба (међународног) јавног поредка и зато њу — саобразно освештаној теорији, *d'ordre public international* из Међународног Приватног Права има да реши домаћи закон места где се плаћање врши. То је мишљење и Хашког Нацрта.

(3) Само онда ће се применити ниже-наведени преписи овога Закона као изузетни закон док се не покаже да у тим местима има ма каквих (макар и обичајних) прописа о року за подношење на исплату.

То се зна да ће се тада ниже наведени прописи применити аналогно њиховој примени код нас. Тако ти ће се прописи разумети: онај уз т. 1. ако је место издања и плаћања у истој држави; онај из т. 2. разумеће се „ако је чек издат код нас на неку другу европску земљу“ или „ако је чек издат у једној на неку другу европску земљу; онај из т. 3. ако је издат у Европи за неку ван-европску земљу на прибрежју Средоземног или Црног Мора и на острва у тим морима; онај уз т. 4. ако је чек у Европи издат на неку другу ваневропску земљу.

(4) Без обзира на све друге прописе земље у којој је издат (видети примедбу 2^о уз овај §) или на друге договоре између заинтересованих, јер овде се не допушта давање никаквих рокова, ова се одредба сматра за одредбу јавног поредка. Ту се не може ништа мењати путем уговора између странака (§ 13 Срп. Грађ. Зак.). Зато трасант који би се обвезао имаоцу чека да по истеку рока неће опозвати исплату тиме неће се сматрати да је правно обвезан и ако он може сам извршити ту обвезу која га обвезује само морално. — Видети ст. II §-а 15.

(5) Ових рокова треба се стриктно држати јер њихово пропуштање повлачи:

а) губитак права трасантовог да опозове чек и не јемчи више за његову исплату (§ 15 т. 1) (Видети примедбу 13^о уз овај §).

б) губитак имаочевих регресних права (§ 19).
Изузетак видети у примедби 12^о уз овај §.

(6) Т. ј. једно место у географском смислу (исти град, варошица, село). Ипак разна географска места у истој општини треба сматрати као исто место.

(7) Као различито место подразумева се кад је ма које географско место различно од места издавања чека означено као место плаћања, без обзира на то што је некада минимална њихова раздаљина (н. пр. Београд и Земун или Петроварадин и Нови Сад).

(8) Без обзира да ли су то можда и погранична места као н. пр. Сушак и Ријека, Јасенице и Розенберг и т. д.

(9) Није потребно да је то место на прибрежју Средоземног или Црног Мора, већ је довољно да је то место у једној од ваневропских прибрежних земаља (у политичком смислу: држава, колонија) на тим морима.

(10) Спорно би било значење израза „и на острвима у њима“ у том смислу што се не зна да ли под тим ваља разумети острва у Средоземном и Црном Мору која припадају нашем (европском) или другим континентима. Закон није јасан. Зато треба ову одредбу протумачити у духу законске аналогије. Кад Закон не одваја из т. 2. она острва која припадају европском континенту, која су ван Средоземног и Црног Мора, дакле у даљим морима, онда се тим пре за чекове издате на европским острвима у Средоземном или Црном Мору не може дати двоструки рок. Зато овде треба разумети само острва у тим морима која не припадају нашем континенту.

(11) Т. ј. чекови издати у свима оним земљама које су ван Европе и не допиру до Средоземног или Црног Мора.

(12) Ипак сви ови рокови из т. 1—4 могу се повећати, без штете по имаоца менице, за случај ако чек није могао бити поднесен у року због несавладљивих препрека које чине вишу силу по објективном карактеру (н. пр. обустава саобраћаја). Ово се види из §-а 23. т. 8 овог Закона који проширује важност прописа §-а 53 Меничног Закона о вишој сили на чек. — О вишој сили видети § 53 Мен. Зак. и објашњења тамо дата.

(13) Али ако се трасант није користио својим правом опозива, онда трасату је дужност према трасанту да чек исплати и пошто протече рок, осим ако не постоји између њих друкчији споразум (§ 15 ст. II).

(14) То су (видети § 23 т. 6) заводи за обрачунавање, које — по §-у 37 ст. III Мен. Зак. — ће својом уредбом одредити Министар Трговине и Индустрије.

(15) Из мотива комисије за предлог овога Закона:

Чек се има поднети на исплату у року који одређује закон места плаћања.

По садашњим законима у Француској чекови се имају поднети на исплату у року од пет дана а страни за осам дана, рачунајући у рок и дан издања. У Швајцарској важе исти рокови. У Белгији тридесет шест дана, а у Италији, Румунији, Португалији осам и петнаест дана. У Шпанији рокови су пет и осам дана, али чекови повучени из страних земаља, имају се поднети у року од дванаест дана.

Хрватско-угарски Закон разликује пет географских предела према удаљености места плаћања од места издања а рокови су одређени апсолутно. Аустриски Закон има за рокове, издане ван земље а плативе у земљи (у неким случајевима и за чекове плативе и издане у земљи) друкчији систем: чек треба да се за пет дана после издања пошаље у место плаћања, а овде треба га за пет дана поднети на исплату. Дани транспорта се не убрајају. Јасно је да је овај систем врло еластичан, јер узима у обзир саобраћајне прилике, непрактичан је у толико, што треба доказивати и дан, кад је чек послат и дан кад је чек стигао у место

плаћања. Због тога је комисија решила да усвоји систем апсолутних рокова, а узела је у обзир мишљење привредних кругова о дужини рокова.

Министар Трговине и Индустрије увешће и пропишаће уређење завода за обрачунавање.

§ 13.

Кад је чек трасиран између два места у којима постоје разни календари, тада ће се дан издања превести на онај дан који му одговара у месту плаћања. (1)

(1) Овде постоји законска претпоставка да ће се чек издати по календару места плаћања. Али и ако Закон то изречно не каже (као што је то случај у §-у 36. Мен. Зак. који пропис не важи за чек јер је изостављен у набрајању учињеном у §-у 23 овог Закона), ипак држимо да је ово једна диспозитивна норма и да се и у случају сукоба календара може у месту издања чек издати са назначењем да је датум стављен по календару који важи у месту плаћања. Само да би се искључила примена ове, како је ми сматрамо, диспозитивне норме нужно је да се ова законска претпоставка обори изричним назначењем. То у осталом захтева и начело јавности, које је један од основних принципа у Обичајном Праву о Трговачким Ефектима, где се о скривеним правилима у опште и не води рачуна.

§ 14.

Ни смрт трасантова ни његова чековна неспособност за обавезивање (2) кад наступе, пошто је чек издан, немају никаквога утицаја на дејства чека. (1) (5)

Трасат мора одбити исплату чека, ако зна да је над имовином трасанта отворен стечај. (3) (4) (5)

(1) Али само у колико се то тиче дејства према трасату односно индосантима или авалистима, док се у тим случајевима у опште не може ни постављати питање одговорности трасата због одбијања исплате.

(2) Ипак за случај спора ималац чека има утврдити да је смрт или неспособност за обвезивање наступила пре протеча рока одређеног по §-у 12 за подношење чека на исплату.

Само за случај ако је радња трасантова (што ће бити редован случај) продужила рад без обзира на те његове личне чињенице, ималац ће бити дужан да протестом заиште наплату. У овом случају чак се појављује и одговорност трасатових наследника или деловође његове радње због одбијања исплате.

(3) То је дужност која је једно од основних правила из Стечајног Права. Видети § 26. Срп. Стц. Пост. Иначе може искусити законску кривичну казну. О томе видети главу XXVI Срп. Каз. Зак. и §-у 346 Крив. Зак. за целу Краљевину (од 1929. г.). Заинтересовани имају утврдити да је трасат знао за стечај.

(4) Исто тако, по прописима Грађанског Права, трасат биће дужан одбити исплату чека и за случај ако буде сазнао да је трасант и на неки други начин изгубио пословну способност (н. пр. оглашен за распикућу, ступањем жене у брак и т. д.). Ко тврди да је то трасат знао, он то мора и доказивати.

(5) Мотиви комисије за предлог Чековног Закона:

У интересу што јачег поверења у установу чека, ни смрт, ни стечај трасанта ни његова неспособност за обавезивање (на пр.: куратела) нема утицаја на дужност трасата да чек исплати. Он је дужник трасантов за износ покрића који се код њега налази а кад је трасант чек издао он је тиме овластио имаоца да подигне то покриће.

Тако је питање ако трасант падне под стечај. По општим начелима нема сумње да и покриће које се налази код трасата спада у стечајну масу. Ако трасат исплати чек, смањује се маса, фаворизира се ималац чека на штету осталих веровника трасатових. Да ли је тако погодновање оправдано, спорно је, закони се разилазе. Комисија је заузела становиште, да се чек по правилу не узима као

datio in solutum (као наплата) него ради наплате и с тога гледишта правилније је да се ималац чека не фаворизира. Тако је и спречена могућност злоупотребе чека коју су помињали делегати Енглеске на Хашкој Конференцији, наиме да је у пракси утврђен факт да су људи пред смрт у виду чека прикривали легате на штету законских наследника.

Овако је то регулирано и у садањем Хрватско-угарском Закону о Чеку (§ 14.) односно смрти трасанта, а на случај његовог пада под стечај по томе Закону трасат не треба да исплати чек, чим сазна за стечај. Тако наређује и § 12. Аустриског Закона. Али се треба обазирати и на положај трасата који увек неће на време сазнати да је отворен стечај.

§ 15.

Опозивање чека има дејства: (1)

1. кад протече рок који је одређен за подношење ради исплате; (2)

2. ако трасант чек, који гласи на име или „по наређењу“, непосредно пошаље трасату (3) (4) (5) с наређењем, да га измири лицу означеном у чеку, а опозивање стигне трасату пре него што је то наређење извршено. (6)

Кад нема опозива, трасату је дужност према трасанту да чек исплати и пошто протече рок, осим ако не постоји друкчији споразум. (7)

Трасант, који би после истека рока за подношење, располагао покрићем, ма да није правоваљано опозвао чек, одговара за накнаду штете.

(1) Само у овим овде таксативно побројаним случајевима опозивање чека производи чековно-правно дејство.

Свако друго опозивање (н. пр. у случају крађе чека, § 15 ст. II Мен. Зак. који по т. 4 § 23. Чек. Зак. важи и за чек; — или у случају пада трасанта под стечај, § 14 Чек. Зак.) одговорност трасата због исплате противно опозивању даје места само вођењу грађанске парнице.

(2) Тај рок одређује закон места плаћања. Код нас у Југославији тај рок предвиђен је у §-у 12.

Али сам протек рока по себи — ако то нарочито није уговорено — не претпоставља да је опозивање учињено. То се јасно види из ст. II овог §-а.

(3) Израз „непосредно пошаље трасату“ значи чек буде послат трасату али не предат ремитенту да га наплати. Ремитент се у овоме случају просто извештава да оде до трасата и наплати чек, који је код њега.

(4) Чек „на име“ или „по наредби“ ако је предат ремитенту не може се опозвати са разлога што чек не сме имати скривених састојака, а ремитент (и ако би можда знао да ће тај чек бити опозван) могао би га (по §-у 7 ст. I) пренети на друге, а они не би могли знати да се тај чек може опозвати, јер се то не види из слога исправе о чеку. На тај начин могло би доћи до изненађење за имаоце тога чека. Зато Закон забрањује такву праксу која је противна сигурности чековно - правног саобраћаја. Према томе ова забрана спада у домен јавног поредка и сваки уговор, који би се њој противио, сматра ће се да није ни написан.

(5) Закон не помиње овде чек „на доносиоца“. Ми међутим држимо да се ово опозивање може применити и на те чекове, ако би они били послати непосредно трасату с назнаком да их исплати одређеном лицу. И ту — ти су чекови стварно ван правног саобраћаја и као такви се могу не повући из саобраћаја, него у опште и не пустити у саобраћај.

Ми ову могућност примамо и ако је комисија за предлог овог Закона одбацује у својим мотивима.

(6) Питање да ли је опозивање стигло трасату пре него што је чек исплаћен, то је фактичко питање. Терет доказивања овде пада на трасанта.

Како Закон није предвидео изречно на који се начин може извршити ово саопштење о опозивању, — то је јасно да се може учинити било писмено било усмено. Дан предаје саопштења опозивања може се доказивати свима доказним средствима. Али и поред тога ипак за препоруку је да

се опозивање изврши писмено и пошаље препорученим писмом на повратни реџис. Тада ће се имати доказно средство о извршеном саопштењу опозивању чека, које је у духу овог Закона, једна специална врста нотификације, а § 23 т. 4. овог Закона усваја за чек прописе § 44. Мен. Зак., који сматрају одашиљање препорученог писма као најзгоднији начин доказивања да ли је и када извршена нотификација. О самој доказној снази реџиса видети примедбе уз § 44 Мен. Зак..

Што се тиче датума исплате, он ће се лако утврдити ако га је овлашћено лице ставило при наплати чека. Али § 16 не наређује да признаница о наплати чека носи датум. Зато и доказивање тачности датума исплате представља фактичко а не правно питање.

(7) Законска је претпоставка да такав споразум не постоји. На трасату је да докаже његово постојање.

(8) Мотиви комисије за предлог Чековног Закона:

Овај параграф озакоњује начело да се чек не може од стране трасанта опозвати у току рока за поднашање него тек по истеку тога рока.

Као што се види питање опозивања решено је у смислу прописа § 15. бр. 1. и 2. Хрватско-угарског и § 13. бр. 1. и 2. Аустриског Закона у Чеку.

Чек се дакле начелно (бр. 1.) не може опозвати у току рока за подношење. Иначе ако би трасант имао права да опозове исплату чека сутра дан по издању, створило би се неповерење у установу чека. Трасант на пр.: кад год би имао да регулише какву против-тражину с имаоцем чека могао би да опозове наредбу за плаћање. Истина, ималац у том случају имао би право да изиште протест и да тражи регрес од трасанта, али није исто добити готов новац, чим се чек поднесе на исплату, и водити спор против трасанта путем регреса јер трасант баш то и чека да би у спору против имаоца могао изнети своје приговоре и на тај начин осујетити исплату чека. Кад дакле, чек по својој природи треба да представља то исто што и готов новац, онда он треба да буде и плаћен, чим се у одређеном року поднесе на исплату, иначе га нико неће примити.

Дакако речима (бр. 1.) „кад протече рок за подношење на исплату“ није речено, да трасант не може и пре тога рока дати трасату авизу да чек не исплати, ако се не поднесе на време; али такво наређење има дејство тек кад је рок за поднашање истекао. Ималац чека може се дакле поуздати у то, да ће му се чек исплатити, ако га поднесе на време.

У бр. 2. ствар је друкчија; чек није био предат ономе, који треба да прими чековну своту, него је послат непосредно трасату. У овом случају може се трасату, и пре него протече рок за подношење забранити да исплати чек. Дакако то није могуће, ако чек гласи на доносиоца, јер се такав чек не може послати непосредно трасату.

§ 16.

Трасат кад плаћа чек, може (1) захтевати да му се чек преда с потврдом на њему да је исплаћен. (2)

Ималац може (4) одбити делимичну исплату. (3)

Кад трасат исплати само један део своте, може захтевати (5) да се та отплата прибележи на чеку и да му се изда намира (признаница) на исплаћену своту. (6)

(1) Он „може“ али не мора захтевати потврду. Али не може се примити тумачење да „може захтевати да му се чек преда“. Он мора захтевати да му се чек преда. Без тога би био у немогућности да трасанту докаже да је чек исплатио. Осим тога трасант би и даље остао — догод је чек у саобраћају — одговоран. Најзад тај би чек могао бити и даље преношен и доводити у незгодан положај његове нове имаоце. Зато он „може захтевати потврду, на чеку који му се предаје“. У противном он сноси ризик ако ималац чека буде затражио поновну наплату, а како у Праву о Чеку важи § 16 ст. I. Мен. Зак. то се новом имаоцу чека не могу стављати приговори да је тај чек већ једном исплаћен, јер имаоца чека не важи никакви скривени састојци.

(2) Та потврда може да буде просто индосамент на трасата — видети § 8 последњи став.

(3) Овде се чек разликује од менице. — Видети § 38 Мен. Зак. ст. II. — Према томе понуда делимичне исплате сматра се код чека као одбијање плаћања у опште и даје право на вршење регресних права.

(4) Ималац може али не мора одбити делимичну исплату. Ако је прими онда му остају регресна права за неисплаћени део своте.

(5) И овде „може захтевати“ треба схватити као треба захтевати. Без тога у рукама следећег имаоца тај чек има вредност за целу своту. — Видети примедбу 1^о уз овај § и разлоге тамо изнете.

Али и имаоцу чека је у интересу да трасат забележи датираним изјавом на чеку, под својим потписом, да је исплатио само један део своте и ако му је чек поднет на исплату. Таква изјава имаоцу чека олакшава дизање протеста због одржавања својих регресних права према трасанту, индосантима и авалистима. (Видети т. 2. §-а 19. овог Зак.).

(6) Трасат захтева истовремено и бележење на чеку и признаницу о примљеним сумама на име делимичне отплате, јер он чек враћа имаоцу, а као доказ о исплати према трасанту остаје му само признаница на одвојеном писмену.

§ 17 (11)

Чек који је с предње стране прецртан двема упоредним цртама, може се исплатити само каквој банци (§ 2.). (1) Ово прецртавање може да изврши или трасант или ималац чека. (2)

Прецртај може бити општи или посебан.

Прецртај је општи, ако између двеју његових црта није ништа назначено или ако је написано „банка“, односно какав други израз који значи то исто, или само „и друштво“, (3) а посебан је, ако је између његових црта написано име какве банке. (4)

Општи прецртај може се претворити у посебан. (5) Посебан пак не може бити претворен у општи. (6)

Чек са посебним прецртајем може се исплатити само одређеној банци. Али ова, кад сама не врши наплату, може место себе одредити другу банку. (7)

Забрањено је избрисати прецртај као и име означене банке. (8)

Трасат, ако прецртани чек не исплати банци већ коме другом лицу, у случају кад је прецртај општи, или га исплати другом лицу, а не означеној банци, онда кад се на чеку налази посебни прецртај, одговоран је у оба случаја за проузроковану штету. (9) Ова накнада штете не може бити већа од чековне своте. (10)

(1) Ко се сматра као банка прописано је у §-у 2 овог Закона.

(2) Дакле свако лице у чијим се рукама буде чек налазио.

(3) Према томе општи прецртај значи да се тај чек може исплатити било којој фирми, која се сматра у Чековном Праву као банка.

(4) Поставља се питање да ли се после посебног прецртаја тај чек може и даље преносити од стране банке чије је име везано за прецртај.

Има земаља где се одобрава да га она може преносити, али само пуним преносом, на друге банке.

Ми мислимо да то није у интенцијама нашег Законодавца и да треба узети да се тај чек више не може преносити већ га једино та банка може поднети на наплату трасату, било сама било преко неке од банака преношењем чека путем индосамента „као пуномоћје“ („за инкасо“, „вредност за наплату“) из §-а 17 Мен. Зак., који пропис по т. 4 §-а 23 Чек. Зак. важи и за чек. Такво се објашњење у осталом јасно види и из ст. V овог §-а.

(5) То се врши простим дописивањем имена једне банке. То — по ст. I овог §-а — може учинити сваки легитимирани држалац чека.

(6) Ова забрана има се сматрати као пропис који спада у домен јавног поредка и зато се нико не може одрећи права да се користи овом забраном.

Такво одузимање прецртају његовог својства посебног прецртаја сматра се као ништавно. Осим тога санкционисано је и новчаном казном (§ 24 т. 4), која по последњем ставу §-а 26 не искључује примену Казненог Законика, у колико ово дело садржи фалсификовање исправе. — Прописе Казненог Законика видети уз §-е 68. и 69. Мен. Зак.

(7) Ипак то не искључује пуштање у саобраћај овога чека од стране банке овлашћене да се користи посебним прецртајем само у том случају ималац чека моћи ће га наплатити само преко те банке. — Ближе видети у примедби 4^о уз овај §.

(8) Видети примедбу 6^о уз овај §.

(9) Другим речима трасат је овлашћен да чек исплати свакоме, али у томе случају он ће сам сносити одговорност према легитимираном имаоцу чека, који би био лишен државине на начин из §-а 15 Мен. Зак., који важи и за чек (видети § 23 т. 4 Чек. Зак.). — Ближе у §-у 15. Мен. Зак. и примедбама уз тај пропис, с тим да већ сама исплата неовлашћеном лицу представља велику немарност од стране трасата.

Ово не значи да трасат не може се регресирати за ову своју одговорност према лицу, коме је чек исплатио. Само та парница неће имати чековно-правни карактер, већ то ће бити спор око накнаде штете. Наглашујемо да га накнада не може бити већа од чековне суме, за коју одговара трасат, и ако по §§-има 800 и даље Срп. Грађ. Зак. представља пуну накнаду штете свота која се добије додајући чековној суми још трошкове и изгубљену добит.

(10) Али под изразом „чековна свота“ ваља подразумевати не само суму новаца означену на исправи о чеку, већ регресну своту (т. 7. § 23. овог Зак.). То представља главну тражбину. Али то не искључује још и акцесиорије (трошкове, таксе, мораторни интерес). — Ова одговорност заснива се на погрешци трасатовој (што није био довољно опрезан).

(11) Из мотива комисије за израду пројекта овога Закона:

Чекови на доносиоца ако се изгубе или буду украђени могу бити наплаћени и од лица која нису материјално легитимирана из чека. — Да би се знало, ко је чек поднео на исплату и наплатио, закони траже да подносилац на самом чеку својим потписом утврди намиру. Али се и то показало као недовољно, па се за то у Енглеској увео тако звани «crossed» чек или прецртани чек, који се има исплатити само којој банци или банкару. — Прецртај може да буде општи или посебни. Општи је онда ако између паралелних линија извучених по предњој страни чека, стоји назначење „банка“ или израз који исто значи или само „и друштво“, а прецртај је посебан ако ту стоји име банкара коме се чек може исплатити. — Ово је уобичајено зато што, ако се чек исплати ма коме банкару или банци, онда ако се докаже да је чек изгубљен или украден, зна се која га је банка исплатила, па ће се од ње накнада тражити на случај да је чек неправилно исплаћен, док ако га је платило какво обично лице, накнада је неизвесна. —

Видети и мотиве уз § 18.

§ 18. (12)

Трасант, а тако исто и сваки ималац (1) чека, може забранити да се чек исплати у готовом новцу (4); ради тога он треба да на предњој страни чека, (2) а преко слога његовог, стави назначење „само за обрачун“ или други какав израз који то исто значи. (3)

У том се случају чек може измирити само путем обрачуна са трасатом или са лицем, које има код трасата рачун (конто) (5) или с чланом завода за обрачунавање, који постоји у месту плаћања. (6) Ако трасат није члан таквога завода, он може приликом поднашања чека на њему означити којег члана завода у сврху обрачунавања. (7) Овакав обрачун вреди као исплата. (8) Назначење „само за обрачун“ не може се опозвати. (9)

Ако не поступи по том назначењу, трасат одговара за проузроковану штету. (10) Накнада штете не може бити већа од чековне своте. (11)

(1) Дакле овај натпис не мора бити стављен на чек у тренутку његовог издавања, већ се може и доцније дописати. Треба сматрати да свако лице у чијим се рукама нађе чек може ставити ову ознаку. У ознаци се не мора назначити ко је ту ознаку ставио.

Ипак ако би се једном ова ознака ставила, она се више ње може опозвати. Сваки уговор о одрицању права заинтересованих да се користе оваквом ознаком, има се сматрати као ништаван.

(2) Ова ознака мора бити јавна и то стављена на предњој страни чека. Ако је стављена на полеђину чека трасат се њом може послужити, али није обвезан, нити му се може пребацити што о њој не води рачуна.

(3) Та клаузула мора бити било на језику земље у којој се плаћање врши, било на језику на коме је чек издат. Видети примедбу 3^о уз § 1.

(4) Ова забрана исплате у готовом новцу сама по себи не представља никакву повреду или противуречност са т. 2 §-а 1. И овде се у ствари исплаћује одређена сума новаца, али на тај начин што се она преноси са рачуна трасанта било на трасата било на имаоца чека. На тај начин предмет чека остаје и даље одређена свота новаца.

(5) Али ова исплата у ствари може бити и на тај начин што ће се код трасата — ако он то пристане или ако то његова правила предвиђају — отворити кредит на текући рачун лицу, које дотле није имало текући рачун код њега, или што ће се у његову корист уписати одређена сума на текући рачун лица, које код трасата, већ има текући рачун. Видети примедбу 7^о уз овај §.

(6) Који ће се заводи сматрати као заводи за обрачунавање прописале Уредбом Министар Трговине и Индустрије. — Видети примедбу 14^о уз § 12.

(7) То исто — сматрамо — бива и за случај ако ималац чека нема текући рачун код трасата. Он може тражити да се чековна сума упише у добро извесног лица, које има текући рачун код трасата.

(8) „Такав обрачун вреди као исплата“, то значи он ослобођава трасанта даље одговорност за солвентност лица или установе код које постоји текући рачун. Трасант јемчи само до тренутка док се сума у питању не пренесе на лице означено у чеку. После тога последице тога преноса, то су *res inter alios acta* за трасанта и њега се више не гичу.

(9) Опозивање и одрицање приговора против опозивања су ништавни као противни јавном поредку.

Само преиначење чека у циљу брисања ове ознаке представља преиначење чека. — О томе видети примедбу 6^о уз § 17.

(10) Ипак чек не губи важност ако га трасат на своју одговорност исплати готовим новцем. Само у томе случају он одговара за накнаду штете, која може произаћи из таквог његовог поступка. — О тој одговорности видети разлоге у примедби 9^о уз § 17.

(11) Шта значи ова одредба видети објашњења дата у примедби 10^о уз § 17.

(12) Из мотива комисије за израду пројекта овога Закона:

Код банака постоје две врсте чекова: „чек за исплату“ и „чек за обрачун“. Први се у Народној Банци зове „бели чек“, а други „црвени чек“ јер су исписани на белом односно црвеном папиру. По формуларима Народне Банке чек за обрачун се стилизира „нека Народна Банка исплати из мога потраживања по жиро-рачуну“, — што значи, да се чек не може исплаћивати у готовом новцу већ преносом с рачуна трасантовог на рачун имаоца чека. Наравно да овакве чекове могу трасирати само они који имају отворен рачун код какве банке. То назначење „за обрачун“ не може се опозвати, а ако трасат не поступи по њему, одговара за штету, која не може бити већа од износа чека.

Хашка Конференција је усвојила и систем прецртаног чека и систем чека за обрачун, а оставила државама слободу да оне уводе врсту чекова за обрачун. — У дејству обадва система веома су слични, ипак је разлика у

томе, да се на прецртани чек може, преко банке, тражити одмах и исплата готовином. — Наша два постојећа Чековна Закона познају само чек за обрачун, али су се сви привредни кругови изјаснили за обе врсте чека, па с тога их је и комисија усвојила.

РЕГРЕС ЗБОГ НЕИСПЛАТЕ

§ 19. (8)

Ималац (1) може вршити регрес (2) против индосаната, трасанта и авалиста ако чек, поднесен на време (3), не буде исплаћен. (4)

Поднашање на исплату и неисплата треба да буду утврђени:

1. или јавном исправом („протест због неисплате“); (5)

2. или потписаном изјавом трасатовом на чеку, у којој изјави треба да буде назначен дан, кад је чек био поднет; ова се изјава мора у протестном року унети у регистар протеста, што протестни чиновник има потврдити на чеку или алонжу; (6)

3. или датираним уверењем завода за обрачунавање, којим се утврђује да је чек био поднет на време и да није измирен обрачун.

Протест због неисплате мора да се подигне пре него што протече рок за подношење. (7)

(1) За чек важе правила о вршењу регресних права одређена у §§-има 44, 45, 46, 47 (само ст. I и III), 48 и 49.. Мен. Зак. — То је прописано у т. 7. §-а 23. Чек. Зак. с напоменом да за чек не важе акцепт и камата одређена у исправи.

(2) Ималац или онај чековни дужник који је исплатио чек. (Видети т. 7. §-а 23 Чек. Зак. у вези са ст. III §-а 46 Мен. Зак.).

(3) Да би се могао вршити регрес чек мора бити поднесен на време (одређено у §-у 12) на исплату, без обзира што се трасант можда није — после тога рока — још користио својим правом из т. 1 §-а 15 да опозове чек.

Ако чек није био поднет на време на исплату, онда из обвезе испадају индосанти и авалисте, а имаоцу чека остаје и даље противу трасанта, односно против свога непосредног индосанта, право на тужбу из основног посла (н. пр. уговор о размени, уговор о најму ако се чеком плаћа надница, уговор о купопродаји) (§ 22) или противу трасанта право на тужбу због неоправданог обогаћења (§ 23 т. 13 Чек. Зак. у в. §-а 85 Мен. Зак.).

(4) Као неисплаћен чек сматра се, за неисплаћени део своте, и чек који је делимично исплаћен (§ 16 ст. II) као и чек „за обрачун“ где противвредност није уписана у добро овлашћенику (§ 18).

(5) Код чека за протест због исплате важе правила из Меничког Закона (§§-и 70—77) — Видети § 23 т. 11 Чек. Зак.

(6) О протестном регистру видети §§-е 76 и 77 Мен. Зак.

(7) „Пре него што протече рок за поднашање“ чека на исплату, то значи да се код чека не може, као код менице (§ 43 Мен. Зак.) протест тражити једног од два наредна радна дана по истеку рока, већ најдоцније последњег дана овога рока.

(8) Из мотива комисије за предлог Чековног Закона:

За чување регреса код чека као и код менице потребно је благовремено поднашање ради исплате и благовремени протест. Протест може бити: 1. обични протест, подигнут код суда или јавног бележника; 2. изјава протеста на чеку, која мора бити заведена у протестни регистар (разлика од постојећих закона); 3. изјава завода за обрачунавање, која не треба да се заведе у протестни регистар, јер ће такав завод, на основу уређења које ће му дати Министар Трговине и Индустрије, бити неко полузванично место.

По Хашком Реглману, члану 23., протест због неисплате треба да се подигне пре протеча рока за подношење.

Рок за подношење чека на исплату установљен је у корист имаоца чека; он не мора чекати последњи дан тога рока, него га може поднети у току тога рока, дакле пре

последњег дана. Али ако тада трасат још није добио покриће, вероватно је да ће га добити последњег дана одређеног рока за поднашање, па стога ће ималац врло често и сам чекати последњи дан тога рока ради поднашања на исплату и подношања на протест због неисплате. Али и ако је Хашка Конференција усвојила то начело ипак је другим ставом §-а 23. одобрила државама да могу прописати у својим законима да се протест због неисплате може подићи првог радног дана иза дана подношења. Комисија није ово усвојила мислећи да је ималац довољно заштићен ако му се дозвољава подизање протеста још и на последњи дан рока за подношење на исплату, јер ови рокови по начрту нису тако кратки, као што су по садашњим Чековним Законима.

УМНОЖАВАЊЕ (6)

§ 20.

Чек издан у земљи, а платив ван ње (1) (1а), може се трасирати у више једнаких примерака. (2) У сваком примерку треба да се у самом тексту назначи његов текући број (3); ако се то не учини, сваки ће се примерак сматрати као засебан чек. (4)

Ово наређење не вреди за чекове на доносиоца. (5)

(1) Издавати у више примерака може се само чек на иностранство. Чек издат у земљи из једног места на друго, без обзира на даљину и евентуалну несигурност у саобраћају, не може се издавати у више, умножених, примерака. Чак се не може издавати у умноженим примерцима ни чек који се издаје са наших острва на наше копно и обрнуто.

(1а) Из овога прописа *per argumentum a contrario* мора се извући закључак да се могу издавати и у иностранству умножени примерци чека који се плаћа у нашој земљи.

(2) Чековни Закон је врло сиромашан у прописима о умножавању примерака једног чека. Ипак у §-у 23 т. 9 прописано је да за чек важе прописи §-а 64 Мен. Зак., који нормира одговорност по умноженим примерцима. Зато видети тај пропис и објашњења тамо дата.

Из реченице I става I §-а 64 Мен. Зак. закључујемо да је трасат, чим исплати један примерак чека, обвезан да одбије исплату свих доцнијих примерака. Иначе њихову исплату врши на свој ризик.

Подвлачимо да трасант не мора имаоцу чека издати умножене примерке, јер овде не важи пропис §-а 63. Мен. Зак., пошто Чек. Зак. изречно (§ 23 т. 9) прописује да у погледу умножавања од прописа Меничног Закона за чек вреди — са једном резервом — само § 64.

(3) Први.. други.. трећи...

(4) Али и без ове ознаке чек важи као такав. Ово је споредни а не битни састојак чека.

(5) Т. ј. чек на доносиоца не може се издавати у више умножених примерака.

(6) Из мотива комисије за предлог Чековног Закона:

Садашњи закони не познају дупликат код чека; но та је институција практична у прекоморском саобраћају из државе у државу; зато је и примљена.

ЗАСТАРЕЛОСТ (1)

§ 21.

Регресни захтеви имаоца чека против индосаната и против трасанта (2) (2а) застаревају за шест месеца откад је протекао рок за подношење ради исплате. (3)

Регресни захтеви индосаната једних против других и против трасанта (4) застаревају за шест месеца од дана кад је индосант искупио чек (5) или од дана кад је против њега код суда поступљено. (6) (7)

(1) Што се тиче застарелости код чека, изузев прописа о року застарелости овде изложених у §-у 21 Чек. Зак., за чек по пропису §-а 23 т. 12 Чек. Зак. важе правила Мен. Зак. из §§-а 79.—84., која прописују норме о узроцима прекидања, о поновном току прекинуте, о узроцима обуставе тока и навршења застарелости, о личном дејству тих уз-

рока и о сукобу закона што се тиче застарелости. — Зато видети §§-е 79—84 Мен. Зак. и објашњења тамо дата.

(2) А тим самим и против авалиста (§ 10) јер за њих — по §-у 23. т. 5 Чек. Зак. — важе прописи §§-а 30 и 31 Мен. Зак. По ст. I §-а 31 „авалиста је исто тако обавезан као и онај за кога је дат авал“. Отуда се мора закључити да је авалиста у обвези, по праву регреса, док и онај за кога је дат авал. Овакав се закључак намеће сам собом и ако Закон изречно не предвиђа рок за то.

(2а) Ипак и кад застари чековно-правна тражбина по регресном праву противу трасанта или непосредног индосанта, имаоцу чека остаје на расположењу и даље грађанско-правна тужба из основног посла. (Видети § 22), а противу трасанта још и тужба због неоправданог обогаћења. (Видети § 23 т. 13).

(3) Тај рок прописан је у §-у 12.

(4) И између авалиста и индосанта, односно авалиста и трасанта, јер — по §-у 23. т. 5. Чек. Зак. — за чек важи и пропис последњег става §-а 31 Мен. Зак. по коме „кад исплати меницу“.. (авалиста).. „има право регреса против онога, за кога је дао авал и против свију оних, који су овоме одговорни“.

(5) Ту важи, по §-у 23 т. 7. Чек. Зак., § 49 Мен. Зак. Зато треба узети чек са датираном исправом о исплати. Објашњење видети уз ст. II §-а 78 (који овде не важи) Мен. Зак.

(6) Објашњења дата су уз идентични пропис ст. II §-а 78 Мен. Зак. (који овде не важи).

(7) Мотиви комисије за предлог Чековног Закона:

Овај параграф значи приличну разлику од садањих Закона по којима је рок застарелости у највише случајева за половину краћи. Већина мишљења привредних кругова и судова задовољна је са овим продужењем рока застарелости.

ТУЖБА ИЗ ОСНОВНОГ ПОСЛА

§ 22.

У место да подигне регресну тужбу (§ 19.) ималац чека, ако није друкчије уговорено, (1) може уз повраћај чека против трасанта, односно свога непосредног индосанта, остварити тражбину која проистиче из правног односа, што је био основ издања односно преноса чека. (2)

Тужбу у смислу става првог ималац чека има и онда, кад није испунио услове за регрес или је овај застарео, али му се у том случају од његовог потраживања одбија износ штете, коју је туженик претрпео због прекасно учињенога или пропуштенога подношења чека. (3) (4)

(1) „Ако није друкчије уговорено“, значи ово је диспозитивни пропис. Странке се могу одрећи права на дизање тужбе из основног посла, која повлачи собом гломазну парницу из Грађанског Судског Поступка, ако и док ималац чека има право на дизање чековно-правне тужбе по §-у 19. — Само ми подвлачимо да се нико не може одрећи у напред подизања тужбе у опште, па ни подизања тужбе из основног посла, за случај ако му не стоји више на расположењу тужба из §-а 19. — Дакле, за случај предвиђен у ст. II овога §-а то противно уговарање, то у напред одрицање права на тужбу из основног посла, неће и не може имати никаква дејства, као изјава воље противна јавном поредку (§ 13 и 16 Срп. Грађ. Зак.).

(2) Само у томе случају ималац чека има да доказује да чек произилази као обећање исплате (а не сама исплата) из основног посла.

Само вођење парнице из основног посла је ван Чековног Права. Оно спада у Грађанско односно Трговачко Право, према томе какве је природе основни посао. Зато о томе овде неће бити речи.

(3) У овом случају могу се поставити три правна правила:

а — пропуштање вршења дилigentних радњи за очување права из чека је без утицаја на право подизања тужбе из основног посла;

б — ипак у случају тужбе из основног посла то пропуштање није без сваког значаја. Оно даје право на накнаду износа стварно претрпљене штете;

в — висина те штете одређује се у појединим случајевима као фактичко питање.

(4) Застарелост за подизање ове тужбе не одређују прописи Права о Трговачким Ефектима, већ Грађанског односно Трговачког Права (према природи основног посла).

(5) Мотиви комисије за предлог Чековног Закона:

Како сврха чека редовно није новација онога посла који је основ чеку, то комисија, и с обзиром на то што се већина мишљења привредника и судова слажу са овим схватањем, сматра да је наређење §-а 22. оправдано.

ПРОПИСИ МЕНИЧНОГ ЗАКОНА, КОЈИ ВРЕДЕ
ЗА ЧЕК (27)

§ 23.

На чек се, сходно природи његовој, (1) примењују ови прописи Меничног Закона:

1. о разликама у своти (§ 6.); (3) (2)
2. о дејству меничне неспособности (§ 7.); (4)
3. о одговорности неистинитог заступника (§ 8.); (5)
4. о индосаменту (§§ 12.—17.), изузевши прописе о акцептирању (6) и оне из ст. 2. § 16.; (7)
5. о авалу (§§ 30. и 31.) с тим да трасатов авал нема чековно-правног дејства; (8)
6. о плаћању (§ 37. ст. 3. и § 40.); (9)
7. о извештавању (§ 44.) (10); о напомени „без трошкова“ (§ 45.) (11); о солидарној одговорности (§ 46.) (12); о регресној своти (§ 47. став први и трећи и § 48.) (13); о предаји исправа и пребрисавању индосамената (§ 49.) (14); изузимају се у овде наведеним параграфима прописи о акценту и о камати одређеној у исправи; (15)
8. о вишој сили (§ 53.) изузевши пропис о акцептирању; (16) (27а)

9. о умножавању (§ 64.) изуzeвши другу реченицу првог става; (17)

10. о лажним и преиначеним меницама (§§ 68. и 69.) (18), изуzeвши прописе о акцептирању, а са додатком: Штету, која проистиче из скупа лажног или преиначеног чека, сноси неистинити трасант лажнога чека или трасант преиначенога чека, ако су било ова лица било њихови намештеници, којима је поверено руковање чековима, крива у погледу издања лажног чека или у погледу преиначења чека (19). У сваком другом случају штету сноси трасат. Противна погодба нема правног дејства; (27б)

11. о протесту (§§ 70.—76. и 77., став 2.) изуzeвши прописе о акцепту и о протестирању на основу преписа чека (§ 72. бр. 1.); (20)

12. о застарелости (§§ 79.—84.); (21)

13. о неоправданом обogaћењу (§ 85.), изуzeвши пропис о акцептанту; али само ако нема места тужби из § 22. став други; (22) (27в)

14. о праву залогe и придржаја (§§ 86.—89.); (23) (27г)

15. о амортизацији (§§ 90.—93.) изуzeвши прописе о акцептанту; (24) (27д)

16. о сукобима закона (§§ 94.—96.); (25)

17. општа наређења (§§ 97.—101., и § 102. став први и трећи), изуzeвши пропис о акцептирању. (26) (27ђ) (27е)

(1) Другим речима у колико ти прописи Меничног Закона одговарају природи правне уставне чека.

(2) Ознаке §§-а у загради значе упућивање на те §§-е Меничног Закона. Ради краткоће ми их овде не излажемо поново, него смо слободни упућити на дотичне §§-е Мен. Закона и објашњења тамо дата.

(3) Овај пропис о примени на чек прописа Мен. Зак. о разликама у своти важи без икаквог изузетка. — Ближе о своти код чека видети примедбе 5^а, 5^б и 6^а уз § 1 Чек. Зак.

(4) И овај пропис важи без изузетка. Додајемо да § 2 Чек. Закона одређује још и ко је способан бити трасат код чека.

(5) Овде важи за чек § 8 Мен. Зак. у потпуности с тим додатком да треба имати у виду и т. 10. овог §-а, који говори о професионалној одговорности.

(6) То су:

10. ст. III Мен. Зак. (Видети § 9 Чек. Зак. — акцепт на чеку нема чековно-правно дејство и § 8 ст. II Чек. Зак. — ништаван је трасатов индосамент);

§ 14 Мен. Зак. (Видети § 6 Чек. Зак. — индосант одговара солидарно са трасантом);

(7) Видети примедбу 1^а уз § 1 Чек. Зак.

(8) О изузетку трасатовог авала видети § 10 Чек. Зак. и објашњења тамо дата.

(9) Највећи део прописа Мен. Зак. о плаћању не важи за чек. Тако не важе:

§ 37 ст. I Мен. Зак. о року подношења на исплату. — За чек ту важе прописи §-а 12 Чек. Зак.

§ 37 ст. II Мен. Зак. по тексту овог Закона изгледало би да не важи за чек. Међутим он је унет у последњи став §-а 12 Чек. Зак., али под условом да трасат буде члан завода за обрачунавање, услов који се не тражи код менице.

§ 38 ст. I Мен. Зак. непотребан је за чек, јер је предаја чека по исплати предвиђена у ст. I §-а 16 Чек. Зак.

§ 38 ст. II Мен. Зак. противан је ст. II §-а 16 Чек. Зак. који овлашћује имаоца чека да одбије делимичну исплату.

§ 38 ст. III Мен. Зак. непотребан је, јер о издавању признанице за делимичну исплату говори — идентичан са њим — пропис §-а 16 ст. III Мен. Зак.

§ 39 ст. I и II Мен. Зак. не важе јер су противни природи чека, који је доспео одмах чим је издат (Видети § 11 Чек. Зак.) те не може код чека ни бити питања о исплати пре доспелости.

§ 39 ст. III Мен. Зак. код чека замењен је прописима §§-а 8, 15, 17 и 18 Чек. Зак. који нормирају одговорност трасата за правилност исплате, која овде захтева више обазривости него код менице.

Овде видети и т. 10 овог §-а о трасатовој професионалној одговорности.

§ 41 Мен. Зак. не важи јер није у складу са природом чека. Трасат држи као банкар, а не као дужник, депозит трасатов и зато за њега и не важе правила постављена за дужника, већ она за банкар.

Што се тиче одредаба Мен. Зак. о плаћању које важе за чек и то ст. III §-а 37 Мен. Зак. (Видети §§-е 12 и 18 Чек. Зак.) и § 40 Мен. Зак. оне овде важе без ограничења.

(10) Пропис о извештавању из §-а 44 Мен. Зак. овде за чек важи за случај: протеста због неисплате (§ 19 Чек. Зак.); опозива (§ 15 Чек. Зак.); извештаја због прекидања застарелости између чековних солидарних садужника (§ 21 ст. II Чек. Зак. у вези са т. 12 овог §-а и §-ом 79 Мен. Зак.); и о вршењу права придржаја. — За случај одбијања акцепта чека, који је ирелевантан за чек (§ 9 Чек. Зак.), овај пропис не важи, — то је једина резерва за његову примену код чека.

(11) Реч је једино о протесту због неисплате (т. 2 §-а 19 Чек. Зак.)

(12) Код чека не производи акцепт никакво чековно-правно дејство (§ 9 Чек. Зак.). Овај пропис §-а 46 Мен. Зак. је у потпуној важности за чек, изузев одговорности акцептанта. Видети § 19 Чек. Закона.

(13) Код чека не важи пропис §-а 47 Мен. Зак. у целости. § 3 Чек. Зак. у своме последњем ставу забрањује одређивање камате у чеку. Осим тога Чек. Зак. изречно наводи да за чек важи само став први и трећи §-а 47. Ст. II §-а 47 Мен. Зак., који говори о дисконту приликом исплате регресне суме пре доспелости, овде нема важности, јер се чек по својој природи не може плаћати пре рока (Видети примедбу 9^о уз овај § — део објашњења што ст. I и II §-а 39. Мен. Зак. не важе за чек).

Логично и код §-а 48 отпада камата уговорена у исправи, јер он само предвиђа реституцију онога што је плаћено по §-у 47. Мен. Зак.

(14) § 49 Мен. Зак. важи за чек без резерве. Видети објашњења уз § 49 Мен. Зак.

(15) Не важе за чек ови прописи Мен. Зак. о вршењу регреса:

§ 50 о вршењу регреса због делимичног акцепта. — То се противи природи чека, где акцепт нема дејства. — Видети § 9. Чек. Зак.

§ 51 о повратној меници, јер чек може издавати и небанкар а чек се не може вући само на банкар, код кога се има покриће. (§ 2 Чек. Зак.). Ако би се допустили повратни чекови, онда би једни дужници (они који нису банкар) били повлашћени (јер се на њих не би могли вући чекови — § 2 Чек. Зак.) на штету оних који су банкар. Интерес једнаког поступања у Чековног Права захтева да се ова правна установа не уводи код чека. Зато не може бити повратних чекова.

§ 52 о губљењу права због пропуштања вршења дилigentних радњи. — То је питање код чека решено у §-у 19 ст. I Чек. Зак.

(16) Овај пропис §-а 53 Мен. Зак. на чек се односи само у колико је у питању подношење чека на исплату и подизање протеста због неисплате (Видети § 12 Чек. Зак., примедбу 12^о).

(17) За умножавање чека од прописа Мен. Права важи само § 64 Мен. Зак. (резерва о акцепту, који по §-у 9 Чек. Зак. нема чековно-правна дејства).

О значају ових прописа за чек видети § 20 Чек. Зак. и објашњења тамо дата.

Напомињемо да за чек не важе прописи о пропису менице.

(18) Једина резерва, то је неважност фалсификованог акцепта.

Видети објашњења дата уз §§-е 68 и 69 Мен. Закона.

(19) Овде је уведена професионална одговорност трасанта. Он је дужан да осигура руковање својим чековима тако да правни саобраћај буде по-

штећен од изненађења. Ипак да се дође до те професионалне одговорности треба доказати да су баш трасантови намештеници допринели фалсификовању.

(20) Одредбе Меничног Закона о протесту важе за чек, и то:

§§-и 70, 71, 73, 75, 76 и 77. ст. II. без икакве резерве;

§§-и 72 и 74 с том резервом да се протест не може заискати на основу преписа чека.

§ 77 ст. I Мен. Зак. изгледало би по §-у 23 т. 11. Чек. Зак. да не важи за чек. Међутим слична одредба налази се и у т. 2 §-а 19 Чек. Зак.

Најзад напомињемо да треба обратити пажњу и на § 19 ст. 3 Чек. Зак. који предвиђа ослобођење од протеста, ако је неисплата утврђена уверењем завода за обрачунавање.

(21) За чек не важи § 78 Мен. Зак. Њега замењује § 21 Чек. Зак.

§§-и 79—84 Мен. Зак. примењују се на чек без резерве.

(22) Пропис §-а 85 Мен. Зак. о тужби због неоправданог обогаћења важи за чек само под резервом да се та тужба не може поднети против акцептанта чека (§ 9 Чек. Зак.) Према томе она код чека остаје само против трасанта, и то једино у случају ако нема места тужби из §-а 22 Чек. Зак.

(23) Што се тиче права залогe и придржаја прописи Меничног Закона важе за чек, и то: §§-и 86 и 87 с том резервом да је одбијање исплате (§ 19 Чек. Зак.) довољан доказ да дужник није на време испунио своју обавезу. §§-и 88 и 89 важе за чек без резерве.

(24) Што се тиче примене одредаба Меничног Закона о амортизацији оне се примењују на чек, под овим условима:

§ 90 — без резерве. Само по себи се разуме да судски извештај трасату, послат по последњем ст. овог §-а значи судску наредбу о опозивању чека и ту даље важе одредбе §-а 15 Чек. Зак..

§ 91 — с тим да се ст. I овога §-а односи само на протест због неисплате (§ 19 Чек. Зак.) и да ст. II који се односи на акцептанта овде не важи (§ 9 Чек. Зак.) те према томе нико није обвезан да депонује основну суму код суда до окончања амортизационог поступка.

Ст. I и II §-а 92 без резерве, а ст. III с том резервом што се, мислимо, на основу одлуке о амортизацији не може тражити наплата чека од трасата, (који по чеку није у обвези); већ само вршити регрес против трасанта.

§ 93 без резерве.

(25) Прописи Мен. Зак. о сукобу закона (§§-и 94—96) примењују се на чек, с напоменом да ваља водити рачуна о §-у 2 Чек. Зак.

(26) Општа наређења Мен. Зак. (§§-и 97—101 ст. I и III §-а 102) важе и за чек и то:

§ 97 потпуно, али водећи рачуна о §-у 2 Чек. Закона;

§§-и 98, 99 и 101 без резерве. (Видети примедбу 27^о тачку е уз овај §).

§ 100 и 102 ст. I и III с том резервом да код чека не може бити акцептирања (§ 9 Чек. Зак.).

§ 102 ст. II не важи за чек, јер се противи природи чека који се плаћа код трасата, а трасат не може у акцепту означити домицилиат, јер и сам акцепт код чека нема чековно-правног дејства — § 9 Чек. Зак.).

(27) Мотиви комисије за предлог Чековног Закона:

Како је већ горе поменуто, предлог усваја хрватски систем цитирања менично-правних прописа, који вреде за чек. У смислу тога система састављен је § 23. Додати треба још ово:

(27-а) Ка броју 8. Аустриско Право за чек није усвојило пропис о утицају више силе, која има Хрватско-угарско Право. Наш предлог придружује се овом последњем Праву.

(27-б) 1. Ка броју 10. Додатак узет је из досадашњих Закона. Сврха му је, да се реши тешко питање ко, трасант или трасат, треба да сноси штету, која би настала због ис.

плате лажног или преиначеног чека. Питање је решено са становишта, да трасат има прилике да види лажни или преиначени чек, а трасант (ималац чековне књижице) готово никада. Ради тога је праведније, да штету сноси трасат, па био он крив при исплати или не. Али, особито ради опрезне манипулације са чековним књижицама, потребан је изузетак у оним случајевима у којима је трасант — или његов намештеник — крив што се могао издати лажни или преиначени правилан чек; у тим случајевима штету сноси трасант, ако до трасата нема кривице. Ове се норме уговором не могу преиначити.

(27-в) 2. Ка броју 13. Тужба због неоправданог обогатења је само субсидиерна, т. ј. она се може подићи ако нема места тужби из става 2. § 22.

Разуме се да је захтев ради обогатења обични цивилно-правни захтев.

(27-г) 3. Ка броју 14. Како је комисија у предлогу Меничног Закона примила из Хрватско-угарског Меничног Закона прописе о праву залогe и придржаја, доследно је да их је примила и у нацрту Чековног Закона, јер могу и код чека имати значаја, ма да по природи чека то неће бити често.

(27-д) 4. Ка броју 15. Комисија није нашла темељног разлога, да би се прописи о амортизацији чека разликовали од прописа о амортизацији менице.

(27-ђ) 5. Ка броју 17. Чековна способност иста је као и менична, само је треба строго разликовати од способности бити чековним трасатом (§ 2). О чековоној способности може се говорити само код трасанта, индосанта и авалисте.

(27-е) Разуме се, да су и рокови за поднашање чека на исплату продужени до првог следећег радног дана, по истеку рока али с тим да последњи дан мора бити радни дан а не може бити никако неки празник. Хрватско-угарски Закон то изречно каже. Разлика од досадашњег Аустриског Закона у томе је, да се у рокове за поднашање на исплату убрајају и празници. Та измена није опасна, јер су рокови дужи.

КАЗНЕНИ ПРОПИСИ И ПРОПИСИ О СУДСКОМ ПОСТУПАЊУ

§ 24.

Казниће се (1) новчано (2) са 2% од чековне своте, а најмање са две стотине динара онај:

1. који (3) трасира чек без датума (4) или са неистинитим датумом издања; (5) (9)

2. који (3) такав чек, ма да зна за његове мане (6) трасиран од другог, преузме, (7) пренесе или исплати; (8) (9)

3. који (3) трасира чек противно пропису § 2.; (10)

4. који (3) претвори посебан прецртај у општи или избрише било прецртај било име означене банке (§ 17.) (11)

Ко се намерно (12) огрешо о прописе предњег става, (13) казниће се двоструко. (14) (15)

(1) Ова казна има чисто фискални и дисциплински карактер. Она не искључује паралелну примену Кривичног Законика. — Видети последњи став §-а 26.

(2) Ако се не наплати новчана казна она се неће моћи по уобичајеним правилима претворити у казну затвора. То се види из ст. IV §-а 26, који предвиђа могућност претварања само за дело из §-а 25 овог Закона.

(3) Онај који без зле намере... видети последњи став овог §-а.

(4) Такав је чек ништаван. Видети примедбу 10 уз § 1 Чек. Зак.

(5) Али не и који промени већ стављени датум издања. Видети §§-е 68 и 69 Мен. Зак.

(6) Ако је чек без датума онда се сматра да сваки његов ималац зна за ману. Ако је датум лажан онда тек треба утврдити да ималац зна за лажност датума.

(7) Који такав чек преузме, то значи сваки легитимирани ималац.

(8) Трасат ће бити одговоран за новчану казну чак и ако су се он и трасант споразумели да он исплати такав недатиран или лажно датиран чек.

(9) Ова дела из т. 1 (кад дела сам трасант) и из т. 2 (кад дело ко други) имају за задатак да спрече евентуалне злоупотребе разних лица путем доказивања чеком и да онемогуће спорове око доказивања датума чека.

(10) Видети примедбу 2^о уз § 2 Чек. Зак.

(11) Овде, према приликама, може поред овог формалног кривичног дела бити дело фалсификовања чека. Видети одредбе Крив. Законика уз § 68 Мен. Зак.

(12) Овде се не говори о умишљају јер је он нужан у свима горњим делима, већ о једном квалификованом умишљају да је извршилац не само хтео да учини једно од ових дела, него и да се њиме послужи.

(13) Т. ј. против једне од четири тачака првог става.

(14) Односно новчано са 4% од чековне своте, а најмање са 400 дин.

(15) Из мотива комисије за предлог Чековног Закона:

Хрватско-угарски и Аустриски Чековни Закони разилазе се у погледу разних казни у чековном саобраћају; други зна само за један случај казне, на име за трасирање непокривеног чека. Први покушава да саобраћај са чековима обезбеди и казнама у другим случајевима. Комисија је примила Хрватско-угарски систем. § 24. прописује казне, које се више тичу чековних формалности и разликује, да ли се пропис кршио намерно или ненамерно.

§ 25.

Трасант, који нема довољно покрића, (1) казниће (3) се са 10% од непокривене чековне своте, (2) а најмање са пет стотина (4) динара, осим ако није могао у време издања (3) с разлогом мислити, да ће у доба подношења чека ради исплате имати покрића. (6)

Истом казном казниће се трасант, који учини такво расположење с покрићем, да онемогући исплату чека и ако зна, да га не може правоваљано опозвати (§ 15.), осим ако не докаже да то није учинио хотимично. (7)

Поред тога у оба случаја дужан је трасант дати имаоцу чека потпуно задовољење (§ 4.). (8) (9)

(1) О довољном покрићу видети примедбу 2^о уз § 4 Чек. Зак.

(2) Ако она износи више од 5000 дин., пошто је за ово дело најмања казна 500 дин..

(3) Ова казна не искључује казну по Крив. Законику (видети последњи став §-а 26) ако је са непокривеним чеком учињена превара.

(4) Ако је непокривена чековна свота мања од 5000 дин., па ма и најмање могуће суме.

(5) Ми мислимо да као време издања треба схватити не само тренутак издавања, већ и рок из §-а 12 Чек. Зак. за подношење на наплату. — Видети ст. II овога §-а.

(6) Овај разлог представља једно фактичко питање, које суд има слободно да цени.

(7) Из последње алинеје овога става:... „осим...“ јасно излази да се свако располагање свотама у времену од дана издања до рока за опозив сматра за хотимично онемогућавање имаоца да наплати чек. Дакле постоји једна претпоставка на штету трасанта, коју он може обарати.

(8) О томе видети примедбу 4^о уз § 4 Чек. Зак.

(9) Из мотива комисије за израду Чековног Закона:

§ 25. говори о издавању непокривеног чека, као и о случају кад трасант после издања чека осујети исплату тиме, да диспонира с покрићем.

Осим тога видети још и мотиве уз §§ 4 и 24 овог Закона.

§ 26.

Казне предвиђене у §§ 24. и 25. изриче грађански суд (2) у ванпарничном поступку. (1) Суд поступа по службеној дужности, кад у парници из чековног одношаја сазна за дела у поменутих параграфима, иначе по тражењу имаоца чека.

По службеној дужности не може се поступати, ако је од подношења чека ради исплате (3) протекло шест месеца, а по тражењу имаоца, ако је протекло три месеца.

Казне се изричу у корист државне благајне.

За дела предвиђена у § 25., (4) новчана казна, у случај немогућности наплате, (5) замениће се затвором највише до три месеца. (6)

За поступак, који се покреће по службеној дужности, надлежан је суд пред којим тече парница, а поступак по тражењу имаоца чека вршиће месно надлежни суд за чековне парнице против трасанта.

Прописи §§ 24.—25. не ускраћују примену Казненог Законика. (7)

(1) Али то не значи без саслушавања странака.

(2) Под грађанским судом ваља подразумевати суд надлежан за парнице из чековно-правних односа. Види ст. V овог §-а и § 27.

(3) Или од последњег дана рока за подношење чека ради исплате, ако до исплате не дође (§ 12).

(4) Али не и за она из §-а 24. Видети примедбу 2^о уз § 24.

(5) Случајеви немогућности исплате предвиђени су у §-у 43 Крив. Зак. од 1929. г.

(6) Ту евентуалност суд има у напред да одреди у својој пресуди — § 44 Крив. Зак. од 1929. г. — одређујући сразмеру за претварање казне.

(7) Овде се одступа од начела »non bis in eadem«. — § Кр. Зак. од 1929. г.

§ 27.

За судско остваривање чековно-правних регресних захтева вреде исти прописи о надлежности и поступку као и за меничне регресне захтеве. (1) (2)

(1) То значи у Србији надлежан је Трговачки Суд и то по §-у 17 тач. 6 Зак. о Уређењу Трговачког Суда.

А што се тиче поступка ту, за Србију, важе одредбе главе XVII Срп. Грађ. Суд. Пост. (видети у тој глави нарочито § 451).

(2) Из мотива комисије за израду пројекта овога Закона:

§ 27. пак уређује надлежност судова за цивилне парнице, које проистичу из чека; за регресне парнице, дакле за чековне парнице у строгом смислу, исти ће поступак бити као и меничним регресним парницама; за друге парнице на основу чека вреди обичан поступак и општа надлежност.

ПРЕЛАЗНА И ЗАВРШНА НАРЕЂЕЊА

§ 28.

За чек вреде прописи §§ 107.—112. Меничног Закона.

О томе видети примедбе дате уз тих шест параграфа Мен. Зак.

§ 29.

Кад овај Закон ступи на снагу престају важити ниже побројани закони и законски прописи о чеку: (1)

1. Закон од 3. априла 1906. год. Л. Д. З. бр. 84, о чеку;

2. Законски чланак LVIII од 1908. год. заједничкога угарско-хрватскога државног сабора о чеку;

3. § 2. Законскога члана LXIV заједничкога угарско-хрватскога сабора о утјецају више силе на права која се темеље на чеку.

Прописи других закона, уредаба и наредаба престају важити у колико су противни прописима овога Закона. (2)

(1) Првим ставом дерогирани су изречно и савим законски прописи који се нарочито односе на чек као правну установу.

(2) Другим ставом дерогирани су прописи других закона, уредаба и наредаба, али, природно, само у толико у колико се косе са прописима овога Чековнога Закона. Тиме су, а ово треба нарочито нагласити, дерогирани и они прописи закона, уредаба и наредаба о судском поступку, који се не подударују са новим Чековним Законом. Затим специјални закони о чеку код Поштанске Штедионице и т. д.

§ 30.

У колико се који закон, уредба или наредба позива на прописе чековних закона (§ 29.) имају се подразумевати прописи овога Закона.

Ово су набрајања примера ради, и зато се пропис §-а 30 односи и на друге прописе који се позивају на чековно-правне прописе, а не само законе, уредбе или наредбе.

§ 31.

Закон овај ступа у живот од дана кад га Краљ потпише, (1) а обавезну снагу добија по протеку године дана, од дана обнародовања у „Службеним Новинама“. (2)

Препоручујемо Нашем Министру Правде да овај Закон обнародује, свима Нашим Министрима да се о извршењу његовом старају, властима заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покорављају.

(1) Овај је Закон добио Краљеву санкцију 29. новембра 1928. г.

(2) Обнародован у Бр. 295 — XCIV Службених Новина од 19. децембра 1928. год. добија своју обавезну силу 19. децембра 1929. год.

РЕГИСТАР

МЕНИЧНОГ ЗАКОНА

- Бројеви означени после паузе значе § Мен. Зак. на који се упућује —
- Авал**, — шта је, чему служи, ко може дати — 29
 — где се ставља, како, за кога се даје — 30
 — обавеза авалисте и његово право регреса — 31
 — солидарна обавеза авалисте — 46
 — авал на меничном препису — 66
 — авал код сопствене менице — 105.
- Авалиста** — видети **Авал**.
- Адреса по нужди** (по потреби) — протест због неисплате — 59
 — одбијање исплате и констатовање тога на меници — 77
 — даље видети **Исплата за част и Акцептирање за част**.
- Акцепт делимични** — дозвољен акцепт за један део своте — 25
 — делимични акцепт је основ за регрес пре доспелости — 42
 — у регресу исплата суме за коју није дат делимични акцепт — 50
 — иначе видети **Акцептирање**.
- Акцептант** — види **Акцепт и Акцептирање**.
- Акцептирање** — трасант одговара да ће меница бити акцептирана — 9
 — акцептант може бити реминтент — 10
 — одговорност индосанта за акцептирање — 14
 — рок за подношење на акцептирање — 20
 — наредба да се меница поднесе или забрана да се не поднесе на акцепт — 21
 — рок за подношење на акцепт менице на одређено време по виђењу — 22

- како се меница подноси на акцепт — 23
- како гласи акцепт, потпис, датум — 24
- безусловност акцепта, делимичан акцепт — 25
- акцептирање менице која се плаћа у другом месту а не у трасатовом домицилу — 26
- обавеза акцептанта — 27
- одбијање акцепта — 28
- код меница по виђењу — 33
- израчунавање доспелости менице на одређено време по виђењу према датуму акцепта — 34
- одбијање акцепта као основ за регрес пре доспелости — 42
- утврђивање одбијања акцепта — 43
- одбијање акцепта код менице са ознаком „без трошкова“ — 45
- солидарна одговорност акцептанта — 46
- шта се може наплатити као регрес за неакцептирану меницу — 47
- регрес због делимичног акцепта — 50
- последица протеклих рокова за акцепт — 52
- виша сила као препрека за подношење на акцепт — 53
- акцепт за част — 54 и даље
- акцепт више примерака умножене менице — 64 и 65
- лажни потпис акцептанта — 68
- протест због неакцепта — 77
- застарелост тражбине против акцептанта — 78
- тужба за неоправдано обогаћење против акцептанта — 85
- акцепт нестале менице — 91 и 92
- подношење на акцепт може бити само радног дана — 100
- где се меница подноси на акцепт — 102
- издавалац сопствене менице одговара као акцептант — 103

Акцептирање за част — значај интервенције — 54

- кад има места, не мора се примити, последице и дејства — 55
- где се ставља, како и за кога се даје — 56
- обавеза акцептанта за част и исплата тако акцептиране менице — 57
- поднашање на исплату и протест менице акцептиране за част — 59
- протест или бележење одбијања исплате на самој исправи — 77

- даље видети **Исплата за част.**
- Алонж** — ту се пише индосамент — 12
 - давање авала — 30
 - бележење извештаја — 53
 - бележење одбијања чињења — 77
- Амортизација нестале менице** — код тужбе за неоправдано обогаћење — 85
 - судски поступак и вршење права за време поступка — 90 до 93
 - код сопствене менице — 105
- Багателне менице (до 500.— дин.)** — упрошћавање протеста — 77
- Бележници јавни** — подижу протест — 70
 - протесни поступак — 71
 - потпис протеста — 72
 - награда за дизање протеста — 76
 - овера потписа неписмених — 98
 - овера потписа слепих — 99
 - док не буду свуда уведени — 109
 - издавање пуномоћја брачних другова у Војводини — 110.
- „Без трошкова“ (клаузула)** — рачунање рока за нотификацију — 44
 - дејство ове клаузуле — 45
 - пропуштање рокова за исплату меница са напоменом „без трошкова“ — 52
 - рачунање застарелости кад има ове клузуле — 78
- Безусловност меничне обвезе** — код трасиране менице — 1
 - код индосамента — 11
 - код акцепта — 25
 - код сопствене менице — 103.
- Берза** — продаја залога — 86
 - обезбеђење хартијама од вредности са $\frac{2}{3}$ берзанске вредности да се дужник ослободи права придржаја — 88
 - као место чињења дилigentних радњи — 102
- Битни стастојци** — видети **Менични слог.**
- Бланко** — индосамент — вреди — 12
 - дејства — 13
 - преноси својину — 15
- Брачни друг у Војводини** — као менични пуномоћник — 110
- Виђење** — видети **Меница по виђењу и Меница на одређено време по виђењу.**

- Виша сила** — појам — 53
 — утицај на застарелост — 81
- Војна служба** — основ за обуставу застарелости — 81
- Вредност за залог** — значење ове клаузуле — 18
- Вредност за наплату** — значење ове клаузуле — 17
- Вредност за обезбеђење** — значење ове клаузуле — 18
- Време** — видети **Рачунање времена**
 — видети **Рок**
- Време пословно** — кад се могу предузимати чињења — 102
- Временски сукоб закона** — видети **Ранији закони**.
- Грађанско Право** (општи прописи) — дејство преноса код ректа менице — 10
 — дејство преноса после протеста због неисплате — 19
 — застарелост код тужбе за неоправдано обогаћење — 85
 — одређивање менично-правне пословне способности — 97
- Губитак права** — за регрес због протеклих рокова за предузимање дилigentних радњи од стране ималаца — 52
 — на регрес пре доспелости ако се прими понуђени акцепт за част — 55
 — на регрес ако се не поднесе на исплату адресату у нужди и примљеним акцептанту за част — 59
 — на регрес ако се одбије пријем исплате за част — 60
 — интервенијанта на регрес — 62
 — код умножених меничних примерака — 64
 — због застарелости — 78
 — неоправдано обогаћење — 85
- Дан издања менице** — трасиране — 1
 — сопствене — 103
- Датум акцепта** — како се утврђује — 24
- Дејство меничних изјава** — датих по досадашњим законима — 25
- Делимична исплата** — не сме се одбити — 38
 — протест за неисплаћени део — 74
 — исплата свега сем трошкова — 75
 — бележење на меници — 86
- Делимични акцепт** — видети **Акцепт делимични**.
- Депозит дужне своте** — за случај поверилачке доцње — 41
 — за случај права придржаја — 88
 — за случај амортизације нестале менице — 91
- Дилigentне радње** — видети **Губитак права**

- видети **Протест**
 — видети **Нотификација**
- Домицил** — одређује личну способност у међупокрајинском сукобу закона — 108
 — видети **Место пребивања**
- Домициларна меница** — забрана акцепта недозвољена — 21
- Домицилиат** — код трасиране менице — 4
 — код сопствене менице — 105
 — ако се плаћа ван трасатовог места пребивања — 26
 — изјава о непријему (неисплати) — 77
- Доносилац** — ништавност преноса на доносиоца — 11
- Дописивање састојака** — могућност — 16
 — код сопствених меница — 105
- Досадањи закони** — њихов однос према овом Закону — прелазна наређења — 107, 109, 110, 111, 113, 114.
- Доспелост менице** — означење: код трасиране 1 — код сопствене менице — 103
 — ако није означено: код трасиране 2 — а код сопствене — 104
 — дописивање ако није означена — 16
 — индосамент после доспелости — 19
 — до доспелости може се тражити акцепт — 20
 — обавеза акцептанта да плати о доспелости — 27
 — разне врсте означања — 32, 105
 — код менице по виђењу — 33, 105
 — код менице на одређено време по виђењу — 34, 105
 — како се израчунава време за доспелост — 35, 105
 — сукоб календара — 36, 105
 — исплата пре и о доспелости — 39
 — регрес због неисплате о доспелости — 42
 — законска камата тече од доспелости — 47
 — виша сила траје после доспелости — 53
 — акцепт за част у случају регреса пре доспелости — 55
 — исплата за част може бити и после доспелости — 58
 — менична застарелост тече од доспелости — 78
 — продаја залогe трећег дана после доспелости — 86
 — амортизација меница где још није дошло до доспелости — 90
 — право молиоца после доспелости за вођење амортизационог поступка — 91
 — ако доспелост пада на празник — 100

- Дражба јавна** — продаја залогe 86
- Држалац** — менице са бланко преносом — 12, 13
- са неиспрекиданим низом преноса — 15
 - овлашћен је да тражи акцепт — 20
 - умноженог примерка — 65
 - оригинала једног преписа — 67
 - менице за коју се тражи амортизација — 93
- Ефективна исплата страног новца** — ефикасност ове клаузуле — 40
- Есконтна стопа** — за менице где се плаћа пре доспелости — 47
- Жене удате** — њихова пословна способност — 108
- малолетне из Војводине — 111
- Забрана подношења на акцепт** — кад се може вршити и како — 21
- у вези са акцептом за част — 55
 - дејство у амортизационом поступку — 91
- Забрана преноса (индосамента)** — мора се изречно ставити — 10
- ову забрану може издати и индосант — 14
- Завод за обрачунавање** — улога у подношењу менице на плаћање — 37
- Задржавање залогe** у својину — берзанских вредности и тражбина — 86
- Закон** — видети **Сукоби закона и Досадањи закони**.
- Залагање** (клаузула вредност за) — супергаранционе менице — 18
- Залога** — права имаоца менице — 86, 105
- заложно дејство права придржаја — 89, 105
- Замена протеста** — изјавом трасата — 77
- Заоставштина** — као менични дужник или поверилац — 82
- Заручници у Војводини** — пуномоћство — 110
- Застарелост** — појам — 78, 105
- прекидање — 79, 83, 84, 105
 - поновни ток прекинуте — 80, 105
 - обустава — 81, 83, 84, 105
 - навршење код неспособних и код заоставштина — 82, 105
 - сукоби закона — 84, 105
 - неоправдано обogaњење — 85, 105
- Заступник** — неовлашћен — 8
- одсуство заступника код неспособних продужује рок за навршење застарелости — 82
- Заштита** (позивање у) — прекида застарелост — 79 и 80

- Извештај** — о примању акцепта — 28
- о протесту због неакцепта и неплаћања — 44
 - о протесту неопходан и поред ознаке „без трошкова” — 45
 - о вишој сили — 53
 - о интервенцији — 54
 - о протесту код меница до 500 дин. — 77
 - о регресној тужби прекида застарелост — 79 и 80
 - о вршењу права придржаја — 88
 - о продаји или задржању залогe — 86
 - о амортизацији нестале менице — 90
- Изворна меница** — преписи — 66, 67
- код амортизације нестале менице — 92
- Извршење безуспешно из дужникове имовине** — је основ за регрес пре доспелости — 42
- је основ за вршење права придржаја и пре доспелости — 87
- Издавалац** — означање — битни састојак сопствене менице — 103
- одговорност — 106
- Издавања места** — видети **Место издавања**
- Издавање менице** шта садржи: — трасиране — 1, 2
- сопствене — 103, 104
- Ималац** — располаже меницом са бланко индосаментом — 13
- кад се сматра као законит — 15
 - који се приговори могу истаћи против њега — 16
 - за случај преноса „за наплату” „као пуномоћје” — 17
 - код супер - гаранционих меница — 18
 - и подношење на акцепт — 20, 23, 24, 27, 28
 - и подношење на исплату — 37, 38, 39, 41
 - и вршење права регреса — 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51
 - губљење права регреса — 52
 - виша сила га спречава да диже протест — 53
 - у случају појаве интервенције за част — 55, 57, 58, 59, 60, 62
 - право на умножавање менице — 63, 65
 - право на меничне преписе — 66, 67
 - дужност подизања протеста — 71, 72, 77
 - застарелост имаочевих права — 78
 - имаочево право на тужбу због неоправданог обogaњења — 85

- имаочево право залогe — 86
- имаочево право придржања — 87, 88 и 89
- Индосамент** — дејство, на кога се врши — 10, 105
- безуслован и какав мора бити — 11, 105
- где се пише, потписује, вреди и бланко — 12, 105
- он преноси право из менице — 13, 105
- одговорност индосанта, забрана даљег преноса — 14, 105
- истинитост потписа и неиспрекидани низ преноса — 15, 39, 105
- ствара непосредни однос између дужника и имаоца — 16, 105
- „за наплату” или „као пуномоћје” — 17, 105
- „за обезбеђење” или „за залог” — 18, 105
- дејство ако је дат после доспелости — 19, 105
- брисање свог потписа — 15, 49, 105
- наредба да се меница поднесе и рок за подношење на акцепт — 21, 22, 52
- пренос који врши платац за част — 62
- на новим примерцима умножене менице — 63, 64
- на меничним преписима — 66
- застарелост — 78
- Индосант** — видети **Индосамент**
- регресна права имаоца против индосанта кад се могу вршити — 42
- одређује курс страном новцу — 40
- нотификација о протесту — 44
- ставља клаузулу „без трошкова” — 45
- носи солидарну меничну одговорност — 46
- нотификација о спречености тражења протеста због више силе — 47
- може бити интервениант — 54
- испада из обвезе ако ималац не прими исплату за част која би га ослободила обвезе — 61
- испада из обвезе ако ималац не поднесе на исплату меницу адресату по потреби — 59
- Индосатар** — ко може бити — 10, 105
- не може бити доносилац — 11, 105
- не мора се означити (бланко) — 12, 105
- Инкасо** — пренос (дејства) — 17, 105
- Иноземно право** — узроци више силе — 53, 105
- застарелост — 84, 105

- пословна способност — 94, 105
- облик меничне изјаве — 95, 105
- облик и рокови дилigentних радњи, — 96, 105
- Иностранство** — камата менице издане или плативе у иностранству — 47, 105
- лична способност нашег држављанина настањеног у иностранству — 108, 105
- Интервениант** — општи прописи — 54, 105
- акцепт за част — 55, 56, 57
- исплата за част — 58, 59, 60, 61, 62, 105
- Интервенција** — видети **Интервениант**
- Искупљивање** — ко искупи меницу, врши даљи регрес, — 48, 105
- ово регресно право застарева за годину дана од дана искупљивања — 78 и 105
- Искључење** — заинтересованог јавног бележника као протесног чиновника — 70, 105
- Исплата менице** — одговорност трасанта за исплату — 9
- одговорност индосанта — 14, 105
- подношење на исплату — 37, 105
- исплата пре но доспелости, платац прегледа низ инсамената — 39, 105
- исплата — 38, 105
- меница гласи на страну валуту — 40, 105
- повериочева доцња — 41, 105; — доцња због више силе — 53, 105
- протест због неисплате — 43, 44, 45, 74, 75, 77, 105
- солидарна одговорност за исплату — 46, 105
- исплата примерка умножене менице — 65
- реализовањем залогe — 86, 105
- вршењем права придржаја — 87 до 89, 105
- у току поступка за амортизацију нестале менице — 91, 82, 105
- исплата ако дан подношења пада на празник — 100, 105
- видети **Делимична исплата**
- Исплата за част** — ко назначава, ко може вршити, општи прописи — 54 и 105
- у којим се случајевима дозвољава и докле — 58 и 105
- дужност имаоца — 59
- шта обухвата — 60
- издавање потврде о исплати — 61

- ко има прече право да изврши ову исплату ако је нуде њих више — 62
- која права даје — 62
- Исплата умноженог примерка** — дејства према другим примерцима — 64
- Јавна дражба** — продаја залогe — 86
- Јавни Бележници** — видети **Бележници Јавни**
- Јеврејска слова** — потпис као рукознак — 98
- Језик** — на коме је састављена менична исправа (може бити страни) — 1 и 103
- страни менече поднете на протест — 72
- Календар** — сукоб два календара — 36
- Камата** — уговорена код меница по виђењу — 5, 105
- при вршењу регреса — 47, 48, 105
- Касаторна клаузула** — на меници пише издато само у једном примерку — 63
- исплата умножених примерака — 64
- Комисиона трата** — 3
- Курсна вредност** — хартија од вредности — 88
- Куртажа** — код повратних меница — 51
- Лажни потпис** — 68, 105
- Лакомисленост** — при прибављању менице — 15 и 105
- Локал пословни** — 102, 105
- Лукавство** — при преносу менице — 16, 18, 105
- при исплати менице — 39, 105
- Малолетна лица** — оцењивање њихове пословне способности — 108
- женска, која ступе у брак не стичу тиме меничну способност — 111
- Меница издата пре ступања на снагу овог Закона** — 107
- Меница на одређени дан** — може се издати — 32
- сукоб календара — 36
- Меница на одређено време после издања** — може се издати — 32
- њена доспелост — 35
- сукоб календара — 36
- Меница по виђењу** — кад се сматра да постоји — 2
- може носити камату — 5
- може се издавати — 32
- кад је платива, кад се подноси на исплату — 33
- повратна меница — 51

- губитак регресних права — 52
- задоцњење подношења због више силе — 53
- амортизација нестале менице — 90
- сопствена по виђењу — 106
- Меница по виђењу на одређено време** — може носити камату — 5
- рок за подношење на акцепт — 22
- акцепт мора бити датиран — 23
- може се издавати — 32
- кад је платива — 33
- како се израчунава доспелост — 34, 35
- губитак регресних права — 52
- утицај више силе — 53
- амортизациони поступак — 90
- Меница повратна** — 51
- Меница сопствена** — 103—106
- Меница трасирања** — битни састојци — 1 и 2
- сви прописи — 1 до 102
- Менична клаузула** — битни састојак — 1 и 103
- Менична обвеза** — способност обвезивања — 97
- видети **Сукоб Закона**
- Менична свота** — битни састојак — 1, 103
- како се пише — 6, 105
- кад гласи на страну валуту — 40, 105
- како се плаћа у регресу — 47, 48, 49, 105
- код делимичног акцепта — 50
- код повратне менице — 51, 105
- код исплате за част — 60, 105
- кад се полаже протесном чиновнику — 74, 75, 105
- како се полаже у амортизационом поступку — 91, 105
- Менична тужба** — видети **Тужба**
- Менични слог** — битни састојци трасиране менице — 1, 2
- преиначење — 16, 69, 105
- битни састојци сопствене менице — 103, 104
- Место издавања менице** — битни састојак — 1, 2, 103
- ако није стављено — 2, 16, 104, 105
- сукоб календара — 36, 105
- Место плаћања менице** — битни састојак — 1, 2, 103, 104
- ако није стављено — 2, 16, 104, 105
- различно од трасатовог места пребивања — 4, 26, 105
- рачунање рока — сукоб календара — 36, 105
- код исплате за част — 59, 105

- одређује надлежност суда за амортизацију нестале менице — 90, 105
- Место пребивања** — трасатово место пребивања различно од места плаћања — 4, 26, 105
 - ту се подноси на акцепт — 20
 - одређује место плаћања — 2, 104
 - одређује пословну способност при међупокрајинском сукобу закона — 108
 - одређује течај повратне менице — 51
- Министар Пошта и Телеграфа** — може одобрити да поште буду протестна надлештва — 70, 105
- Министар Правде** овлашћен да прописује уредбе: — о сукобу закона односно више силе — 53
 - о поштама као протестном надлештву — 70
 - о вођењу протестног регистра — 76
 - о бележничким наградама за протест — 76
 - о упрошћавању протеста — 77
 - о празницима — 112
- Министар Трговине** — одређује заводе за обрачунавање — 37
- Мораториум** — прекид застарелости — 81
 - забрана давања рока за почек — 101
- Мухур** — није довољан место потписа — 98
- Награда** — јавним бележницима за протест — 76
- Највећа вредност обвезе** — примена те теорије — 94
- Намира** (признаница) — код делимичне исплате — 38, 50, 74
 - код вршења регреса — 49, 50
 - код исплате за част — 61
 - при протесту — 74
 - при вршењу права залогe — 86
- Наплата** — видети **Вредност за наплату**
- Народна Банка** — њена каматна стопа — 47
- Неисплата** — видети **Исплата**
- Нејасно написане менице** — бележење у протест — 72
- Немарност** — при прибављању менице — 15
 - при искупу менице — 39
- Неоправдано обogaћење** — право на тужбу — 85 и 105
- Неписмена лица** — како дају изјаве — 98
- Неподношење на исплату и акцепт** — видети **Исплата**
 - видети **Акцептирање**
- Несавладљива препрека** — код протеста — 53

- Неспособна лица** — утицај њихових потписа на обвезе осталих
 - 7, 105
 - навршење застарелости — 82, 105
 - сукоб закона — 94, 105, 108
 - по нашим законима ко је неспособан да ступи у меничну обвезу — 97, 105
 - малолетне удате жене — 111
- Нестанак менице** — амортизациони поступак — 90, 91, 92, 93
 - појава нестале менице — 93
 - тужба због неоправданог обogaћења — 85
- Нечитке менице** — при протесту — 72
- Ништавност** — трасиране менице — 2
 - услова и делимичног индосамента — 11, 105
 - обвеза за које је дат авал — 31, 105
 - због означања доспелости — 32, 105
 - меничног преписа — 67, 105
 - лажних потписа — 68, 105
 - протеста — 70, 71, 105
 - клаузуле да се не прима чинидба у руке протестног чиновника — 74, 105
 - путем амортизационог поступка — 90, 105
- Новине** — објављивање нестале менице — 90, 105
 - Службене Новине публиковале овај Закон — 115
- Новац страни** — као средство плаћања — 40, 105
- Нотификација** — видети **Извештај**
- Обвеза** — трасанта — 9, 52, 85
 - индосанта — 14, 52
 - акцептанта — 27, 57, 85
 - авалисте — 31, 52
 - интервениента — 54, 57, 52
 - издаваоца сопствене менице — 106
- Обвеза менична** — ко је способан да је прими — 94, 97, 108
- Обезбеђење** — видети **Вредност за обезбеђење**
 - путем залогe — 86
 - путем вршења права придржаја — 87, 88, 89
- Облик меничног писмена** — сукоб закона — 97
 - по досадањим законима — 107
- Облик меничних чињења** — сукоб закона — 96
 - по досадањим законима — 107
- Обogaћење неоправдано** — основ за тужбу — 85

- Образложење одбијања чињења** — дато протестном чиновнику — 72
- Обустава плаћања** — основ за регрес пре доспелости — 42
— основ за вршење права придржаја — 87
- Обустава поступка амортизације** — чим се појави нестала меница — 93
- Обустава тока застарелости** — кад наступа — 81
— докле траје — 82
— према коме дејствује — 83
— сукоб закона — 84
- Овера потписа (изјава)** — неписмених лица — 98
— слепих лица — 99
- Овлашћење** — прекорачене границе — 8, 105
- Оглашавање нестале менице** — амортизациони поступак — 90, 91, 92, 93
- Одбијање** — видети **Акцептирање** и **Акцептирање за част**
— видети **Исплата менице** и **Исплата за част**
— видети **Образложење**
- Одговорност** — солидарна свих потписника — 46
— видети **Обвеза**
- Одржавање права** — видети § 52 и **Губитак права**
- Општинска власт** — извештај протестном чиновнику — 71
- Ослобођење од изискавања протеста** — видети **Без Трошкова**
- Отплата** — видети **Делимична исплата**
- Парница** — прекида застарелост — 79, 83
— кад се сврши, настаје застарелост — 80
— немогућа због тога што суд не ради, обуставља ток застарелости — 81, 83
— неспособност за вођење парнице спречава навршење застарелости — 82
— због неоправданог обогаћења — 85
— видети **Тужба**
- Персонални закони** — сукоб закона — 94, 108
- Печат** — неписмених лица не замењује потпис — 98
- Платац за част** — кад се може појавити — 58
— где му се меница подноси — 59
— шта има да плати — 60
— за кога плаћа — 61
— његова права по исплати — 62
- Плативост** — код домицилиата — 4, 26
— главнице и камате — 5

- у другом месту — 26
— о доспелости — 27
— менице по виђењу — 33, 34
— израчунавање времена — 35
— кад календари дођу у сукоб — 36
— кад наступа — 37
— видети **Исплата** и **Исплата за част**
- Платиште** — означавање — 4, 26
- Плаћања Место** — видети **Место Плаћања**
- Плаћање** — видети **Исплата**
— видети **Исплата за част**
- Плаћање обећано** — битни састојак — 1 и 103
— видети **Плаћање**
- Повратна меница** — кад се може издати — 51
- Подизање протеста** — видети **Протест**
- Подношење менице на акцептирање** — све до доспелости — 20
— рок и забрана — 21
— меница на одређено време по виђењу — 22
— како се врши — 23
— везано за рок — 24
— видети **Акцептирање**
— видети **Протест**
- Подношење менице на исплату** — меница по виђењу — 33
— меница на одређено време по виђењу — 34
— израчунавање рока — 35
— у случаја сукоба календара — 36
— кад се врши — 37
— пропуштање рока за подношења — 52
— за случај несавладљиве препреке — 53
— видети **Протест**
— видети **Исплата**
— видети **Исплата за част**
- Позивање у заштиту** — основ за прекид застарелости — 79, 80
- Полициска власт** — обавештења протестног чиновника — 71
- Порук** — видети **Авал**
- Пословни локал** — где се врше чињења — 102
— долазак протестног чиновника — 71, 72
- Пословно време** — за менична чињења — 102
- Посредовање** — видети **Интервниент**
- Потврда** — о исплаћеној суми видети **Намира**
— меничне изјаве видети **Овера**

- Потпис** — неспособног лица не утиче на ваљаност обвезе других потписника — 7, 105
 — лажни и без овлашћења — 8, 68, 105
 — трасанта је битни састојак — 1, 2
 — издаваоца — 103, 104
 — индосанта — 12, 15, 105
 — акцептанта — 24
 — авалисте — 30, 105
 — акцептанта за част — 56
 — неписмених лица — 98, 105
 — слепих лица — 99, 105
- Потреба (Плаћање по потреби)** — видети **Адреса у нужди, Исплата за част и Акцептирање за част** — 54 до 62
- Почетак** — видети **Мораториум** — 101
- Пошта** — нотификација путем поште — 44, 79, 77
 — као протестно надлештво — 70
- Празник** — ако је последњи дан рока — 100
 — Уредба о празницима — 112
- Првенство интервениента** — код исплате за част — 62
- Пребрисан индосамент** — не вреди — 15
 — ко може брисати — 49
- Превод** — менице поднете на протест — 72
- Предмет меничне обвезе** — је одређена свота новца — 1, 40, 103
- Преиначење меничног слога** — видети **Менични слог**
- Прекид застарелости** — видети **Застарелост** — 79 до 84
- Прекид низа индосамената** — последице — 15, 39, 105
- Прелазна наређења** — 107 до 115
- Пренос менице** — видети **Индосамент** — 10 до 19
 — са дејством из Грађанског Права — 10 и 14
 — бланко — 12, 13, 15
- Препис менице** — ко може вршити и како — 66, 67
 — права имаоца преписа — 67
 — уноси се у протест — 72
 — наплата по препису — 73
 — издавање преписа код делимичне исплате — 50, 73
 — код упрошћеног протеста — 77
- Препис протеста** — како се издаје — 76
- Препоручено писмо** — као средство за вршење нотификације — 44, 47, 79
- Препрека несавладљива** — дејство — 53

- Престоница** — фиктивни домицил — 108
- Прибављање менице** — како се врши — 15
- Приговори** — против ранијих ималаца — 16, 17, 18, 19
 — за случај клаузуле „Вредност за наплату“ — 17
 — код супергаранционих меница — 18
 — код ректа меница — 10 и 14
 — код подизања протеста — 72
 — у амортизационом поступку — 91 и 92
- Придржај** — у чему се садржи право придржаја — 87
 — нотификација, престанак — 88
 — дејство као право залогe — 89
- Признаница** — види **Намира**
- Примерци умножени** — како се издају — 63
 — исплата — 64
 — права имаоца другог примерка — 65
- Провизија** — при вршењу регресних права — 47 и 48
 — код исплате за част — 60
- Продаја залогe** — како се врши — 86
- Продужење рокова за подношење и протест** — за случај више силе — 53
- Промулгација** — овог Закона — 115
- Пропуштање рокова** — за нотификацију — 44
 — за протест — 52 и 85
- Пропуштање чињења** — видети **Губитак права**
- Протек рокова** — види **Пропуштање**
- Протест** (опште одредбе) — ко подиже, надлежност протестних чиновника — 70
 — дужност протестног чиновника — 71
 — садржај протеста — 72
 — ако више лица треба да дижу за исту чинидбу — 73
 — извршење чинидбе у руке протестног чиновника — 74
 — наплата протестних трошкова — 75
 — предавање протеста, вођење регистра, издавање преписа протеста — 76
 — упрошћавање протеста — 77
- Протест због неисплате** — индосамент после рока за протест због неисплате — 19, 105
 — кад се диже — 43, 105
 — одашиљање извештаја о подигнутом протесту — 44, 105
 — ослобођење дизања протеста — 45, 105
 — предаје се при наплати — 49, 50, 61, 105

- последице пропуштања рока за подизање протеста — 52, 105
- ометање подизања због више силе — 53, 105
- код исплате за част — 58, 59, 62, 105
- опште одредбе о дизању протеста — 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 105
- као почетак тока застарелости — 78, 105
- за случај поступка за амортизацију — 91, 105
- сукоб закона односно облика — 96, 105
- ако рок пада на законски празник — 100, 105
- код сопствених меница на одређено време по виђењу — 106
- код меница издатих пре ступања овог Закона на снагу — 107

Протест због непредаје оригиналне менице — подизање — 67

Протест због нестављеног датума акцепта — нужност подизања — 24

Протест због одбијања давања акцепта — напомена да се поднесе меница и сутра дан — 23

— кад се диже — 43

— нотификација о подизању — 44

— ослобођење од подизања — 45

— предаја при исплати — 50, 61, 57

— последица пропуштања рока за подизање — 52

— задоцњење због више силе — 53

— код исплате за част — 61, 57

— код умножених примерака — 65

— опште одредбе — 70 до 77

— застарелост права — 78

— за случај поступка за амортизацију — 105

— сукоб закона односно облика — 96

— ако рок пада на празник — 100

— код меница издатих пре ступања на снагу овог Закона — 107

Протест због предаје првог примерка — код умножених меница — 65

Протестни регистар — увођење изјава — 44, 77

— увођење приговора — 72

— прописи о вођењу — 76

— за менице до 500 дин. — 77

Протестни трошкови — право на наплату — 47, 48, 75

— код несталих меница — 91

Протестни чиновник — надлежност — 70

— дужност — 71, 77, 76

— садржај протеста — 72

— ако се чиниdba врши у његове руке — 74

— вођење регистра — 76

— дужност код упрошћених протеста — 77

Пуномоћје — видети **Вредност за наплату** — 17

— прекорачено — 8

— за задуживање неписменог лица — 98

— код брачних другова у Војводини — 110

Ранији закони — важност за менице издате пре 19. децембра 1929. г. — 107

— што се тиче надлежности за подизање протеста — 109

— укидају се — у Војводини — 110 и 111

— који се укидају — 113

— који се упућују на овај Закон — 114

Рат — војна служба и застарелост — 81

Рачун — при откупу менице — 49

— видети **Трошкови**

— видети **Намира**

Рачунање времена — општа правила — 35

— за случај два календара — 36

— ако је последњи дан празник — 100

— кад почињу тећи рокови — 101

Регистар протестни — видети **Протестни регистар**

— видети и **Рок**

Регрес — акцепт мора бити датиран да би се одржала регресна права — 24

— право авалисте на регрес — 31, 105

— од кад се може вршити — 42, 105

— како се доказују основи за регрес пре доспелости — 43, 45, 105

— регрес код меница „без трошкова“ — 45, 105

— солидарност обвеза — 46, 105

— шта се може тражити при регресу — 47, 48, 105

— права онога ко откупи меницу — може се даље регресирати — 48, 49, 105

— регрес због делимичног акцепта — 50

— путем повратне менице — 51, 105

— губитак права на регрес — 52, 53, 59, 60, 78, 105

— утицај више силе — 53, 105

— и акцептирање за част — 55

- и исплата за част — 58, 59, 60, 62, 105
- код умножених примерака — 65
- код меничних преписа — 67
- застарелост — 78, 85, 79, 105
- и вршење права придржаја — 87, 105
- код амортизације менице — 91, 105
- Регресна права** — види **Регрес**
- Регресна свота** — види **Менична свота** — 47 до 49
- Ректа-пренос** — меница „не по наредби“ — 10
 - индосамент „не по наредби“ — 14
- Ремитент** — трасиране менице — 1, 2, 3
 - сопствене менице — 103, 104
- Рок** — за подношења на акцепт — 20, 21, 22, 52, 53
 - код менице по виђењу — 33, 52, 53
 - доспелости код менице на одређено време по виђењу — 22, 34, 52, 53
 - рачунање (општа правила) — 35, 100, 101
 - сукоб календара — 36
 - за подношење на исплату — 37, 41, 52, 53, 58, 59
 - за подизање протеста — 43, 52, 53, 58, 59, 76, 77
 - за нотификацију протеста — 44, 45
 - пропуштање рокова — 52, 53, 54
 - за нотификацију о интервенцији — 54
 - за исплату за част — 58, 59
 - за оглас због амортизације меница — 90, 93
 - сукоб закона — 96
- Рукознак** — код неписмених лица — 98
- Садржина менице** — видети **Менични слог**
- Састојци битни** — видети **Менични слог**
- Сведоци** — при оверавању изјава неписмених и слепих — 98, 99
- Свота менична** — видети **Менична свота**
- Свота регресна** — видети **Менична свота**
- Сила виша** — појам — 53
 - утицај на застарелост — 81
- Слепи** — давање меничне изјаве — 99
- Слог менични** — видети **Менични слог**
- Службене Новине** — видети **Новине**
- Смрт** — утицај на навршење застарелости против заоставштине — 82
- Солидарност** — меничних обвеза — 46
- Сопствена меница** — битни састојци — 103 и 104

- заједнички прописи са трасираном — 105
- специалне одредбе — 106
- Способност меничног обвезивања** — утицај потписа неспособних — 7
 - међународни сукоб закона — 94
 - општи и основни пропис — 97
 - заштита неписмених — 98
 - заштита слепих — 99
 - међупокрајински сукоб закона — 108
 - малолетних удатих жена — 111
- Срески судови** — подижу протесте — 70
 - док се не уведу свуда — 109
 - видети **Суд**
- Стан** — чињење протесних радњи у стану — 71, 72, 102
- Стечај** — над имовном трасата — 42, 43
 - над имовином трасанта — 42, 43
 - пријава тражбине у стецишну масу прекида застарелост — 79, 80
 - обуставља навршење застарелости — 81
 - над имовином залагача — 86
 - представља основ за вршење права придржаја — 87
- Суд** — кад је поверилац у доцњи суд прима депозит — 41
 - подизање код суда колективне или појединачне тужбе при вршењу регреса — 46
 - тужба суду прекида застарелост — 79, 80
 - нотификација преко суда — 79
 - обустава застарелости ако судови не раде — 81
 - надлежност суда код продаје залога — 86, 89
 - надлежност суда за одобрење претварања права придржаја у право залог — 89
 - надлежност суда у амортизационом поступку — 90 до 93
 - надлежност суда за оверавање меничних изјава — 98, 99
 - надлежност суда за подизање протеста — 70, 109
- Сукоб закона** — међународни о личној способности — 94, 105
 - међународни о облику и садржини менице — 95, 105
 - међународни о облику и роковима дилigentних радњи — 96, 105
 - међупокрајински о личној способности — 108
 - временски досадањих и овога Закона — 111, 113
 - међународни о дејству више силе — 53, 105
 - међународни о застарелости — 84, 105

- Супергаранционна меница** — дејство клаузуле „Вредност за обезбеђење“ — 18
- Теорија упућивања** — примена — 94
- Теорија највеће вредности обвезе** — примена — 94
- Териториални сукоб закона** — видети **Сукоб закона**
- Течај** — страног новца — 40
— за повратну меницу — 51
- Трасант** — његов потпис је битни састојак — 1, 2
— може бити ремитент и трасат — 3
— може одредити камату — 5
— одговорност — 9, 46, 52, 78, 85, 91
— може издати „ректа меницу“ — 10
— може се индосирати и на њега — 10
— може бити индосант — 11
— приговори против трасанта не могу се истицати према имаоцу — 16
— издаје наредбу или забрану да се меница подноси на акцепт — 21
— одређује рок за акцепт код менице на одређено време по виђењу — 22
— ако не одреди платиште — 26
— право на тужбу — 27
— авал за трасанта — 30
— може одредити курс страноме новцу — 40
— кад падне под стечај — 42, 43
— нотификација протеста — 44, 53
— може ставити означење „без трошкова“ — 45
— код издавања повратне менице — 51
— може ставити интервениента — 54
— интервенција за трасанта — 56, 61, 62
— улога при умножавању меничних примерака — 63
— лажан потпис — 68
— застарелост обвезе — 78
— тужба за неоправдано обogaћење — 85
— код амортизоване менице — 91, 92
- Трасат** — означење — 1, 2
— трасат може бити и трасант — 3
— меница платива ван трасатовог места пребивања — 4, 26
— подношење на акцепт — 20, 21, 22, 23
— захтев да се још сутра дан меница поднесе на акцепт — 23

- како се даје акцепт — 24
— какву обвезу прима акцептом — 27, 46, 64
— одбија да да акцепт — 28, 77
— значај трасатовог потписа — 24, 30
— кад плаћа меницу може захтевати потврду — 38
— кад плаћа пре доспелости — 39
— кад падне под стечај — 42, 43
— може бити интервениент — 54
— обвеза по умноженим примерцима — 64
— даје изјаву место протеста — 77
— видети **Акцептант**
- Трасирана меница** — видети **Меница трасирана**
- Трговачко Право** (општи прописи) — примењује се на застарелост тужбе због неоправданог обogaћења — 85
— одређује пословну меничну способност — 97
- Трошкови** — видети „**Без трошкова**“
— наплата при регресу — 47, 48, 49
— за умножене примерке — 63
— протестни — 75, 76
— због протеста нестале менице — 91
- Тужба** — приговори на меничну тужбу — 16
— против акцептанта — 27
— регресна — 46, 47, 48
— застарелост — 78, 79, 80, 81, 82
— прекида застарелост — 79, 80
— немогућност подизања тужбе обуставља ток застарелости — 81, 82
— због неоправданог обogaћења — 85
— не мора се дизати за продају залоге — 86
— право на тужбу је основ за вршење права придржаја — 87
- Узансе места плаћање** — одређују вредност страног новца — 40
- Укинати закони** — видети **Ранији закони**
- Умножавање** — видети **Примерци умножени**
- Упућивање** — видети **Теорија Упућивања**
- Уредба** — о заводима за обрачунавање — 37
— о сукобу закона о вишој сили — 53
— о поштама као протестној власти — 70
— о упрошћавању протеста за менице до 500 дин. — 77
— о празницима — § 112
- Услови индосамента** — „не по наредби“ — 10, 14, 19

- индосамент мора бити безуслован — 11
- не сме бити делимичан — 11
- не сме бити „на доносиоца“ — 11
- смањење одговорности — 14
- забрана даљег преноса — 14
- „вредност за наплату“ — 17
- „вредност за обезбеђење“ — 78

Уступање менице грађанско — код меница „не по наредби“ — 10
 — код меница пренетих после рока за протест због не-исплате — 19

Цесија — видети **Уступање**

Част (54—62) — видети **Акцептирање за част**
 — видети **Исплата за част**

Чиновник протестни (71—76) — видети **Протестни чиновник**

Штамбил — знак неписменог лица — 98

Штета — због пропуштења нотификације протеста — 44
 — коју нанесе протестни чиновник — 71
 — тужба за неоправдано обогаћење — 85

РЕГИСТАР ЧЕКОВНОГ ЗАКОНА

- Бројеви означени после паузе значе § Чек. Зак. на који се упућује —
- Пошто врло велики број прописа Меничног Закона важи за чек, то се препоручује читаоцима да и за чек консултују регистар Меничног Закона и виде у §-у 23 Чек. Зак. да ли тај пропис Мен. Зак. важи и за чек. —
- Авал** — **Авалиста** — авалиста код чека на доносиоца — 8
 — трасат не може дати авал — 10
 — регресна одговорност — 19
 — примена прописа Мен. Зак. — 23 т. 5
- Азија** — рок за подношење чека издатог ван Европе — 12 т. 3. и 4
- Акцепт** — **Акцептант** — нема чековно-правно дејство — 9
 — индосант чека не одговара за акцепт — 23 т. 4
 — акцептант није солидарни дужник — 23 т. 7
 — примена правила о вишој сили — 23 т. 8
 — код лажних и преиначених чекова — 23 т. 10
 — код протеста чека — 23 т. 12
 — акцепт чека и тужба због неоправданог обогаћења — 23 т. 13
 — при амортизацији чека — 23 т. 15
 — прописи Мен. Права о Ак. не важе за чек — 23 т. 17
- Алонж** — саставни део чека за чековно-правне изјаве — 19 т. 2.
- Америка** — види **Азија**
- Амортизација чека** — прописи Мен. Права — 23 т. 15
- Аустралија** — види **Азија**
- Африка** — види **Азија**
- Банка** — **Банкар** — једино могу бити трасати чека — 2, 3
 — ако трасат није банка нема чека — 3

- трасант мора имати код трасата покриће — 4
- кад сме исплатити чек — 14
- кад не сме исплатити чек — 15
- како исплаћује чек — 16
- једино може наплатити прецртан чек — 17, 24
- код чекова „само за обрачун“ — 18
- видети **Трасат**
- „Без трошкова“** (напомена) — прописи Мен. Зак. важе за чек — 23 т. 7
- Брисање индосамената** — прописи Мен. Зак. важе за чек — 23 т. 7
- Битни састојци чека** — набрајање — 1, 2, 3
 - који се претпостављају — 3
 - не могу се дописивати после издања — 23 т. 4
- Безусловност** — чек је безусловни упут на плаћање — 1 т. 2
 - код индосамената чека — 8
- Брисање прецртаја** — новчана казна — 24 т. 4
- Ваневропске земље** — видети **Азија**
- Ванпарнични поступак** — код фискалних казни — 26
- Виђење** (чек по виђењу) — плативост чека — 11
 - рок за подношење чека — 12, 13
 - опозивање чека — 15
 - ако чек није поднет — 19
 - ако чек није покривен — 26
- Виша сила** — примена прописа Мен. Зак. — 23 т. 8
- Временски сукоб закона** — који се ранији закони укидају — 29
 - који се ранији закони замењују — 30
 - кад овај Закон ступи у живот — 31
- Готов новац** — предмет обвезе код чека — 1
 - да се не исплаћује по чеку за обрачун — 18
 - видети **Свота**
- Датум издања** — битни састојак чека — 1, 3
 - утиче на рок за подношење на исплату — 12
 - код сукоба календара — 13
 - ако се не стави или ако је лажан — 24 т. 1 и 2
- Датум подношења на плаћања** — како се израчунава — 12
 - ако постоји сукоб календара — 13
- Делимична исплата** — може се одбити — 16
 - видети **Исплата**
- Делимични индосамент** — код чека је ништаван — 8

- Довосилац** (чек на доносиоца) — кад се може издати — 5
 - не може се индосирати — 7
 - ништаван је индосамент „на доносиоца“ — 8
 - може се авалирати — 8 ст. IV
 - не може се умножавати — 20
- Допуњавање састојака** — за чек не важи Мен. Зак. — 23 т. 4. и 10
- Доспелост чека** — није битни састојак — 1
 - чек се не плаћа по виђењу — 11
 - рок за подношење на исплату — 12, 13, 15, 19
 - ако постоји сукоб календара — 13
 - опозивање чека — 15
 - ако се чек не исплати о року — 19
 - прописи Мен. Зак не важе — 23
 - ако нема покрића — 25
 - застарелост фискалних казни — 25
- Друштво** — које може бити трасат чека — 2
 - исплата прецртаног чека — 17, 24
 - клаузула „и друштву“ — 17, 24
- Европа** — чекови издати у Европи, рок за подношење — 12, 13
- Забрана** — исплате у готовом новцу — 18
- Заводи за обрачунавање** — као место подношења чека — 12
 - код чекова „само за обрачун“ — 18, 19, т. 3.
 - уверење **З. з. об.** замењује протест — 19 т. 3
 - одредиће се уредбом — 23 т. 6
- Закон** — Казнени Законик — 26
 - Менични Закон — 23, 27, 28
 - укинати и замењени — 29 и 30
 - овај ступа у живот — 31
 - видети **Временски Сукоб Закона**
 - видети **Териториални Сукоб Закона**
- Залога** — примена прописа Мен. Права — 23 т. 14
- Замена казне** — видети **Затвор**
- Застарелост чека** — рокови — 21
 - не гаси тужбу из основног посла — 22
 - прописи Мен. Права — 23 т. 12
 - покретања поступка по званичној дужности — 26
 - судско остварење регресних захтева — 27
- Затвор** — место новчане казне — 25, 26
- Заступник** — код завода за обрачунавање — 12, 18
 - код чекова „само за обрачун“ — 18
 - неистинити, пропис Мен. Права — 23 т. 3

- Извештавање** — о опозиву чека — 15
 — прописи Мен. Права — 23 т. 7
- Издавалац чека** — видети **Трасант**
- Издање чека** — видети **Битни састојци**
- Издања чека датум** — видети **Датум...**
- Издања чека место** — је битни састојак — 1
 — ако се не стави — 3
 — одређује рок за подношење на исплату — 12
 — ако се разликује календар места издања и места плаћања — 13
 — ако је у другој земљи него место плаћања чек се може умножавати — 20
- Изјава** — о акцепту чека — 9
 — авала чека — 10
 — „само за обрачун“ — 18
 — трасата која замењује протест — 19
- Ималац чека** — непокривеног чека — 4
 — може одбити делимичну исплату — 16
 — може ставити прецртај — 17, 18, 24 т. 4
 — може забранити исплату у готову — 18
 — може вршити регрес — 19, 21, 27
 — његови регресни захтеви застаревају — 21, 27
 — може дизати тужбу из основног посла — 22
 — примена прописа Мен. Права — 23
 — без, или без правог, датума — 24 т. 2
 — не сме брисати прецртај — 24 т. 4
 — може тражити осуду по фискалним кривицама — 26
- Име ремитента** — издавање чека на име — 5
 — опозив чека на име — 15 т. 2
 — чек на име може се индосирати — 6
- Индосамент** — **Индосант** — који се чек може преносити — 7
 — какав мора бити пренос — 8
 — регрес против индосанта — 19, 21
 — застарелост регреса — 21
 — одговорност по тужби из основног посла — 22
 — прописи Мен. Права — 23 т. 4
 — чек без, или без правог, датума — 24 т. 2
- Иностранство** (издање или плаћање чека у) — ко може бити трасат — 2
 — кад се подноси чек на исплату — 12
 — сукоб календара — 13

- који се чекови могу умножавати — 20
 — прописи Мен. Зак. о сукобу закона — 23 т. 16
- Исплата чека** — место плаћања битни састојак — 1, 3
 — покриће — 4, 15, 25
 — коме се плаћа — 5, 7
 — трасант одговара за ис. ч. — 6, 19, 23 т. 7
 — кад се сматра извршеном — 8 посл. став, 16, 23 т. 7
 — може се обезбедити авалом — 10
 — бива по виђењу — 11, 12
 — рок за подношење на ис. ч. — 12, 13, 15, 16, 26
 — кад се сматра да је тражена — 12
 — ако трасант умре или онеспособи — 14
 — кад се може опозвати — 15
 — делимична — 16
 — прецртаног чека — 17, 24 т. 4
 — чека за обрачун — 18
 — ако се не изврши — 19
 — умноженост чека — 20, 23 т. 9
 — видети **Заводи за обрачунавање**
 — прописи Мен. Права — 23 т. 6 и т. 9
 — у страниј монети — 23 т. 6
 — лажног 23 т. 10
 — без датума — 24 т. 2
- Јавна исправа** — као доказ о протесту — 19 т. 1. и 3.
- Језик** — на коме се може чек издати — 1 т. 1
- Казне** — фискалне због неправилних чекова — 24, 25
 — ко изриче — у чију корист — 26
 — видети **Затвор**
- Казнени Заксник** — видети **Закон**
- Камата** — не може се одредити у чеку — 3, 23 т. 7
- Клазула чековна** — је битни састојак — 1
- Конто** — ко може користити чек „само за обрачун“ — 18
- Кривични прописи** — видети **Казне**
- Лажни чек** — прописи Мен. Зак. и одговорност — 23 т. 10
- Менични Заксн** — видети **Закон**
- Место издање чека** — видети **Издања чека место**
- Место плаћања чека** — је битни састојак — 1, 3
 — по своме закону одређује ко може бити трасат — 2
 — ако није означено — 3
 — одређује кад трасат може индосирати чек — 8

- одређује рок за подношење на исплату — 12, 13
- сукоб календара између места издања и места плаћања — 13
- код чекова „за обрачун“ — 18
- ако је у иностранству — 2, 12, 13, 20
- одређује могућност умножавања — 20
- Надлежност судска** — за новчане казне — 26
 - за регресне захтеве — 27
- Накнада штете** — ако трасат не исплати неопозвани чек, ма и после рока — 15
 - ако трасант небанкару исплати прецртани чек — 17
 - ако се за готово исплати чек „само за обрачун“ — 18
 - због пропуштања дилigentних радњи — 22
 - због неистинитих и лажних чекова — 23 т. 10
 - због непокривеног чека — 25
- Намештеници трасантови** — ако издаду лажан или преиначе чек — 23 т. 10
- Намира** (Признаница) о исплати чека — индосамент на трасата — 8
 - код потпуне или код делимичне исплате — 16
 - примена Мен. Зак. — 23 т. 7
- Наредба** (чек по наредби) — може се издати — 5
 - по својој наредби — 5
 - може се индосирати, само ако није „не по наредби“ — 7
 - може се опозвати — 15
 - прецртан чек — 17
 - чек за обрачун — 18
 - може се умножавати — 20
- Неисплата чека** — протест — 19
 - видети **Исплата**
- Неистинит датум** — видети **Датум издања**
- Неоправдано обogaћење** — тужба — 23 т. 13
- Непокривен чек** — чек се плаћа из покрића — 1 т. 3
 - се не сме издавати, повлачи одговорност трасанта за потпуно задовољење — 4 и 25
 - после опозива — 15
 - повлачи новчану казну — 25, 26
- „Не по наредби“** (чек) — у коме је облику преносив — 7
- Неспособност** — бити трасат — 2, 3
 - бити трасант, ако нема покрића — 4
 - трасанта после издања чека — 14

- дејство чековне неспособности — 23 т. 2. и 17.
- Новац** — видети **Готов новац**
- Новине** („Службене Новине“) — објављивање Чек. Зак. — 31.
- Новчане казне** — видети **Казне**
- Нотификација** — видети **Извештавање**
- Обвезна сила закона** — видети **Новине**
- Обезбеђење** — видети **Авал**
- Облик чека** — прописивање састојака — 1
 - без којих састојака не важи — 2
 - не може се допуњавати — 23 т. 4
- Обнародовање Закона** — видети **Новине**
- Обogaћење** — видети **Неоправдано обogaћење**
- Обрачун** (чек „Само за обрачун“) — издавање и дејство — 18
 - протествовање — 19
- Обрачунавање** — видети **Заводи за обрачунавање**
- Одговорност** — трасанта ако је чек без покрића — 4, 25, 26
 - трасанта за исплату — 6, 19, 21, 22, 23 т. 7 и 10
 - потписника чека „на доносиоца“ — 8, 10, 19
 - акцептанта чека — 9
 - авалисте — 10, 8, 19, 21, 23 т. 5 и 7
 - трасата ако трасант умре, онеспособи или падне под стечај — 14
 - трасата ако се чек опозове — 15
 - трасата да се осигура о исплати — 16
 - трасата за исплату прецртаног чека — 17
 - трасата за исплату чека за обрачун — 18
 - индосаната, трасанта и авалисте за регресна права — 19, 21, 22, 23 т. 7
 - застарелост — 21, 22
 - индосаната — 19, 21, 22, 23 т. 4 и 7
 - трасанта за своје намештенике — 23 т. 10
 - кривична — 24, 25, 26
- Означење да је чек** — видети **Клаузула чековна**
- Опозивање чека** — кад може бити — 15
 - казна, ако се покриће изузме раније — 25
- Опозивање није могуће код** — клаузуле „само за обрачун“ — 18
 - прецртаја — 17, 24 т. 4
- Општа наређења** — Мен. Зак. важе за чек — 23 т. 17
- Општи прецртај** — како гласи, дејство — 17
 - казна ако се избрише — 24, 26
- Основни посао** — подизање тужбе — 22

— тужба из основног посла искључује тужбу због неоправданог обogaћења — 23 т. 13

Отплата — видети **Делимична исплата**

Парница — видети **Надлежност**

— видети **Одговорност**

Плативост — видети **Доспелост**

— видети **Казне**

Плаћање — видети **Исплата**

— видети **Датум подношења**

— видети **Место плаћања**

Подношење чека на исплату — рок за подношење на исплату — 12, 13, 21

— по истеку рока или по опозиву — 15

— са прецртајем — 17

— са ознаком „само за обрачун“ — 18

— неуспело, повлачи вршење регреса — 19, 21, 22, 25

— застарелост — 21

— пропуштено — 15, 21, 22

— ако је чек непокривен — 25, 26

Покриће — видети **Непокривен чек**

Попуњавање — изостављених састојака — 23 т. 4

Посебни прецртај чека — у чему се садржи — 17

— не може се опозвати — санкција (новчана казна) — 24

Поступак — казнени — 26

— регресни — 27

Потврда о исплати — видети **Намира**

Поштанска Штедионица — може бити трасат — 2

Пребрисавање — индосамената са чека — 23 т. 7

Предмет обвезе — видети **Готов новац**

Предузеће — које може бити трасат — 2

— ако трасат има више предузећа — 8

— трасантово одговара за намештенике који рукују чеком — 23 т. 10

Преиначени чекови — одговорност за штету — 23 т. 10

Прелазна наређења — 28 до 31

Препис чека — не може се протестовати — 23 т. 11

Прецртај — видети **Посебни прецртај чека** и **Општи прецртај**

Придржај — правила Мен. Зак. — 23 т. 14

Признаница — види **Намира**

Проглашавање — види **Новине**

Промулгација — види **Новине**

Протест (Протестни регистар и рок) — због неисплате — 19
— правила Мен. Зак. — 23 т. 11

Професионална — одговорност трасанта — 23 т. 10

Публикација — видети **Новине**

Радња — видети **Предузеће**

Рачун — види **Кonto**

Регистар — види **Протест**

Регрес (Регресна свота) — кад се може вршити и против кога — 19

— застарелост — 22

— остаје тужба чак и ако регресна тужба застари — 22, 23 т. 13

— прописи Мен. Права — 23 т. 7

— надлежност и поступак — 27

Ремитент — ко може бити — 5

— ако није добио чек у руке, чек се може опозвати — 15

Рок — видети — **Опозивање**

— видети **Протест**

— видети **Подношење**

Садржај чека — видети **Битни састојци**

„Само за обрачун“ — видети **Обрачун**

Састојци — видети **Битни састојци**

Свота чековна — битни састојак — 1, 3

— кад се плаћа делимично — 16

— граница висине накнаде штете код прецртаних чекова — 17

— исто, код чекова само за обрачун — 18

— разлике у своти — 23 т. 1

— висина регресне своте — 23 т. 7

— као основица новчане казне — 24, 25, 26

Службене Новине — види **Новине**

Смрт трасанта — без дејства на исплату чека — 14

Солидарност — начело одговорности — 23 т. 7

Средоземног Мора обале — као место издања чека — 12

Статути — одређују способност бити трасат — 2

Стечај трасанта — дејство на исплату чека — 14

Ступање у живот — Чековног Закона — 31

Суд — тужба суду као полазни рок застарелости — 21, 23 т. 12

— тужба из основног посла — 22

— протести — 19, 23 т. 11

— тужба због неоправданог обogaћења — 23 т. 13

- казне за неправилне чекове — 24, 25, 26
- судско остваривање регресних захтева — 27.
- Сукоб Закона** — видети **Временски С. 3.**
- видети **Териториални С. 3.**
- Текући број** — умноженог примерка — 20
- Териториални сукоб закона** — ко може бити трасат — 2
- рок подношења на исплату — 12
- сукоб календара — 13
- прописи Мен. Права — 23 т. 16
- Трасант** — његов потпис је битни састојак — 1, 3
- без потписа његовог нема чека — 3
- мора имати покрића код трасата — 4, 25, 26
- може бити и ремитент — 5
- кад може бити и трасат — 5
- одговара за исплату — 6
- може ставити „не по наредби“ — 7
- његови су авалисти сви потписници чека „на доносиоца“ — 8
- дејство његове смрти, неспособности и стечаја — 14
- кад може опозвати чек — 15
- може прецртати чек — 17, 24 т. 4, 26
- може забранити исплату готовим новцем — 18
- регресна одговорност — 19, 21
- издаје умножени чек — 20
- застарелост његове регресне одговорности — 21
- одговорност по тужби из основног посла — 22
- одговорност за своје намештенике — 23 т. 10
- одговорност по тужби због неоправданог обogaћења — 23 т. 13
- одговорност ако изда чек без датума — 24 т. 1, 26
- одговорност ако вуче чек на небанкаре — 24 т. 2, 26
- Трасат** — означање је битни састојак — 1, 3
- ко може бити — 2
- мора имати код себе трасантово покриће — 4
- кад може бити исто лице са трасантом — 5
- не може индосирати чек — 8
- не може дати авал — 8, 11
- ако је индосамент на њега — 8
- ако има више предузећа — 8
- не може дати акцепт — 9
- кад му треба презентирати чек — 12, 13, 19

- кад дозна да је трасант пао под стечај — 14
- његова дужност у случају опозива чека — 15
- његова обазривост при исплати чека — 16, 15, 17, 18, 19, 23 т. 10, 24 т. 2
- његова дужност код прецртаног чека — 17
- његова дужност код чека „само за обрачун“ — 18
- његова изјава да поднет чек није исплатио — 19
- његов ризик при исплати лажног чека — 23 т. 10
- одговорност због исплате чека без (или са лажним) датума — 24 т. 2, 26
- Трошкови** — види „Без трошкова“
- Тужбе** — регресна — 19, 21, 23 т. 7, 27
- из основног посла — 22
- због неоправданог обogaћења — 23 т. 13
- кривичне — 24 до 26
- Умножавање чека** — специални прописи — 20
- прописи Мен. Права — 23 т. 9
- Упут** — видети **Безусловност**
- Услов** — видети **Безусловност**
- Уступљење** — видети **Цесија**
- Фалсификат** — видети **Преиначени чекови**
- Фирме** — видети **Банка**
- Цесија** — чекова „не по наредби“ — 7
- Црно Море** — видети **Средоземно Море**
- Црте преко чека** — видети **Прецртај**
- Чековна клаузула** — видети **Клаузула чековна**
- Чековна свота** — видети **Свота**
- Штета** — видети **Накнада штете**

ДОДАТАК

ТАКСА КАО БИТНИ ЕЛЕМЕНАТ МЕНИЦЕ И ЧЕКА

Сматрамо за нужно да дамо неколико основних напомена о значењу фискалног елемента у издавању менице и чека.

Док материални закони о меници и чеку не говоре о плаћеној такси као битном елементу за постојање менице или чека, дотле за меницу имамо као основни текст који регулише ово питање чл. 40. Закона о Таксама, који гласи:

„За оне вредности таксених марака, за које постоје таксене хартије, не могу се употребљавати таксе које се лепе, и писмена и исправе таксирание противно овоме наређењу немају никакве вредности, осим ако се докаже, да се ове таксене хартије код продавца нису могле набавити.

Али на менице есконтване или заложене код новчаних завода не може се ни у ком случају такса у маркама лепити, сем случаја кад меница гласи на суму за коју менични бланкет не постоји. Менице таксирание противно овом наређењу немају законске вредности“.

Ту се уноси у Менично Право да издавање менице мора бити учињено на меничном монополском бланкету, јер је у чл. 38. Зак. о Таксама предвиђено:

„Таксених марака или хартијом с утиснутом марком има ових врсти:

а) марака...

б) хартија са утиснутом марком...

в) меница од... (побројане цене од 0.60 редом до 720 дин.)

Свака врста..."

Дакле менични бланкети уведени су по чл. 38 Зак. о Таксама, а по чл. 40 истог Закона такса за вредности за које постоје бланкети не може се на њих лепити, већ се бланкети морају употребљавати, јер иначе менице „таксиране противно овом наређењу немају никакве вредности“... Тако нам се намеће као једино могући закључак решење да је код нас, по правилу (подвлачимо то „по правилу“) издавање менице на монополисаном бланкету апсолутни услов за њено постојање. Његово попуштање представља један недостатак који се не може доцније вализирати накнадним полагањем, ма и казнене таксе. — Изузетке видети за менице преко 500.000 дин., за менице издате у местима где нема бланкета и за менице издате на страни уз Т. Бр.: 31 који је ниже наведен. Ови изузетци нагонили су ме да кажем, **по правилу.**

На супрот меници чек се — сем ако је трасат Поштанска Штедионица — за сада још не мора издавати на таксираној хартији. Ту хартију, и поред законског овлашћења из ст. III члана 38 Зак. о Таксама Министар Финансија још није увео. Према томе плаћена такса не представља битни елемент. Чек, и нетаксиран, може бити правоваљан само повлачи фискалну казну по чл. 51.

Ми овде у продужењу доносимо само оне ставове Таксене Тарифе који имају непосредне везе са издавањем менице и чека и прибављањем протеста, а не и остале ставове који се односе само и искључиво на тражења, тужбе и т. д. код суда и власти, у колико се то заснива на меници и чеку.

Ти ставови који се тичу издавања менице, чекова и протеста су ови:

Т. Бр.: 31. — На све врсте меница без обзира да ли су издате у земљи или на страни, ако им је плаћање у земљи, као и на менице издате у земљи без обзира да ли

се имају платити у земљи или на страни и без обзира на које су време издате, плаћа се:

до	30) дин.	до	60) дин.	0.60 дин.
преко	300	до	600	1.20
"	600	"	1200	2.—
"	1200	"	2000	4.—
"	2000	"	3200	6.20
"	3200	"	5000	9.80
"	5000	"	6800	13.80
"	6800	"	10400	19.—
"	10400	"	14000	25.—
"	14000	"	20000	34.—
"	20000	"	26000	43.—
"	26000	"	32000	52.—
"	32000	"	38000	61.—
"	38000	"	44000	70.—
"	44000	"	50000	79.—
"	50000	"	60000	94.—
"	60000	"	70000	109.—
"	70000	"	80000	124.—
"	80000	"	90000	139.—
"	90000	"	100000	154.—
"	100000	"	125000	192.—
"	125000	"	150000	230.—
"	150000	"	175000	268.—
"	175000	"	200000	306.—
"	200000	"	250000	382.—
"	250000	"	300000	458.—
"	300000	"	350000	534.—
"	350000	"	400000	610.—
"	400000	"	500000	760.—

преко 500000 на сваку 1000.— дин. још по 1.— дин. Износ испод 1000.— узима се као потпуно 1000.— дин.

1^о Напомена. — Менице издате на страни, којима је плаћање на страни, кад се унесу у земљу и пуне у саобраћај или су унете у земљу искључиво ради наплате без суделовања власти, плаћају на име таксе без обзира на вредност 5.— дин.

2^о Напомена. За менице издате на страни са плаћањем у иностранству када се на њима накнадно означава, да се имају платити у земљи, или се тражи суделовање власти, или када се на основу овакве менице тражи прибелешка или осигурање, мора се претходно платити такса по горњој тарифи.

3^о Напомена. — За менице издате у земљи мора се према суми употребити одговарајућа таксена хартија

меничног бланкета, сем случаја кад меница гласи на суму на коју менични бланкет не постоји. Ако се не употреби прописани менични бланкет, или ако се за менице, које гласе на већу суму и за које не постоји бланкет, не доплати на прописани начин остатак таксе, сматраће се да такса у опште није плаћена и издавалац и прималац ако сам не пријави неисправност, казниће се двадесетоструким износом целокупне таксе, поред редовне таксе. У случају неплаћања таксе из 1-ве и 2-ге напомене, казниће се овом казном оно лице у чијим се рукама меница нађе.

Таксени и Пристојбени Правилник, чл. 54:

1. Такса за меничне обвезе издана у земљи, плаћа се једино употребом таксене хартије — меничним бланкетом (Т. Бр. 31.).

3. Меничне обвезе у суми преко 500.000.— дин. прописана такса плаћа се употребом меничног бланкета за суме од 500.000 дин., а остатак таксе плаћа се у таксеним маркама које лепи надлештво надлежно за протест менице или надлежна финан. власт (осим финан. контроле), на предњој страни менице на празном простору где је означена вредност менице, али тако да се означена вредност не покрије, а ништи својим печатом и исписивањем преко марке датума и броја са тражења за поништавање и то најдаље истога дана кад је и меница издана. Све ово има дотични чиновник потписивати. Ово се долепљивање марака може извршити само пре потписивања жираната. Ако на предњој страни не буде довољно простора може се лепљење и ништење продужити на полеђини при самом врху менице. У том циљу мора се увек поднети писмена молба, за коју се не плаћа никаква такса, и која се мора завести у деловодни протокол.

3. Ако се за менице издана у земљи не употреби прописан монополисан менични бланкет, или ако се према суми не употреби одговарајући менични бланкет или се за менице које гласе за већу суму (преко 500.000 динара) и за које не постоји бланкет не доплати остатак таксе на начин и време прописано у претходној тачки овог члана, сматраће се да такса уопште није плаћена и казниће се двадесетоструким износом целокупне таксе, која одговара суми на коју меница гласи, поред редовне таксе. Прималац се

овом казном неће казнити само у случају ако по пријему неисправно таксирани менице одмах достави надлежној власти, да по овом пропису није поступљено, него ће се казнити издавалац.

4. Менице које су издана на страни, којима је и плаћање на страни, кад се унесу у земљу и пуне у саобраћај, или су унете у земљу искључиво ради наплате без суделовања власти плаћају на име таксе, без обзира на вредност, 5 дин.

5. На менице издана на страни, којима је плаћање на страни, а које ће се пустити у земљи у саобраћај, лепи се такса од 5 дин. на месту где се исписује пренос, а ништи исписивањем преноса преко марке. А кад се ове менице уносе у земљу само ради наплате без суделовања власти ова се такса од 5 динара лепи на празном месту где је означена вредност менице а ништи исписивањем имена и датума преко марке.

6. За непоступање по прописима тач. 4 и 5 овога члана казна је двадесетострука наплаћена такса, поред редовне таксе

7. За менице издана на страни са плаћањем на страни када се на њима накнадно означи да се имају платити у земљи, или се тражи суделовање власти или када треба да дође на ма који начин пред власт, мора се претходно платити такса на начин прописан у тач. 2 овога члана и то у случају ако полеђина менице није исписана. Ако је пак исписана онда се такса лепи и ништи испод самог последњег текста на полеђини. Ако се такса не плати на овај начин казниће се лице у чијим се рукама налази таква меница двадесетоструким износом целокупне таксе, поред плаћања редовне таксе, ако се по таквој меници одмах по означењу да се има платити у земљи, или пре употребе код државне или аутономне власти не плати такса.

8. Ако је меница издана у инострану монети ова ће се претворити у динаре по курсу, који буде одређен за дотични месец и према одговарајућој суми у динарима такса ће се наплатити.

9. Ако извесно лице није у могућности добити већи менични бланкет за одговарајућу суму, дужно је представити надлештву које врши продају ових бланкета, тамо се о томе саслушати и тражити да му се на меници, која не од-

говара прописима из тач. 2 и 3 овога члана, прилепи и поништи такса по предњим прописима и означи да: "код продавца у Н (место) и Н (надлештво) није било ових бланкета (односно бланкета одговарајуће вредности), те је с тога овај употребљен. Бр. ..., датум, место, потпис чиновника."

10. Прописи Закона од 8. марта 1878 године Л. Држ. 3., Бр. 16 за Словенију и Далмацију: под одељком II, као и из одељка V што се односи на менице, не важе.

Т.Бр.: 32 — На есконтне листе 2.— дин.

Таксени и Пристојбени Правилник, чл. 54:

1. Такса на есконтне листе по Т.Бр. 32 таксене тарифе плаћа се употребом таксене хартије.

2. Новчани заводи дужни су уза сваку меницу имати и попуњену есконтну листу.

3. На полеђини сваке ове листе завод је дужан да стави број одговарајуће менице и да је у својој архиви чува пет година.

Т.Бр. 33. — За потврде или признанице, којима се потврђује пријем сопствене суме или предмета у име своје или у име другог — осим признаница у банкарским пословима између приватних лица из Т.Бр. 36 — плаћа се такса по вредности примљеног предмета, од сто дин. ... 0.50 дин.

Кад се потврђује уз остатак извесне своте у исто време и пријем целе тражбине, такса ће се платити према суми целог износа који се потврђује.

2^о Напомена. — Признанице, којима се потврђује пријем суме у исправи, која је састављена о извесном правном послу и... не подлежу овој такси. Тако исто...

Овај члан односи се на намиру (признаницу) о исплати меничне односно чековне суме, с тим да ако се намира даје на самој исправи важи 2-а напомена.

Т.Бр. 36. — На чекове, бонове, признанице у банкарским пословима између приватних лица, плаћа се такса 0.50 дин.

Напомена. Код поштанских штедионица и поштанско чековних завода наплаћиваће се на име ове таксе 0.10 дин.

Таксени и Пристојбени Правилник чл. 57:

1. Т.Бр. 35. Таксене Тарифе плаћа се такса на све чекове, бонове и признанице у банкарским пословима између приватних лица.

4. За чекове Поштанских Штедионица или поштанско-чековних завода наплаћиваће се свега 0.10 дин. и ова такса мора бити на чеку утиснута штампом. Док се, пак, то не учини, не смеју ни Поштанска Штедионица, ни поштанско-чековни заводи, ни једна пошта у Краљевини ни издати ни примити чек док на њему не буде прилепљена прописна такса. Свако противно поступање доставиће се Мин. Финансија ради даљег закон. поступка.

5. Прописи о таксирању и лепљењу из т. 6 чл. 55 овог Правилника важе и овде, а поништавање се врши или печатом новчаног завода или исписивањем преко марке речи „поништено” са датумом кад је то учињено.

Т.Бр. 39. — На исправе о јемству, односно за акт којим се јемство подноси, плаћа се такса по вредности:

а) за осигурање државних дажбина, према износу дела осигурања за један месец од сто динара 0,30.

б) за остале исправе о јемству и кауције од сто динара 0,10.

2 Напомена. Ако се као јемство дају и примају државне хартије од вредности ова се такса на вредност тих хартија неће наплаћивати.

Ово вреди за главу XIII Мен. Зак. (§§-и 86—89) и у колико се тиче исправа о залози.

Ова би такса, по правилу, требала да се наплаћује и за авал, јер је и то јемство. Међутим пракса се, за авал на исправи (а он је сад једини могућ — § 30 Мен. Зак), задовољава таксом за издање исправе, ма да је то — држимо — неосновано.

Т.Бр.: 164. — За протест менице или других исправа због непријема или неисплате на време код надлежне власти или лица и то:

а. до 500 дин. закључно	5 дин.
б. преко 500 до 1000 дин. закључно	10 "
в. преко 1000 дин.	20 "

Напомена. Ако се протест издаје у више примерака наплатиће се за остале примерке половина горње таксе.

Таксени и Пристојбени Правилник, чл. 144:

1. За молбу којом се тражи протест плаћа се такса из ТБр. 1 Таксене Тарифе (а то значи 5 дин.).

2. Такса из ТБр. 164 Таксене Тарифе лепи се на акту кога надлежна власт или лице о протесту издаје.

3. Ако се акт о протесту издаје у више примерака, на првом примерку биће залепљена такса из ТБр. 164 под а., б. и в., а на осталим примерцима половина ове таксе. На тим осталим примерцима надлежна власт или лице мора назначити, који је то примерак по реду (други, трећи и т. д.).

САДРЖАЈ

	Страна
Предговор	3
Менични Закон	7
Први део — Трасирана меница	9
ГЛАВА I: <i>Облик и издање</i> (§ 1—9)	9
ГЛАВА II: <i>Индосамени</i> (§ 10—19)	23
ГЛАВА III: <i>Акцептирање</i> (§ 20—28)	35
ГЛАВА IV: <i>Авас</i> (§ 29—31)	47
ГЛАВА V: <i>Доспелост</i> (§ 32—36)	48
ГЛАВА VI: <i>Плаћање</i> (§ 37—41)	54
ГЛАВА VII: <i>Регрес због неакцептирања и због неисплате</i> (§ 42—53)	59
ГЛАВА VIII: <i>Иншервенција</i> (§ 54—62)	76
— I Акцептирање за част (§ 55—57)	78
— II Исплата за част (§ 58—62)	81
ГЛАВА IX: <i>Умножавање и преписи</i>	86
— I Умножавање (§ 63—65)	86
— II Преписи (§ 66—67)	89
ГЛАВА X: <i>Лажне и преиначене менице</i> (§ 68—69)	91
ГЛАВА XI: <i>Прошети</i> (§ 70—77)	94
ГЛАВА XII: <i>Застарелост</i> (§ 78—84)	104
ГЛАВА XIII: <i>Неоправдано обогаћење. Право залог и придржаја</i>	111
— I Неоправдано обогаћење (§ 85)	111
— II Залог и придржај (§ 86—89)	112
ГЛАВА XIV: <i>Амортизација менице</i> (§ 90—93)	119
ГЛАВА XV: <i>Сукоби закона</i> (§ 94—96)	122
ГЛАВА XVI: <i>Општа наређења</i> (менична способност, обвезе неписмених и слепих, празници, рачунање рокова, почек, где се и кад врше менична чињења — § 98—102)	126
Други део: Сопствена меница (§ 103—106)	134
Трећи део: Прелазна и завршна наређења (§ 107—115)	137

Чековни закон

Издање и облик чека (§ 1—6)	145
Индосамент (§ 7—8)	164
Одговорност и плаћање (§ 9—18)	160
Регрес због неисплате (§ 19)	183
Умножавање (§ 20)	185
Застарелост (§ 21)	186
Тужбе из основног посла (§ 22)	188
Прописи Меничног Закона који вреде за чек (§ 23)	189
Казнени прописи и прописи о судском по- ступању (§ 24—27)	196
Прелазна и завршна наређења (§ 28—31)	201
Регистар Меничног Закона	293
Регистар Чековног Закона	227
Такса као битни елеменат менице и чека	239

Јур. б.
385/2